

European Heritage Days

Eiropas kultūras
mantojuma dienas

EIROPAS KULTŪRAS MANTOJUMA DIENAS 2019

RESTAURĀCIJA

Izdevuma sagatavošanā izmantoti Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Pieminekļu dokumentācijas centra materiāli.

Sagatavojot tekstus izmantoti Eiropas kultūras mantojuma dienu rīkotāju materiāli. Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde pateicas visiem, kuri palīdzēja un piedalījās izdevuma tapšanā.

Materials from the National Heritage Board of Latvia Monuments Documentation Centre are used in this edition. The National Heritage Board expresses gratitude to all those contributed to the creation of this edition.

Dizains / Graphic design: Sandra Betkere

Vāka foto / Cover photo: Marika Vanaga

Iespiests / Printing: Apgāds MANTOJUMS

Poligrāfiskais atbalsts / Support: SIA ADverts

Tulkojums / Translation: SIA SERRES

Izdevuma koordinēšana / Technical coordination: Alma Kaurāte

Teksta korektūra / Proofreading: Laine Kristberga

Nacionālā kultūras
mantojuma pārvalde

VALSTS
KULTŪRKAPITĀLA FONDS

© Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, 2019

ISBN 978-9934-8869-0-4

KURZEME

TĀŠU MUIŽA
THE TĀŠI MANOR 16

DZĪVOJAMĀS ĒKAS VENTSPILĪ, TIRGUS IELĀ
RESIDENTIAL HOUSES AT TIRGUS STREET, VENTSPILS 18

SABILES SINAGOGA
THE SABILE SYNAGOGUE 20

GLEZNAS "KRISTUS SVĒTĪ BĒRŅUS" (JOHANS ZĀMUELS BENEDIKTS GRUNE,
1823, AUDEKLS, ELLA) RESTAURĀCIJA
RESTORATION OF PAINTING *CHRIST BLESSING THE CHILDREN*
(JOHANN SAMUEL BENEDICTUS GRUNE, 1823) 22

BĪLAVU VELNA LAIVAS REKONSTRUKCIJA
THE RECONSTRUCTION OF THE BĪLAVI DEVIL'S BOAT 24

UGĀLES BAZNĪCAS ĒRĢELES
THE UGĀLE CHURCH ORGAN 26

VENTSPILS VIDUSLAIKU PILS
VENTSPILS MEDIAEVAL CASTLE 28

LIEPĀJAS VALSTS 1. ĢIMNĀZIJA
LIEPAJA STATE GYMNASIUM NO 1 30

LIEPĀJAS MUZEJA VITRĀŽA
THE STAINED GLASS PANEL AT THE LIEPAJA MUSEUM 32

DZĪVOJAMĀ ĒKA, TAGAD KULDĪGAS NOVADA MUZEJS
RESIDENTIAL BUILDING, NOW THE KULDIGA MUSEUM 34

NURMUIŽAS APBŪVES KOMPLEKSA KONSERVĀCIJA,
RESTAURĀCIJA UN ATJAUNOŠANA/
CONSERVATION, RESTORATION AND RENOVATION
OF THE NURMUIŽA CASTLE BUILDING COMPLEX 36

NURMUIŽAS LUTERĀNU BAZNĪCAS ALTĀRA
RETABLA RESTAURĀCIJA
THE RESTORATION OF THE ALTAR REREDOS
OF THE NURMUIŽA LUTHERAN CHURCH 38

IĢENES LUTERĀNU BAZNĪCAS IEKĀRTA
THE FURNISHINGS OF THE IĢENE LUTHERAN CHURCH 40

KULDĪGAS VĒSTURISKĀ CENTRA
BŪVGALDNIĒCĪBAS ATJAUNOŠANA
RENEWAL OF WOODEN FEATURES
AT THE HISTORICAL CENTRE OF KULDIGA 42

VALGALES MUIŽAS KUNGU MĀJAS ZĀLES INTERJERA DEKORATĪVA APDARE
INTERIOR DESIGN AT THE MANSION OF THE VALGALE ESTATE 44

KRISTĀMTRAUKA IETVARA (JOHANS MERTENS,
18. GS. 20. GADI) UN GLEZNAS "ERCENĢELIS MIKELIS"
(FRĪDRIHS GOTLĪBS ŠPĒRS, 1854) RESTAURĀCIJA
RESTORATION OF A BAPTISMAL FONT (JOHANN MERTENS, THE 1720S)
AND PAINTING *ARCHANGEL MICHAEL* (FRIEDRICH GOTTLIEB SPEHR, 1854) 46

ALTĀRA RETABLA UN ALTĀRGLEZNAS (1692) IZPĒTE UN RESTAURĀCIJA
RESEARCH INTO AND RESTORATION OF THE ALTAR
RETABLE AND ALTAR PAINTING (1962) 48

PIEJŪRAS BRĪVDABAS MUZEJS
THE SEASIDE OPEN-AIR MUSEUM 50

LIEPĀJAS SV. TRĪSVIENĪBAS LUTERĀNU BAZNĪCA
LIEPĀJA HOLY TRINITY LUTHERAN CATHEDRAL 52

LATGALE

KULNEVAS (ILZESKALNA) SĀPJU DIEVMĀTES PAREIZTICĪĢO
BAZNĪCAS INTERJERS UN IKONOSTASS
THE INTERIOR AND ICONOSTAS OF THE KULNEVA
(ILZESKALNS) ORTHODOX CHURCH OF OUR LADY OF SORROWS 56

DAUGAVPILS (DINABURGAS) CIETOKŠŅA NIKOLAJA VĀRTI
THE NICHOLAS GATE OF THE DAUGAVPILS (DINABURG) FORTRESS 58

GLEZNU UN INKUNĀBULAS RESTAURĀCIJA
RESTORATION OF PAINTINGS AND THE INCUNABULUM 60

VITRĀŽU RESTAURĀCIJA VIĻAKAS KATOLU BAZNĪCĀ
RESTORATION OF THE STAINED-GLASS WINDOWS
IN VIĻAKA ROMAN CATHOLIC CHURCH 62

LUDZAS LIELĀ SINAGOGA
RESTORATION OF THE GREAT SYNAGOGUE OF LUDZA 64

RĒZEKNES ZAĻĀ SINAGOGA
THE GREEN SYNAGOGUE IN RĒZEKNE 66

PREIĻU PILS
THE PREIĻI PALACE 68

GLEZNAS "MADONNA" (19. GS. I PUSE)
AR AUDUMA TĒRPU UN METĀLA RIZU (18.–19. GS.,) 1850) RESTAURĀCIJA
RESTORATION OF THE *MADONNA* PAINTING
(EARLY 19TH CENTURY) WITH A COVER OF FABRIC
AND METAL RIZA (18TH–19TH CENTURY, 1850) 70

CENTRĀLĀ ALTĀRA RESTAURĀCIJA (18. GS. III CETURKSNIS)
RESTORATION OF THE CENTRAL ALTAR (THIRD QUARTER OF THE 18TH CENTURY) 72

ALTĀRGLEZNAS "SV. TRĪSVIENĪBA" (18. GS. VIDUS) RESTAURĀCIJA
RESTORATION OF *THE HOLY TRINITY* ALTAR PAINTING (MID-18TH CENTURY) 74

KRUSTPILS VIDUSLAIKU PILS
THE KRUSTPILS MEDIAEVAL CASTLE 76

LŪZNAVAS MUIŽAS KUNGU MĀJA
THE LŪZNAVA MANOR HOUSE 78

ALTĀRGLEZNAS "SV. LUDVIKS DODAS KRUSTA KARĀ"
(JANS MATEJKO, TOMAŠS LISJEVIČS, 1884),
"SVĒTĀ TRĪSVIENĪBA" UN "SV. VINCENTS NO PAULO" (APOLINĀRIJS HORAVSKIS, 1871)
ALTAR PAINTINGS *ST. LUDWIG ABOUT TO HEAD ON THE CRUSADES*
(JAN MATEJKO AND TOMASZ LISIEWICZ, 1884),
THE HOLY TRINITY AND *ST. VINCENT DE PAUL* (APOLINARY HORAWSKI, 1871) 80

CENTRĀLĀ ALTĀRA RETABLS UN FRESKAS
(FILIPO KASTALDI, 18. GS. 60. GADI) UN SĀNU ALTĀRIS AR GLEZNU
"MADONNA AR BĒRŅU" (JUZEFS PEŠKA, 1826)
CENTRAL ALTAR RETABLE AND FRESCOS (FILIPPO CASTALDI, THE 1760S)
AND THE SIDE ALTAR WITH THE PAINTING
MADONNA AND CHILD (JÓZEF PESZKA, 1826) 82

GLEZNAS "KRISTUS PIE KRUSTA" (18.–19. GS.) RESTAURĀCIJA
RESTORATION OF THE *CHRIST ON THE CROSS* PAINTING (18TH–19TH CENTURY) 84

RĪGA

RĪGAS JŪGENDSTILA CENTRS
THE RĪGA ART NOUVEAU CENTRE 88

BRĪVĪBAS PIEMINEKLIS RĪGĀ
THE FREEDOM MONUMENT 90

RĪGAS BRĀĻU KAPI
THE RĪGA BRETHREN CEMETERY 92

EPITĀFIJAS PĒTERA BAZNĪCĀ RĪGĀ
EPITAPHS IN THE CHURCH OF ST. PETER IN RIGA 94

KOLONNU ZĀLE
THE COLUMN HALL 96

JĀNA AKURATERA MUZEJA RESTAURĀCIJA
RESTITUTION OF THE JĀNIS AKURATERS MUSEUM 98

SAEIMAS NAMA INTERJERA DEKORATĪVĀ APDARE
RESTORATION OF THE DECORATIVE INTERIOR FINISH AT THE SAEIMA 100

MAZĀ GILDE
THE SMALL GUILD 102

AUTOTANKU PULKA PIEMINEKLIS
MONUMENT TO THE ARMoured VEHICLE REGIMENT 104

RĪGAS PILS PRIEKŠPILS UN AUSTRUMU PIEBŪVES
REKONSTRUKCIJA UN RESTAURĀCIJA
RECONSTRUCTION AND RESTORATION
OF THE FORECASTLE AND EASTERN WING OF THE RIGA CASTLE 106

SKULPTŪRAS "MADONNA AR BĒRNU" UN "VALTERS PLETENBERGS"
SCULPTURES *MADONNA AND CHILD* AND *WOLTER VON PLETTENBERG* 108

MĀKSLAS MUZEJS RĪGAS BIRŽA
THE ART MUSEUM RIGA BOURSE 110

BRĪVDABAS MUZEJS
THE ETHNOGRAPHIC OPEN-AIR MUSEUM OF LATVIA 112

RĪGAS JĒZUS BAZNĪCA
THE RIGA LUTHERAN CHURCH OF JESUS 114

LATVIJAS NACIONĀLAIS MĀKSLAS MUZEJS
LATVIAN NATIONAL MUSEUM OF ART 116

RĪGAS DOMA TORŅA NOSTIPRINĀŠANA
RESTORATION OF THE STEEPLE OF THE RIGA CATHEDRAL 118

RĪGAS DOMA ĒRĢEĻU UN PROSPEKTA RESTAURĀCIJA
RESTORATION OF THE RIGA CATHEDRAL ORGAN AND ORGAN FRONT 120

ALTĀRA LUKTU GLEZNOJUMU UN VITRĀŽU RESTAURĀCIJA
RESTORATION OF THE ALTAR GALLERY PAINTINGS AND STAINED GLASS 122

INTERJERA APDARE
INTERIOR OF THE LATVIAN NATIONAL OPERA AND BALLET HOUSE 124

RĪGAS SVĒTĀ JĒKABA KATEDRĀLES JUMTS
THE ROOF OF THE CATHEDRAL OF ST JACOB IN RIGA 126

SKATĪTĀJU ZĀLES GRIESTU PLAFONA GLEZNOJUMS
THE PLAFOND PAINTING OF THE CINEMA HALL 128

SĒLIJA

RAIŅA MUZEJA "TADENAVA" RESTAURĀCIJA
RESTITUTION OF THE RAINIS MUSEUM IN TADENAVA 132

STRŪVES GEODĒZISKĀ LOKA PUNKTA "ARBIDANI"
VĒSTURISKĀ CENTRA REKONSTRUKCIJA
RECONSTRUCTION OF THE HISTORICAL CENTRE OF POINT
ARBIDĀNI OF THE STRUVE GEODETIC ARC 134

GLEZNAS "MADONNA AR BĒRNU ZIEDU IETVARĀ"
AR RĀMI (18.GS. II PUŠE, 19.GS.) RESTAURĀCIJA
RESTORATION OF THE PAINTING *MADONNA AND CHILD
AMONG FLOWERS* (LATTER HALF OF THE 18TH CENTURY,
THE 19TH CENTURY) AND ITS FRAME 136

GLEZNU "SV. PĒTERIS" UN "SV. JANS NEPOMUKS" (19. GS. I PUŠE) RESTAURĀCIJA
RESTORATION OF PAINTINGS *ST PETER* AND *ST JOHN OF NEPOMUK*
(THE FIRST HALF OF THE 19TH CENTURY) 138

ĒRĢEĻU LUKTU UN KANCELES GLEZNOJUMU RESTAURĀCIJA (AP 1700. G.)
RESTITUTION OF PAINTINGS ON THE ORGAN LOFT
AND PULPIT OF THE ĒRBERĢE LUTHERAN CHURCH 140

VIDZEME

KALNIENAS STACIJAS RESTAURĀCIJA
RESTORATION OF THE KALNIENA STATION 144

TURAIIDAS LUTERĀŅU BAZNĪCA TURAIIDAS MUZEJREZERVĀTĀ
THE TURAIDA LUTHERAN CHURCH IN THE TURAIDA MUSEUM RESERVE 146

JAUNPIEBALGAS SV. TOMA BAZNĪCA UN PIEMINEKLIS KRITUŠAJIEM KARAVĪRIEM
THE CHURCH OF ST THOMAS IN JAUNPIEBALGA AND
A MONUMENT TO FALLEN SOLDIERS 148

KANCELE AR GLEZNOJUMIEM
A PAINTED PULPIT 150

VIJCIEMA LUTERĀŅU BAZNĪCAS ALTĀRA KOKGRIEZUMI
WOOD CARVINGS ON THE ALTAR OF THE VIJCIEMS LUTHERAN CHURCH 152

LIEPUPES MUIŽA
THE LIEPUPE MANOR 154

INTERJERA DEKORATĪVĀ APDARE ĶEMERU VIESNĪCĀ
INTERIOR DECORATIVE FINISH AT THE ĶEMERI HOTEL 156

ALŪKSNES PARKS
ALŪKSNE PARK 158

DZINTARU KONCERTZĀLES SIENU GLEZNOJUMI
WALL PAINTINGS AT THE DZINTARI CONCERT HALL 160

UNGURMUIŽA THE UNGURMUIŽA MANOR	162	RUNDĀLES PILS ANSAMBLIS THE RUNDĀLE PALACE ENSEMBLE	206
MORBERGA VASARNĪCA JŪRMALĀ MORBERG'S SUMMER HOUSE IN JŪRMALA	164	LESTENES BAZNĪCA THE LESTENE CHURCH	208
KOKNESES PILSDRUPU KONSERVĀCIJA UN RESTAURĀCIJA CONSERVATION AND RESTORATION OF THE KOKNESE CASTLE RUINS	166	LIELPLATONES MUIŽAS VEŠŪZIS THE LIELPLATONE MANOR LAUNDRY	210
CĒSU JAUNĀ PILS THE CĒSIS NEW CASTLE	168		
CĒSU VIDUSLAIKU PILS THE CĒSIS MEDIEVAL CASTLE	170		
RAIŅA UN ASPAZIJAS VASARNĪCA THE RAINIS AND ASPAZIJA SUMMER COTTAGE	172		
ASPAZIJAS MĀJA ASPAZIJA'S HOUSE	174		
RĀMAVAS (DEPKINA) MUIŽA THE RĀMAVA (DEPKIN) MANOR	176		
LIMBAŽU VECĀ RĀTSNAMA SIENU ĢĒZNOJUMI WALL PAINTINGS AT THE OLD LIMBAŽI TOWN HALL	178		
KATLAKALNA LUTERĀŅU BAZNĪCA THE KATLAKALNS LUTHERAN CHURCH	180		
LATVIJAS ETNOGRĀFISKĀ BRĪVDABAS MUZEJA FILIĀLE "VĒVERI" THE VĒVERI BRANCH OF THE ETHNOGRAPHIC OPEN-AIR MUSEUM OF LATVIA	182		

ZEMGALE

BAUSKAS JAUNĀS PILS KRĀSNIS THE STOVES OF THE BAUSKA NEW CASTLE	186
BAUSKAS PILS FAŠĀŽU SGRAFITO DEKORATĪVĀS APDARES RESTAURĀCIJA RESTORATION OF THE SGRAFFITO FAÇADE DECOR OF THE BAUSKA CASTLE	188
JAUNAUČES MUIŽAS INTERJERS THE INTERIOR OF THE JAUNAUČE MANOR HOUSE	190
BLANKENFELDES MUIŽA THE BLANKENFELDE MANOR	192
DOBELES MŪZIKAS SKOLA THE DOBELE MUSIC SCHOOL	194
JAUNPILS BAZNĪCAS ALTĀRIS THE ALTAR OF THE JAUNPILS CHURCH	196
EVERTU ZEMNIEKU SĒTA THE EVERTI FARM	198
DURBES PILS TUKUMĀ THE DURBE PALACE IN TUKUMS	200
RAKSTNIEKA E. BIRZNIEKA-UPĪŠA DZIMTĀS SĒTAS REKONSTRUKCIJA RECONSTRUCTION OF WRITER E. BIRZNIEKS-UPĪŠIS'S FAMILY FARM	202
ELEJAS MUIŽAS PARKA TĒJAS PAVILJONS THE TEA PAVILION AT THE ELEJA MANOR PARK	204

Mūsdienu straujajā, notikumiem un pārmaiņām bagātajā laikmetā mēs bieži nevērigi paejam garām izcilām vērtībām, ko radījušas iepriekšējās paaudzes un kas ir pamatā mūsu sasniegumiem. It kā pats par sevi saprotamais kļūst no jauna atklājams, ja spējam būt vērigāki. Sastopoties ar saglabātiem kultūras mantojuma šedevriem, jāapzinās, ka vienmēr ir bijis kāds, kas par šīm vērtībām ir rūpējies, jo pašas par sevi tās pastāvēt nespēj.

Kultūras mantojuma aizsardzības speciālistu, pētnieku, restauratoru, īpašnieku un lietotāju rokās tiek nodotas izcilas vērtības. Vēsturiska objekta liktenis ir atkarīgs no katra šo interešu grupu dalībnieka kompetences, sadarbības spējām un godaprāta. Kultūras mantojuma aizsardzības darbs nav iedomājams bez profesionālas restaurācijas. Restaurācijas procesā speciālisti sabiedrībai atdod no pamestības un iznīcības izglābtas kultūras vērtības, kurās ieguldīta profesijas mīlestība, uzticība vērtību saglabāšanai, neizsīkstoša enerģija, rūpīgs un pacietīgs darbs, neapslāpējama vēlēšanās pēc iespējas vairāk atklāt un dziļāk saprast objektu, nesteidzoties, atbildīgi un ar augstākajām profesionālisma prasmēm no jauna izcelt šīs vērtības apbrīnošanai. Restaurācijas jēdziens tradicionāli nozīmē ar zinātnisku izpēti pamatotu kultūrvēsturiska objekta vai atsevišķu tā daļu atjaunošanu, lietojot oriģinālam atbilstošus materiālus, metodes un tehnoloģiju. Tas nenozīmē, ka restaurācijā saglabājama tikai objekta pati senākā substance. Arī uzslāņojumi – kvalitatīvi iepriekšējo laiku pārveidojumi, pat atsevišķu elementu zudumi, bojājumi un dabiskais nodilums – ir sava laika liecība un kultūrvēsturiska vērtība.

Mūsdienu sabiedrībai jāpievērš lielāka uzmanība restaurācijas nozares un profesijas attīstības nākotnes izaicinājumiem. Stiprinot profesionalitāti, kultūras mantojuma sargātājiem jāspēj atrast veiksmīgāku dialogu ar sabiedrību, jo ir jāpanāk labāka autentiskuma izpratne, oriģinālas, vēsturiskas substances informatīvās un sajūtu radošās nozīmes novērtēšana un dziļāka cienišana. Restaurācija ir skaista profesija! Tā saskaras ar ļoti daudzpusīgu radošumu un vistiešāk atklāj atbildību pret nākotni!

JURIS DAMBIS

Dr. arch., Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes vadītājs

In today's rapid era full of events and change, we often neglect the outstanding treasures created by previous generations and underpinning our achievements. The apparently self-evident could become a new discovery, if we were just a little more observant. When encountering these preserved cultural heritage masterpieces, it must be recognised that there has always been someone who has cared for these treasures because they are unable to survive on their own.

Outstanding treasures are passed into the hands of the cultural heritage protection specialists, researchers, restorers, owners and users. The fate of a historical object depends on the competence, collaboration competencies and integrity of each member of these interest groups. Cultural heritage protection work cannot be conceived without professional restoration. In the process of restoration, professionals return to society cultural treasures saved from abandonment and decay. The profession invests its love and trust into the preservation of these treasures through inexhaustible energy, as well as careful and patient work. It has an undeterred desire to discover and understand these objects as much as possible bringing these treasures back to be admired again unhurriedly and responsibly using the highest professional skills. The concept of restoration traditionally means the restoration of a cultural and historical object or of certain parts thereof based on academic research, using materials, methods and technology appropriate to the original. This does not mean that only the oldest substance within the object should be preserved through the restoration. Other layers, high quality transformations from previous times, even the losses, defects and natural wear of individual elements are also evidence of their time and bear cultural and historical value.

Today's society needs to pay more attention to the future challenges of the restoration field and the development of the profession. By strengthening professionalism, the cultural heritage guardians should be able to establish a more successful dialogue with society, as a better understanding of authenticity, an appreciation and respect for the informative and sensation stimulating significance of the original historical substance must be achieved. Restoration is a beautiful profession! It faces very versatile creativity and reveals responsibility for the future in the most direct way!

JURIS DAMBIS

Dr. arch., Head of National Heritage Board

KURZEME

TĀŠU MUIŽA

Grobiņas novads, Medzes pagasts

Restaurācijas darbu veicēji: arhitekte Kristīne Veinberga;
darbu izpildītāji SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa", SIA "Grobiņas SPMK",
 SIA "Interjeru darbnīca", SIA "Koku Darbnīca", SIA "Ugāles ērģelbūves darbnīca", IK
 "Raituma krāsu darbnīca", Roberts Jonaitis, Māris Gulbis, Ainārs Rullis,
 Ģirts Bērziņš, Inese Sidraba, u.c.
Restaurācijas laiks: kopš 1998. gada

Kurzemē, netālu no Liepājas, Ālandes upes ielejā atrodas Tāšu muižas komplekss. Rakstītajos avotos vieta (Telse) pirmo reizi pieminēta 1253. gadā, bet Telses muiža – 1501. gadā. Tāšu muižas Kungu māja būvēta 1734. gadā, to skārušas pārbūves 19. gadsimta vidū un 20. gadsimta sākumā. Celtnes vērtību kopumu veido tās telpiskais risinājums ainavā, vēsturiskā plānojuma struktūra, galvenās ieejas portāls, baroka stila kamīni, akmens plātņu grīda hallē, parkets, sienu paneļi, 19. gadsimta sākuma ārdurvis, logi, kāpnes u.c. vērtīgi elementi. Šīs vietas atdzimšana sākusies līdz ar 1998. gadu, kad savu darbību uzsāka biedrība "Tāšu muiža". Muižai ir laimējies ar profesionāliem un vērtību izprotošiem saimniekiem. Tāšu muiža pārsteidz jebkuru apmeklētāju ar īpaši veltītu uzmanību autentiskuma un oriģinālās substances saglabāšanai. Katrs muižas ēku oriģinālo konstrukciju un virsmas fragments tiek saudzēts ar vislielāko rūpību. Izvēlēta restaurācijas filozofija apzināti tiecas vēsturiskajā struktūrā iejaukties pēc iespējas mazāk, katram elementam piešķirot nozīmi un ļaujot oriģinālam dzīvot. Vēsturisko ēku izmantošana visā atjaunošanas procesā pakārtota vērtību saglabāšanai. Demonstrētās amatniecības prasmes, tradicionālu, videi draudzīgu materiālu lietojums, virsmu faktūras un izceltā patina rada īpašu un neaizmirstamu noskaņu.

THE TĀŠI MANOR

Grobiņas novads, Medzes pagasts

Restoration works performed by: architect Kristīne Veinberga;
contractors SIA Grobiņas SPMK, SIA Interjeru darbnīca, SIA Arhitektoniskās izpētes grupa, SIA Koku Darbnīca, SIA Ugāles ērģelbūves darbnīca, IK Raituma krāsu darbnīca, Roberts Jonaitis, Māris Gulbis, Ainārs Rullis, Ģirts Bērziņš, Inese Sidraba, etc.
Restoration period: since 1998

The Tāši Manor complex in Courland is located in the valley of the River Ālande not far from Liepāja. The place (Telse) was first mentioned in written sources in 1253, but the Telse Manor – in 1501. The Tāši Manor master's house was built in 1734 and was rebuilt in the early-19th century and the early 20th century. The totality of the building's value is formed by its spatial solution in the landscape, the historical planning structure, the main entrance portal, the Baroque style hearths, the stone floor slabs in the hall, the parquet, the wall panels, the early 19th century external doors, windows, stairs and other valuable elements. The rebirth of this place commenced in 1998, when the Tāši Manor Society commenced its activities. The Manor has been lucky to have professional owners who understand its value. The Tāši Manor surprises all visitors with the specially dedicated attention to authenticity and the preservation of its original substance. Each fragment of the Manor building's original construction and surface is conserved with the greatest care. The chosen restoration philosophy deliberately strives to interfere as little as possible with the historical structure, valuing each element and allowing the original to live on. The use of the historical building has been subordinated to the preservation of its values during the entire renovation process. The demonstrated trade skills, the use of traditional environmentally friendly materials, the surface texture and the highlighted patina create special and unforgettable mood.

J. Dambis

Attēli / Photo: biedrība "Tāšu muiža"

DŽĪVOJAMĀS ĒKAS VENTSPILĒ, TIRGUS IELĀ

Tirgus iela 11, Ventspils

Restaurācijas darbu veicēji: arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija, projektēšana – SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa", arhitekte Marina Mihailova
Restaurācijas laiks: 2003-2015

Nežēlīgais laika zobs nav atstājis daudz liecību par dzīvi krietni senajā Kurzemes pilsētā Ventspilī, tāpēc izcila nozīme piešķirama katram objektam, kas šo liecību sniedz. Ēka Tirgus ielā 11 ir īpaši laimīgs gadījums gan bagātīgā kultūras slāņa dēļ, gan arī pašreizējā īpašnieka attieksmes ziņā. Tā ir viena no reprezentablas baroka laikmeta Kurzemes pilsētu dzīvojamās ēkas paraugiem. Ilgstoši pienācīgi neapsaimniekota, ēka bija kritiskā stāvoklī. Tai nonākot privātīpašumā, uzsākta izpēte, kuras laikā atklāts ievērojams daudzums 17.–19. gadsimta monumentālās glezniecības artefaktu un būvmākslas reliktu.

Ēka rekonstruēta par viesu namu un restorānu, veicot fasāžu, vēsturiskā plānojuma pamatstruktūras un nozīmīgu interjera elementu (manteliskursteņa, griestu un sienu koka elementu un to gleznojumu, durvju, mūra sienu apdares u.c.) restaurāciju. Pēc īpašnieka iniciatīvas uz ēku pārvietots valsts nozīmes mākslas piemineklis – 18. gadsimta ārdurvis no sagruvušās ēkas Baznīcas ielā 8, Ventspilī, ko īpašnieks ir restaurējis un kas tagad rotā ēkas Tirgus ielas fasādi. Veikta vecākās ēkas daļas telpu restaurācija, atjaunojot plānojumu, restaurējot senos apgleznotos siju griestus, iebūvējot interjerā rekonstruētu, melni glazētu podiņu krāsni, veicot telpu sienu apdares restaurāciju, iekārtojot stilistiski un funkcionāli atbilstošu interjeru restorāna vajadzībām.

RESIDENTIAL HOUSES AT TIRGUS STREET, VENTSPILS

Tirgus iela 11, Ventspils

Restoration works performed by: architectural and artistic investigation, design – SIA Arhitektoniskās izpētes grupa, architect Marina Mihailova
Restoration period: 2003-2015

The pitiless ravages of time have left little evidence about life in the past in the old town of Ventspils, thus making each building that can provide a story about the past even more important. The building at 11 Tirgus Street is a particularly fortunate case due to its rich cultural layer and also the attitude of its current owner. It is a fine example of a Baroque living house of the Courland region.

After long years of insufficient maintenance the house was in critical condition. When it became a private property, investigation started during which a large number of the 17th-19th century artefacts of monumental painting and relics of construction art were discovered.

The building has been reconstructed into a guest house and restaurant, after restoration of the façade, principal historical arrangement structure and important interior elements (the mantel chimney, wooden elements and paintings of ceilings and walls, doors, masonry wall finish, etc.). Upon the owner's initiative a national heritage object – the 18th century door from a collapsed building at 8 Baznīcas Street, Ventspils – was moved to the building and restored. The door now adorns the building's façade facing Tirgus Street. The rooms of the oldest part of the building have been restored in their original arrangement; this included restoration of the old painted beam ceiling and installation of a reconstructed black glazed tile stove, restoring the wall finish and creating a stylistically and functionally fitting interior for the needs of the restaurant.

D. Čoldere, P. Blūms

Attēli / Photo: K. Burvīns, J. Presņikovs, I. Apmane

SABILES SINAGOGA

Strautu iela 4, Sabile

Restaurācijas darbu veicēji: arhitekts M. Liepa

Restaurācijas laiks: 2000-2004

Abavas ielejā, gleznainā mazpilsētā Sabilē kā viena no pilsētībūvnieciskā tēla izteiktām dominantēm savu vietu ieņem Sabiles sinagoga. 1890. gadā Abavas upes labajā krastā celtā sinagoga Sabiles ebreju kopienai kalpojusi līdz Otrajam pasaules karam. Padomju okupācijas laikā no 1950. gada ēku izmantoja kā sporta zāli, 20. gadsimta 80. gadu vidū to pārņēma Sabiles augļu un dārzeņu kombināts, pielāgojot noliktavai. Pēc Latvijas neatkarības atgūšanas 20. gadsimta 90. gadu sākumā tēlnieks O. Feldbergs rosināja sinagogu pārņemt fondam "Abavas ieleja" un tajā izvietot mākslas centru. Idejas īstenošanai Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijai izdevās piesaistīt starptautisku finansējumu saistībā ar Eiropas Padomes pilotprojektu "Abavas ieleja". 2000. gadā Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija parakstīja līgumu ar Zviedrijas Nacionālo kultūras mantojuma pārvaldi par sadarbību Ungurmuižas, Rāmavas muižas un Sabiles sinagogas restaurācijā, pieredzes apmaiņā, restauratoru un amatnieku apmācībā un informācijas izplatīšanā. Zviedrijas valdība pasākumam piešķīra 11 miljonus zviedru kronu. Veiksmīgā divu valstu speciālistu kopdarbā ar vislielāko rūpību tika saglabāts katrs degradētās vēsturiskās celtnes oriģinālo substanci veidojošs un autentiskumu raksturojošs elements un sinagoga pilsētvidē atguva savu kādreizējo vizuālo tēlu.

THE SABILE SYNAGOGUE

Sabile, Strautu iela 4

Restoration works performed by: architect M. Liepa

Restoration period: 2000-2004

The Sabile Synagogue is located at the Abava Valley, in the picturesque small town of Sabile, as one of the key buildings in the urban landscape. In 1890, the Synagogue, built on the right bank of the River Abava, served Sabile's Jewish community until World War II. During the period of Soviet occupation from 1950, the building was used as a sports hall, but in the mid-1980s it was taken over by Sabile's fruit and vegetable complex and adapted as a warehouse. After Latvia regained its independence in the early 1990s, sculptor O. Feldbergs promoted the idea that the Synagogue should be taken over by the Foundation *Abavas ieleja* and an art centre should be created in it. The State Cultural Monument Protection Inspectorate was able to attract international funding associated with the Council of Europe's Pilot Project *Abavas ieleja* to implement the idea. In 2000, the State Cultural Monument Protection Inspectorate signed a contract with the Swedish National Heritage Board regarding cooperation on the restoration of the Ungurmuiža, Rāmava Manor and the Sabile Synagogue, the exchange of experience, the training of restorers and tradesmen and the distribution of information. The Swedish government allocated 11 million Swedish kronor to the activity. In the successful joint work by the specialists from the two countries, each degraded element, forming the original substance of the historical building and characterizing its authenticity, was preserved with the greatest care, and the Synagogue has now regained its former visual appearance in the town environment.

J. Dambis

KURZEME
GLEZNAS "KRISTUS SVĒTĪ BĒRNUS" (JOHANS
ZĀMUELS BENEDIKTS GRUNE, 1823, AUDEKLS, EĻĻA)
RESTAURĀCIJA

Talsu Eвангелiski luteriskā baznīca, Talsi, Baznīcas laukums 4

Restaurācijas darbu veicēji: Jānis Bokmanis, Dmitrijs Laščetko, Zane Kēlere

Restaurācijas periods: 2012.–2018. g.

19. gs. pirmajā ceturksnī vācbaltiešu gleznotāja J.S.B. Grunes darinātā altārglezna pieder nedaudzajiem šī meistara līdz mūsdienām saglabātajiem darbiem. Laika ritējumā glezna bija bojāta un daļēji pārgleznota. 20. gs. 20. gados to labojis mākslinieks Žanis Sūniņš. Audekla zuduma vietā darba lejasdaļā bija piešūts liels ielāps, labojuma laukums apgleznots. 20. gs. otrajā pusē glezna nonākusi Rundāles pils muzejā, kur restaurācijas darbnīcā veikta gleznas tehniskā stabilizācija, tās virsma noklāta ar zīdņepapīra uzlīmēm.

Gleznas restaurācija sākta 2012. gadā un notikusi vairākos posmos. Sākot darbu, konstatēti vairāki audekla plīsumi, caurumi un deformācija, krāsu slāņa pacēlumi un pārgleznojumi, kas skāruši oriģinālo krāsu slāni.

Restaurācijas gaitā nostiprināts krāsu slānis, plānināta laka, noņemti pārgleznojumi un uzliktais ielāps. Likvidēti audekla plīsumi un caurumi, glezna dublētā uz jauna audekla. Krāsu slāņa un grunts zudumu vietās ieklāta restaurācijas grunts, veikta tonēšana un punktēšanas tehnikā tonāli rekonstruēts gleznojums, virsmai uzklāta laka. Restaurēts un nostiprināts arī oriģinālais ķīļrāmis.

Paveiktie restaurācijas darbi stabilizējuši gleznas tehnisko stāvokli un dod iespēju novērtēt šī romantisma laikmeta glezniecības parauga mākslinieciskās kvalitātes, kā arī autora māksliniecisko rokrakstu.

RESTORATION OF PAINTING *CHRIST BLESSING THE CHILDREN* (JOHANN SAMUEL BENEDICTUS GRUNE, 1823)

Talsi Lutheran Church, Talsi, Baznīcas laukums 4

Restoration works performed by: Jānis Bokmanis, Dmitrijs Laščetko, Zane Kēlere

Restoration period: 2012-2018

The altarpiece by Baltic German painter Johann Samuel Benedict Grune belongs to a handful of works created by the painter in the beginning of the 19th century that have been preserved until today. In the 1920s, the painting was repaired by artist Žanis Sūniņš who sewed on a large patch at the lower part of the canvas where a part of the canvas material was lost, and painted it. In the 2nd part of the 20th century, the painting was relocated to the Museum at the Rundāle Palace where it was stabilised and its surface covered with silk tissue paper.

Started in 2012, the restoration of the altarpiece took place in several stages. Upon starting the work, it was found that there were a number of tears and holes in the canvas, as well as canvas distortion and lifting of the paint layer. The overpainting that was performed during the repairs in the 20th century had also penetrated the layer of original paint and the layer of varnish had darkened. During the restoration, tissue paper was removed, the paint layer secured, the layer of varnish was made thinner, overpainting and the sewed-on patch were removed. Tears and holes in canvas were fixed and the painting lined to the back. Restoration priming was applied in places where the paint layer and primer were lost, this was followed by toning and tone reconstruction of the painting applying the dotting technique on the largest lost area; the painting was covered with varnish. The original wedge frame is now restored and secured, and the back of the painting covered with diffusion coating.

The restoration work that has been carried out has preserved the condition of the painting. As a result of this work it is now possible to appreciate the high quality of this example of Romantic art, as well as the painter's unique style.

Attēli / Photo: D. Laščetko, Z. Kēlere

BĪLAVU VELNA LAIVAS REKONSTRUKCIJA

Talsu novads, Lubes pagasts

Rekonstrukcijas darbu veicēji: Latvijas Universitātes un Latvijas vēstures institūta arheologi A. Vaska un J. Graudoņa vadībā

Rekonstrukcijas laiks: 1999

Bīlavu Velna laiva ir viens no pieciem zināmajiem vēlā Bronzas laikmeta laivveida akmens krāvuma senkapiem Latvijā. Apbedīšana akmens laivās bija tipiska Skandināvijas tradīcija kopš neolīta beigām līdz vikingu laikmetam. Bīlavu Velna laivās pirmos arheoloģiskos izrakumus veica J. Dēriņš 1863. gadā. Mazāk postītajā akmens laivas iekšpusē zem augsnes virskārtas atklāts nelielu laukakmeņu bruģis, zem tā trijos līmeņos atklātas 10–12 no plānām akmens plāksnēm veidotas kameras. To pildījumā bija ar degušiem cilvēku kauliem, ogļītēm un trauku lauskām jauktas smiltis. 1999. gada rekonstrukcijai izvēlēta dienvidaustrumu Velna laiva, kam bija saglabājušies borta akmeņi. Pirms rekonstrukcijas tā vēlreiz arheoloģiski izpētīta, konstatējot, ka laivas iekšpusē bijuši 3 līdz 4 apbedījumi, viens no tiem, iespējams, ievietots māla urnā.

Rekonstrukcija veikta, pamatojoties uz arheoloģiskās izpētes rezultātiem. Pavisam laivai savās vietās vai arī nedaudz izkustināti no sākotnējās vietas bija 20 akmeņi. Zudušie 17 akmeņi aizvietoti ar tuvējā apkārtnē atrastiem. Senāk izlauzto akmeņu vietas varēja noteikt pēc ar tumšu zemi pildītiem grāvīšiem un balsta akmeņiem tajos. Laivas iekšpuse piebēta ar gaišu smilti un nobrietēta, pēc tam 1–2 kārtās noklāta ar iepriekš izrakumos atrastiem, 10–15 cm lieliem bruģējuma akmeņiem. Vidusdaļā kā savdabīgs eksponāts ievietota akmens plāksne, ko pārrakumā atrada arheoloģisko izrakumu laikā. Iespējams, tā bijusi apbedījumu kameras segplāksne.

THE RECONSTRUCTION OF THE BĪLAVI DEVIL'S BOAT

Talsi Municipality, Lube Parish

Reconstruction works carried out by: Andrejs Vasks and Jānis Graudonis from the Institute of Latvian History at the University of Latvia

Reconstruction period: 1999

The Bīlavi Devil's Boat is one of five known stone ship burial sites in Latvia dating back to the late Bronze Age. Burying people in stone ships was a customary practice in Scandinavia from the Neolithic times through to the Viking Age. The first archaeological excavation of the Bīlavi Devil's Boat was carried out by Julius Döring in 1863. A paved layer made up of small rocks was found under the topsoil in the less damaged interior of the stone ship. 10–12 chambers in three layers made up of thin stone slabs were found under the paving. These were filled with a mixture of sand, charred human bones, charcoal and fragments of pottery.

The southeast Devil's Boat was chosen for reconstruction in 1999. The stones making up the sides of the ship had been preserved. Before reconstruction began it was archaeologically studied once more, and it was discovered that the ship contained traces of 3 or 4 burials, the remnants of one of which had possibly been placed inside a clay urn.

The reconstruction was carried out based on the results of the archaeological study. A total of 20 stones were either in their original places, or only slightly displaced. The 17 stones that were missing were replaced with ones found nearby. The original places where these stones had been could be recognised by holes that had been filled with darker earth, as well as by the supporting stones placed there. The inside of the ship is filled with light, tightly packed sand that has been covered by 1 or 2 layers of the 10–15 cm small paving rocks that had been found in the previous digs. A stone slab excavated during the archaeological dig has been placed in the middle as a special exhibit. It is possible that this slab had been the cover for the burial chambers.

Attēli / Photo: S. Zīme, A. Vasks

UGĀLES BAZNĪCAS ĒRĢELES

Ventspils novads, Ugāles pagasts, Ugāle

Restaurācijas darbu veicējs: Jānis Kalniņš, Ugāles ērģelbūves darbnīca

Restaurācijas laiks: 1996-2005

Ugāles baznīca celta 1697. gadā. Ērģeles 1701. gadā pabeidza būvēt Kornēlijs Raneuss (Cornelius Rhaneus), kurš ir vairāku instrumentu autors un ievērojamāka persona Kurzemes ērģelbūvē 17.–18. gadsimtu mijā. Šīm t.s. Hamburgas tipa ērģelēm ir 28 reģistri un 2 manuāļi, un tās ir viens no senākajiem nepārbūvētajiem instrumentiem Eiropā. Vienlaicīgi ar ērģelēm radīts arī kokgriezumiem bagātīgi rotātais ērģeļu prospekts, kas ir vienīgais zināmais Ventspils koktēlnieka Mihaela Markvarta darbs. Raksturīgi baroka laikmetam, akantu vijumos ietvertās figūras bija aktīvas muzikālā priekšnesuma dalībnieces. Taču tas, ka kokgriezumi nav krāsoti, ir tikai apstākļu sakritība, jo 1999. gadā, kad Rīgas Celtniecības koledžas audzēkņi restaurātores A. Podziņas vadībā attīrīja prospekta kokgriezumus no netīrumiem un restaurēja koka skulptūras, atklājās, ka koka virsmas bija gatavas krāsošanai.

1986. gadā veikta instrumenta tīrīšana, un pēc ilgāka pārtraukuma stabules ieskanējās. Taču tikai 1993. gadā Ugālē sabrauca vairāki speciālisti un ērģelnieki no Vācijas (Ginters Boitlings, Johans Baumans, Bartels Immers) un Zviedrijas (Hans Ula Eriksons, Mads Čersgārds), lai apspriestu, kā unikālo instrumentu metodoloģiski pareizi restaurēt. Līdz 1996. gadam tika izstrādāta restaurācijas programma, kas paredzēja instrumenta rekonstrukciju uz stāvokli 1701. gadā. Ērģeles restaurētas, maksimāli pietuvinot to stāvokli sākotnējam, ciktāl to atļāva pieejamā informācija.

THE UGĀLE CHURCH ORGAN

Ventspils novads, Ugāles pagasts, Ugāle

Restoration works performed by: Jānis Kalniņš, Ugāle organ-building workshop

Restoration period: 1996-2005

The Ugāle Church was built in 1697. In 1701, the organ of the church was completed by Cornelius Rhaneus, who is also the author of several other instruments and the most important organ-builder in the region of Courland at the turn of the 18th century. This so-called Hamburg-type organ has 28 registers and 2 manuals, and it is one of the oldest instruments in Europe that has never been rebuilt. Contemporaneous with the organ itself is the organ front richly decorated with wood carvings. It is the only known work of Michael Marquardt, a wood-carver from Ventspils. Typically for the baroque age, the figures surrounded with acanthus twines were active participants of the musical performance. The fact that the wood carvings are not painted is just a coincidence, because in 1999, when the students of the Riga Technical College led by restorer A. Podziņa cleaned the wood carving of the organ front from dirt and restored the wooden sculptures, it was discovered that the wood surfaces had been prepared for painting.

The instrument was cleaned in 1986, and the pipes sounded again after a long time. However, only in 1993 several experts and organists (Günter Beutling, Johannes Baumann, Bartelt Immer from Germany, Hans Ūla Ericson, Mads Kjersgaard from Sweden) came to Ugāle to discuss the most appropriate methodology for restoring this unique instrument.

By 1996, the restoration program was developed, according to which the organ was to be restored to its original condition in 1701. The organ has been restored by keeping it as close to the original as the available information permitted.

D. Čoldere, J. Kalniņš

Attēli / Photo: J. Zilgalvis, B. Ekere, A. Holms, J. Kalniņš

VENTSPILS VIDUSLAIKU PILS

Jāņa iela 17, Ventspils

Restaurācijas darbu veicēji: arhitekts Pēteris Blūms, SIA "Konvents"; darbu veicēji SIA "Pilsbūve"

Restaurācijas laiks: 1997-2000, 2011-2012

Livonijas ordeņa pils Ventspilī (14. gs. vidus) ir vecākā konventa tipa pils Latvijā, kas ar atsevišķām vēlāku laiku izmaiņām saglabājusies līdz mūsdienām. 1827. gadā veikto pārbūvju rezultātā konventa pils ārēji ieguva ampīra veidolu, kas saglabājies vēl šodien. Pilī bija iekārtots cietums, pilskunga dzīvoklis un tornī – loču novērošanas postenis.

1980. gadā nepārdomātas rekonstrukcijas rezultātā bojā gāja daudz oriģinālās materiālās substances – nokalts apmetums un mainīts starpstāvu pārsegums. No 1995. līdz 1997. gadam veikta pils zinātniskā izpēte (arh. I. Dirveiks, J. Zviedrāns, Z. Bikše u. c.).

Atbilstoši mūsdienu kultūras mantojuma aizsardzības un saglabāšanas nostādņēm izstrādāta pils izmantošanas un attīstības koncepcija, pirms tam studējot detaļu analogijas un substances saglabāšanas metožu piemērus Somijā, Zviedrijā un Dānijā. Pamatojoties uz analogijām un pils izpētes rezultātiem, izstrādāti telpu interjera priekšlikumi. Ventspils pils restaurācijas autori par mērķi pasludināja jaunu attieksmi pret oriģinālu un t.s. teorētisko restaurāciju, par prioritāti izvirzot autentiskumu, patiesumu un visu vēsturisko izmaiņu vienlīdznozīmīgumu. Cik vien iespējams, ir saglabāts telpu vēsturiskais izskats; mūsdienu funkcijai nepieciešamie elementi ir moderni, lakoniski un kontrastējoši ar vēsturisko vidi. Tie ir pakārtoti galvenajam – oriģināla materiāla, būvdetaļu utt. demonstrējumam, taču vienlaicīgi ir perfekta mūsdienu dizaina un tehniskās varēšanas paraugs.

VENTSPILS MEDIAEVAL CASTLE

Jāņa iela 17, Ventspils

Restoration works performed by: architect Pēteris Blūms, SIA *Konvents*; contractors SIA *Pilsbūve*

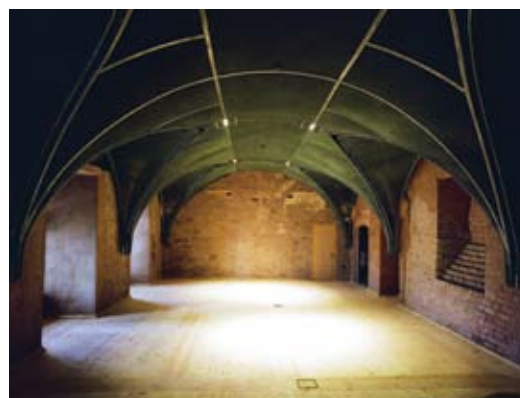
Restoration period: 1997-2000; 2011-2012

The Livonian Order's Castle in Ventspils (mid-14th century) is the oldest convent type castle in Latvia with individual changes from later times, which has been preserved up until today. As a result of the rebuilding undertaken in 1827, the convent castle obtained the appearance of the Empire style, which has still been preserved today. There was a prison set up in the Castle and an apartment for the lord of the manor, with an observation post in the tower.

In 1980, a lot of the original substance of the material was destroyed due to ill-considered reconstruction – the rendering was removed, and the inter-floor ceilings were changed. Scientific research was undertaken on the Castle from 1995 to 1997, (architects I. Dirveiks, J. Zviedrāns, Z. Bikše et al).

A concept for the use and development of the Castle was developed according to the contemporary cultural heritage protection and preservation approaches, after studying examples of detail analogy and substance preservation methods in Finland, Sweden and Denmark. Based on analogies and results from research on the Castle, proposals were developed for the room interiors. As a goal, the authors of the restoration of the Ventspils Castle announced a new attitude towards the original and the so-called theoretical restoration, nominating authenticity, genuineness and the equal importance of all historical changes as the priority. As far as possible, the historical appearance of the rooms has been preserved; elements which are required for modern functioning are modern, laconic and in contrast to the historical environment. They are subordinated to the key goal – the demonstration of the original material, building detail etc., but at the same time, it is a perfect example of contemporary design and technical possibility.

J. Zilgalvis

LIEPĀJAS VALSTS 1. ĢIMNĀZIJA

Ausekļa iela 9, Liepāja

Restaurācijas darbu veicēji: izpēte – Kristīne Veinberga, Juris Zviedrāns;
restaurācijas projekts – Ilze Mekša, SIA "Wonderfull"; darbu izpildītājs SIA "UPTK";
darbu vadītājs Sergejs Duks
Restaurācijas laiks: 2013-2017

Atjaunotā, saglabātā un vairāk nekā gadsimtu senā Liepājas Valsts 1. ģimnāzija pārsteidz. Ne tikai jūgendstila fasādes un svētku zāles pārļaicīgā svinīguma dēļ, bet arī neparastās sajūtas dēļ, kas rosina domāt, ka šeit ir noticis kaut kas ļoti būtisks, neikdienišķs. Tas nav tas gadījums, kad formāla pienākuma un noteikumu ievērošanas pēc atstātas pāris vecas durvis, daži logi un dekora fragmenti tālākajā kaktā. Visā ēkā ir nezūdoša, spēcīga, daudzu paaudžu mīlēta un saudzēta skolas aura. Tehniski šī skola ir piedzīvojuši smalkjūtīgu renovāciju, nebūtiskus pārveidojumus drošības un pieejamības apsvērumu dēļ, kā arī ar daudzu virsmu un detaļu saglabāšanu.

Liepājas Valsts 1. ģimnāzija ir apliecinājums arhitekta un skolas direktora spējai sinerģētiskā procesā iesaistīt dalībniekus plašā izpratnes diapazonā, tostarp arī skolotājus un audzēkņus. Restaurācijas darbi veikti, ievērojot niansētu kultūrvēsturiskās vides un detaļu izpēti un samērojot vairāk nekā gadsimtu senas skolas iespējas saglabāt pārbaudītas vērtības mūsdienu funkcionālajā, tehnoloģiskajā un materiālajā kontekstā. Restaurētā skola ir izcils piemērs ilgtspējīgai, iejūtīgai un sirsnīgai domāšanai un arhitektūras mantojuma vērtības nepārtrauktībai. Iespējams, arī jaunas iedvesmas avots vērtību izpratnē.

LIEPAJA STATE GYMNASIUM NO 1

Ausekļa iela 9, Liepāja

Restoration works performed by: evaluation – Kristīne Veinberga and Juris Zviedrāns; **restoration project plans** – Ilze Mekša, SIA *Wonderfull*; **restoration** – SIA *UPTK*; **project manager** – Sergejs Duks
Restoration period: 2013-2017

The restored, preserved, and more than a century old Liepaja State Gymnasium No 1 is surprising; not only because of its Art Nouveau façade and the timelessly solemn celebration halls, but also because of the special feeling that invites one to consider all the meaningful and memorable things that have taken place there. This renovation project is not the case where only a few old doors, windows or decorative features in the furthest corner of a room have been preserved in order to follow regulations, or to tick a few boxes. The entire building has strong and enduring aura of having been loved for many generations. The school has undergone a very thoughtful structural renovation, and some minor adjustments to make it safer and more accessible. Many surfaces and details have also been preserved.

The renovation project of the Liepaja State Gymnasium No 1 is a testimony to the school principle and the architect's ability to include a wide range of participants in the process, including teachers and students. The restoration works have been carried out taking a nuanced study of the school's cultural environment and its details into consideration. The restoration has preserved the values that the school represents, which have been tried and tested for over a century, and integrated them into today's functional, technological and material context. The restored school is a great example of an enduring, considerate, sincere mentality, as well as of the uninterrupted value of its architectural heritage. It can also serve as a new source of inspiration for interpreting these values.

P. Blūms

Attēli / Photo: A. Bistere, A. Štrokšins

LIEPĀJAS MUZEJA VITRĀŽA

Kūrmājas prospekts 16, Liepāja
 Restaurācijas darbu veicēja: Sandra Utāne
 Restaurācijas laiks: 2015-2016

Ēku, kurā kopš 1935. gada atrodas Liepājas muzejs, laikā no 1900. līdz 1901. gadam pēc Berlīnes arhitekta Ernsta fon Ines skicēm cēlis Pauls Makss Berči (1840-1911) kā Kacnelsonu ģimenes rezidenci. Nams ir izcils 20. gadsimta sākuma Liepājas eklektisma arhitektūras paraugs, tā telpas ieturētas dažādos stilos: vestibils veidots gotikas stilā, bijusi ēdamistaba – vācu renesanses stilā, abi saloni – baroka un rokoko stilā.

Īpašs vēsturiskās ēdamistabas interjera elements ir Ernesta Fridriha Todes (1859–1932) darinātā vitrāža, kas namā atradusies kopš tā pirmsākumiem un bija apskatāma muzeja apmeklētājiem līdz 2011. gadam, kad tika sākti apjomīgi muzeja ēkas un ratnīcas remontdarbi. Vitrāžas restaurāciju veica restauratore Sandra Utāne, un 2016.g. janvārī tā atgriezusies sākotnējā vietā – ēdamistabas logā.

Eiropas kultūras mantojuma dienu laikā Liepājas muzeja apmeklētājiem pieejama izstāde "Ceļā uz 17.–19. gs. interjera muzeju Liepājā". Topošajā Liepājas muzeja filiālē Kungu ielā 24 norit tā dēvētā Hoijeres kundzes nama, kas ir viens no vecākajiem koka dzīvojamajiem namiem Liepājā, restaurācija. Pēc atjaunošanas ēkā tiks izveidots Interjera muzejs, bet agrāko kroga funkciju iedzīvinās eksperimentālā virtuve ar 17. gadsimta ēdienu un dzērienu gatavošanas meistarklasēm. Līdztekus pašai ēkai labiekārtots tiks arī Kungu kvartāla pagalmis, atjaunojot vēsturisko aku, žogu, bruģi un citas mazās arhitektūras formas.

THE STAINED GLASS PANEL AT THE LIEPAJA MUSEUM

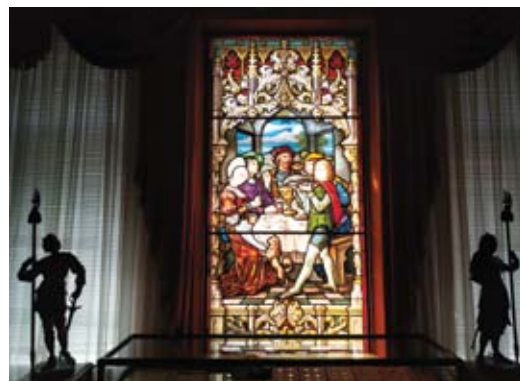
Kūrmājas prospekts 16, Liepāja
 Restoration works performed by: Sandra Utāne
 Restoration period: 2015-2016

The building that has housed the Liepaja Museum since 1935 was built in 1900-1901 by Paul Max Bertschy (1840-1911) after a drawing by architect Ernst von Inhe from Berlin. It was originally built as a private home for the Katzenelson family. The building is a great example of the eclecticism characteristic to architecture in Liepaja in the early 20th century. Its rooms are decorated in various styles – the lobby is Gothic, the former dining room is German Renaissance, and both salons are Baroque and Rococo.

A stained glass panel by Ernst Friedrich Tode (1859-1932) is a special feature of the historic dining room. The panel has been in the building since it was built, and was available to the museum-goers until 2011 when the extensive renovations of the museum and the carriage house began. The stained glass panel was restored by Sandra Utāne, and returned to its original place in the dining room window in January 2016.

Visitors to the Liepaja Museum during the European Heritage Days will be able to view the exhibition *Towards the Interior Museum of the 17th - 19th Centuries*. The so-called "Mrs. Hoyer's House" on 24 Kungu Street is currently being renovated. This building is one of the oldest wooden domestic houses in Liepaja, and it is the planned location for a branch of the Liepaja Museum. After the house has been restored, the Interior Museum will open here, and the former inn will be brought to life again with an experimental kitchen offering master classes on how to prepare the 17th century food and drinks. Along with the house, the Masters' quarter will also be improved – the historic well, fence, cobble stones and other smaller architectural features will be renovated.

L. Akermane

Attēli / Photo: L. Akermane

KURZEME DŽĪVOJAMĀ ĒKA, TAGAD KULDĪGAS NOVADA MUZEJS

Pils iela 5, Kuldīga

Restaurācijas darbu veicēji: A/S "Būvuzņēmums restaurators" (2010), SIA "RERE 04" (2012-2014)

Restaurācijas laiks: 2010 – fasādes, 2012 – interjers

Dzīvojamā ēka, kurā kopš 1939. gada atrodas Kuldīgas novada muzejs, uzbūvēta uz bijušā Kuldīgas pils vaļņa. Divstāvu koka karkasa ēkai ir augsts mūra cokolstāvs, katrā garenfasādē tai ir divi izvirzīti rizalīti. Ēkas abos galos otrajā stāvā ir balkoniem līdzīgas atvērtas galerijas. Telpu sākotnējais plānojums saglabājies gandrīz bez izmaiņām.

2010. gadā restaurēta muzeja ēkas fasāde, logi un ārdurvis. No 2012. līdz 2014. gadam paveikta apjomīga telpu restaurācija un rekonstrukcija, izveidojot ekspozīciju – 20. gadsimta sākuma turīga kuldīdznieka dzīvokli, kā arī telpas muzeja mainīgajām ekspozīcijām.

Kunga kabinetā veikta oriģinālo tapešu rekonstrukcija. Darbu laikā tika izgatavotas tapetes Vācijā, vadoties pēc tapetes fragmenta, kas tika atrasts aiz krāsns un kura paraugs atrasts ASV arhīvā. Kabinetā restaurēts sākotnējā grīdas polihromā krāsojuma ar ornamentu fragments, pārējais grīdas krāsojums rekonstruēts.

Restaurācijas darbu gaitā, veicot atsegumus ēdamistabā, konstatēts atkārtots eļļas tehnikā krāsots koka dēļu imitācijas krāsojums. Darbu rezultātā veikta fragmenta restaurācija, savukārt pārējām telpas sienām – krāsojuma rekonstrukcija.

Trešā stāva telpā T302 pa visu telpas perimetru tika konstatēts monohroms paneļa krāsojums ar dekoratīva paneļa joslu – meandra krāsojumu labā stāvoklī. Restaurējamais apmetuma fragments, kurš bija atslāņojies, tika noņemts no sienas, siena attīrīta no birstošā apmetuma un fragments piestiprināts atpakaļ. Pārējai paneļa daļai veikta tikai attīrīšana un pietonēšana.

RESIDENTIAL BUILDING, NOW THE KULDIGA MUSEUM

Pils iela 5, Kuldīga

Restoration works performed by: AS Būvuzņēmums restaurators (2010) and SIA RERE 04 (2012-2014)

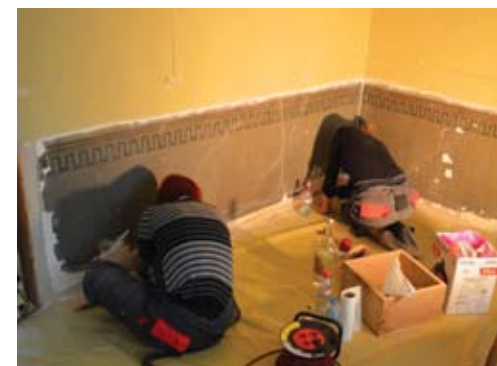
Restoration period: 2010 – façade, 2012 – interior

The residential building, housing the Kuldīga District Museum since 1939, was built on a former rampart of the Kuldīga Castle. The two-storey building of wooden construction has a partly sunken high stone ground floor and has two projective risalites on each end-façade. On the second floor at each end of the building, there are open galleries similar to balconies. The original arrangement of the rooms has been preserved almost unchanged.

The Museum building's façade, windows and street doors were restored in 2010. Significant restoration and reconstruction was undertaken from 2012 to 2014, creating an exposition – an early 20th century wealthy Kuldīga resident's apartment, as well as rooms for the Museum's changing exhibitions. Reconstruction of the original wallpaper was undertaken in the master's study. During the work, the wallpaper was produced in Germany based on a fragment of wallpaper, which was found behind the stove and an example of which was found in an archive in the USA. The original polychrome colour of the floor was restored in the study with a fragment of the ornament, while the rest of the floor paintwork was reconstructed.

During the restoration process, wooden-plank-imitation paintwork painted in a reiterative oil technique was found during uncovering operations in the dining room. Restoration of the fragment and reconstruction of the paintwork on the other walls of the room was undertaken through the work.

On the second floor in room T302, monochrome panel paintwork with decorative panel belt-meander paintwork was found in good condition along the entire perimeter of the room. A fragment of the rendering had split off which could be restored and was removed from the wall, the wall cleaned of the crumbling rendering, and the fragment then re-attached. Only cleaning and retouching was undertaken on the remaining panels.

Attēli / Photo: A. Holms, E. Orna

KURZEME NURMUIŽAS APBŪVES KOMPLEKSA KONSERVĀCIJA, RESTAURĀCIJA UN ATJAUNOŠANA

Nurmuiža, Lauciene, Laucienes pagasts, Talsu novads
Restaurācijas darbu veicēji: SIA "Nurmuižas Pils"
Restaurācijas laiks: kopš 2005. gada

Nurmuižas pils ir viena no pēdējām ordeņa celtajām pilīm Livonijā, kas kalpojusi kā saimnieciskās dzīves centrs. Šis faktors noteicis arī kompleksa apbūves raksturu. Nurmuiža, kā arī plaši apkārtnes īpašumi līdz pat agrārajai reformai gandrīz 400 gadu garumā bija Kurzemes baronu Firksu dzimtas pārvaldībā.

Nurmuiža ir viena no vecākajām muižām Kurzēmē, un tās apbūves kompleksa organizācija laika gaitā ir būtiski mainījusies. Muižas pils ēka saglabājusi būvniecības vēsturiskās formas un arhitektoniskos veidojumus, kas datējami ar 17. gadsimtu. Pārējie Nurmuižas teritorijā redzami būvju apjomi un to konfigurācija visdrīzāk attiecināma uz 18.–19. gadsimta otro ceturksni, kad Nurmuiža piedzīvoja tās saimniecisko uzplaukumu un muižas apbūves komplekss tiek papildināts ar saimniecisko ēku jaunbūvēm.

2005. gada sākumā, kad muižas kompleksu iegādājās tās pašreizējais īpašnieks, tika uzsākta muižas apbūves ēku atjaunošana. Lielāka daļa saimniecības ēku, lai arī neapmierinošā stāvoklī, bez jumtiem, tomēr vēl bija saglabājušas savus apjomus. Darbi tika uzsākti ar dārznieku māju, pēc tam turpināti ar kalpu māju, zirgu stalli, caurbrauktuvi ar torni, smēdi, lielo stalli, putnu māju, klēti, ratniņu un kroga ēku. Rekonstruēta dīķu sistēma. Atjaunoti tilti. Izkopts pils parks. Uzsākti pils pamatu sanācijas darbi.

Kopumā muižas komplekss atgūst tam raksturīgo apbūvi un kompakto vizuālo tēlu. Sarkano kārniņu jumti iegulst plašajā ainavā.

CONSERVATION, RESTORATION AND RENOVATION OF THE NURMUIŽA CASTLE BUILDING COMPLEX

Nurmuiža, Lauciene, Laucienes pagasts, Talsu novads
Restoration works performed by: SIA Nurmuižas Pils
Restoration period: since 2005

The Nurmuiža Castle is one of the last castles built by the Livonian Order. It developed into a lively centre of economic activity. This factor was decisive in the development of the building complex. For almost 400 years, Nurmuiža and large areas of land around it was managed by the Fircks noble family.

Nurmuiža is one of the oldest manors in the region of Courland, and the organisation of its building complex has substantially changed over time. The castle building has retained historical building forms, with architectural elements dating back to the 17th century. The rest of the buildings and their configuration in the manor's territory were most likely created in the period between the 18th century and the second quarter of the 19th century, when Nurmuiža flourished economically and the manor building complex was expanded.

In early 2005, when the castle complex was acquired by its current owner, renovation of the buildings was initiated. Most buildings had still retained their original shape despite being in poor condition and without roofs. First, the gardener's house was renovated, and later restoration works were continued with the servants' house, stables, the tower with gateway, smithy, large stable, bird house, barn, cart-house and the pub building. The pond system has been reconstructed. Bridges have been restored. The park has been maintained. Work has started on repairing the castle foundation.

Overall, the castle complex is gradually recovering its characteristic building structure and compact visual image. The red tile roofs are embedded in the spacious landscape.

Attēli / Photo: E. Šulcs

NURMUIŽAS LUTERĀŅU BAZNĪCAS ALTĀRA RETABLA RESTAURĀCIJA

Talsu novads, Laucienes pagasts, Lauciene

Restaurācijas darbu veicēji: **Gunita Čakare, Staņislavs Astičs, Signe Lāce**

Restaurācijas laiks: **kopš 2002. gada**

Nurmuižas baznīca (1594) ir viena no senākajām un greznākajām baznīcām Kurzēmē, ko cēla, pārbūvēja un uzturēja Nurmuižas īpašnieki – Firksu dzimta, kuras ieguldījums ir arī 17. gadsimta 80. gados radītā greznā iekārta, kas gandrīz nepārveidota saglabājusies līdz mūsdienām.

Pēc isa pārtraukuma 1990. gadā draudze atgriezās baznīcā un sākās ēkas atjaunošana. Baznīcā atgriezās Talsu novadpētniecības muzejā uzglabātās un restaurētās gleznas, tostarp lielā altārglezna, kas daudzus gadus karājās pie sienas kā liels, tumšs, neizteiksmīgs dēlis. Tuvojoties četrsimt gadu jubilejai, apkopes darbi sākās arī iekšējās – pēc nedēļu ilgas akcijas, ko inspirēja Rundāles pils muzeja direktors Imants Lancmanis ar kundzi, telpa un iekārtas priekšmeti tika atbrīvoti no gadiem krātiem netīrumiem.

Sākās arī altāra retabla kokgriezumu restaurācija, kas turpinās vēl šobrīd. Pēc konstrukciju stabilitātes atjaunošanas pa daļām tiek demontēti atsevišķi kokgriezumi un skulptūras apstrādei restauratora darbnīcā. Kokgriezumi ir attīrīti no virsmas netīrumiem un pārkrāsojuma līdz sākotnējam apdares slānim. Zem satumsušā bronzējuma tiek atsegts samērā labi saglabāties lapiņu zeltījums. Lai mākslas darbs iegūtu pienācīgu izskatu, tiek piegrieztas zudušās kokgriezumu detaļas. Spožuma atgūšana tiek panākta ar zeltīto detaļu retušu, ko veic, izmantojot eļļas krāsu. Restaurētais altāra retabls uzskatāmi pierāda to, ka restaurācija ir nepieciešama arī pārējiem iekārtas priekšmetiem baznīcā.

THE RESTORATION OF THE ALTAR REREDOS OF THE NURMUIŽA LUTHERAN CHURCH

Talsu novads, Laucienes pagasts, Lauciene

Restoration works performed by: **Gunita Čakare, Staņislavs Astičs, Signe Lāce**

Restoration period: **since 2002**

The Nurmuiža Church (1594) is one of the oldest and most impressive churches in Courland. It was built, rebuilt, and maintained by the owners of the Nurmuiža Manor – the von Fircks family. The family also contributed to the magnificent altar reredos of the church. It was created in the 1780s and has remained almost intact until today.

The congregation returned to the church in 1990 after a brief interval, and the restoration of the building began. Paintings that had been kept and restored by the local Talsi museum now were returned to the church. This included the large altar painting that had been hanging on the wall for years as a large, dark, inexpressive board. Maintenance of the church's interior began, as the 400th anniversary of the church drew near. After a week-long campaign initiated by Imants Lancmanis, the Director of the Rundāle Palace Museum, and his wife, the space and furnishings were cleaned of the dirt that had accumulated over the years.

The restoration of the woodcarvings from the altar reredos began as well, and have been continuing until today. After restoring the stability of the construction, the woodcarvings and sculptures were taken apart in order to restore at the restorer's workshop. The woodcarvings have been cleaned from the surface dirt and colour to reach the original layer of finishing. A rather well preserved layer of gold leaves was uncovered under the darkened bronzing. In order for the artwork to regain its proper appearance, the missing parts of the woodcarving were recreated and added. Gilded details were retouched with oil paint artwork to revive the artwork's lustre. The restored altar reredos clearly shows that it is necessary to restore the church's other furnishings and objects as well.

D. Čoldere

IĢENES LUTERĀŅU BAZNĪCAS IEKĀRTA

Talsu novads, Vandzenes pagasts, Iģene

Restaurācijas darbu veicēji: Aida Podziņa un Latvijas restauratoru biedrības aktivisti

Restaurācijas laiks: 1997-2005

Iģenes baznīca ir viena no nedaudzajām Latvijas koka baznīcām, kas būvēta 18. gadsimta vidū. Iespējams, ka baznīca uz šo vietu atvesta no citurienes. Par to liecina leģenda, skopas vēsturiskās ziņas un divi saskatāmi gada skaitļi uz altāra retabla.

1996. gadā Iģenes baznīcai ieklāja jaunu jumtu, salaboja satrupējušās sienas un pamatus. Nākamo divpadsmit gadu laikā restaurācijas darbos—akcijā kopā piedalījās 59 dažādu specialitāšu restauratori no Latvijas, kā arī restaurācijas nozares studenti no Hildesheimas Vācijā. Viņu klātbūtni organizēja tekstiliju restauratore no Braunšveigas Eva Jordāne-Fārbaha.

Iepriekšējās nelielās zondāžas liecināja par kāda dekoratīva krāsojuma eksistenci zem melnā un brūnā krāsojuma, kas sedza visus priekšmetus. Pirmajā vasarā veikta polihromijas izpēte visiem priekšmetiem, konstatējot sākotnējo krāsojumu, tā stāvokli un attīrīšanas iespējas, kas izrādījās lieliskas. Sekojošo vasaru gaitā soli, kancele, altāra sētiņa, ērgļu balkona marga un citas detaļas tika attīrītas līdz zili baltajam marmorējumam, spoži sārtajām līstēm un pelēkajam rāmim. Kanceles detaļas attīrītas līdz manierisma ornamentiem.

Ir izdarīts tas, kas varēja paveikt brīvprātīgā darba ietvaros, bez īpaša aprīkojuma un turpat baznīcā. Iģenes baznīcas gadījums ir unikāls, jo vienam objektam ir veltīta daudzu cilvēku nesavtīga enerģija daudzu gadu garumā, lai arī tā būtu tikai viena nedēļa gadā, kad varējām pulcēties kopā tur — baznīcā un darbā.

THE FURNISHINGS OF THE IĢENE LUTHERAN CHURCH

Talsu novads, Vandzenes pagasts, Iģene

Restoration works performed by: Aida Podziņa and activists from the Latvian Society of Restorers

Restoration period: 1997-2005

The Iģene Church is one of the very few Latvian wooden churches, which was built in the mid-18th century. The church may possibly have been brought to this site from elsewhere. Evidence for this is provided by a legend, some scanty historical information and two visible dates on the altar retable.

In 1996, a new roof was laid on the Iģene Church, and the crumbling walls and foundations were repaired. In the ensuing twelve years, 59 different specialized restorers from Latvia, as well as students from the restoration field from Hildesheim in Germany took part in the restoration work—campaign. Their work was coordinated by textile restorer Eva Jordan-Farbach from Braunschweig.

Previous limited probes provided evidence about the existence of some decorative paintwork under the black and brown paintwork covering all the items. The polychrome research was undertaken on all items in the first summer to establish the initial paintwork, its condition and the feasibility of cleaning, which turned out to be outstanding.

During the following summer, the benches, the pulpit, the altar fencing, the organ balcony bannister and other details were cleaned up to blue and white marbling, bright red ledges and grey frame. Pulpit details were cleaned off to the Mannerist ornaments.

The achieved result is the outcome of voluntary work without particular equipment and right there in the church. The case of the Iģene Church is unique, since one building was given the selfless energy of many people over many years, even if it was only a week a year when they could gather for work at the church.

Attēli / Photo: A. Bistere, E. Šulcs

KURZEME KULDĪGAS VĒSTURISKĀ CENTRA BŪVGALDNIECĪBAS ATJAUNOŠANA

Restaurācijas darbu veicēji: Kuldīgas Restaurācijas centrs
Restaurācijas laiks: kopš 2010. gada

Restaurācijas centra darbības laikā paveikta nozīmīga vecpilsētas ēku koka būvgaldniecības detaļu glābšana, īstenota durvju glābšanas programma – konservācija vismaz 30 unikāliem durvju komplektiem, kopš 2010. gada notiek akcija iedzīvotājiem „Logu regulārā apkope ar logu ķītešanu”, kā arī paveikta zudušo logu slēgu atjaunošana vairākām ēkām, tiek veikta unikālo vecpilsētas koka arhitektūras formu restaurācija – lieveņi, nojumes, kompleksi kokgriezumi.

Regulārās logu apkopes akcijas mērķis ir veicināt Kuldīgas vecpilsētas iedzīvotāju izpratni par kultūrvēsturiskā mantojuma autentiskuma saglabāšanas nozīmi un veicināt iedzīvotāju piederības apziņu, iesaistot iedzīvotājus praktisku darbu veikšanā, kā arī nodrošināt tradicionālo amatniecības prasmju pārmantojamību, izmantojot logu stiklošanas metodi ar lineļlas ķīti, un nodrošināt autentisko arhitektūras detaļu saglabāšanu kā kultūras mantojuma nozīmīgu elementu.

Veicot logu atjaunošanas darbus, iedzīvotāji veic logu izstiklošanu, mehānisku nesaistītā krāsu slāņa noņemšanu, vairākkārtīgu gruntēšanu ar lineļļu, logu ieķītešanu un noslēgumā – krāsošanu ar lineļlas krāsu.

Ik gadus tiek rīkota starptautiska restaurācijas darbnīca, kuras laikā tiek veikti praktiski koka restaurācijas darbi, apgūstot praktiskas protezēšanas, krāsošanas un gruntēšanas metodes pieredzējušu restauratoru vadībā, vienlaicīgi radot kvalitatīvus restaurācijas paraugus Kuldīgas vecpilsētā.

RENEWAL OF WOODEN FEATURES AT THE HISTORICAL CENTRE OF KULDIGA

Restoration works performed by: Kuldiga Restoration Centre
Restoration period: 2010 – now

The rescue of significant details of the wooden features of the old town's buildings has been accomplished during the Restoration Centre's period of operation. A door preservation programme has been implemented with the conservation of at least 30 unique door packets, with a campaign for residents called *Regular Maintenance of Windows with Window Puttying* also taking place since 2010. The renewal of missing window shutters has also been achieved for several buildings, with restoration of the old town's unique wooden architecture forms, like porches, lean-tos and complex wood carvings, being undertaken.

The aim of the regular window maintenance campaign is to facilitate the understanding of the Kuldiga's old town residents about the importance of the preservation of authenticity of the historical and cultural heritage and to promote the sense of belonging among residents, by involving residents in practical work. It also ensures the continuity of traditional artisanal skills, utilizing the window glazing method with linseed oil putty, and provides for the preservation of authentic architectural details as an important element of the cultural heritage.

Through the windows renovation work, the residents carry out window glazing, the mechanical removal of unrelated layers of paint, multiple priming with linseed oil, puttying of windows and finally – painting with linseed oil paint.

An international restoration workshop is held every year during which practical wooden restoration work is done. This provides for the learning of practical repairing, painting and priming methods under the leadership of experienced restorers, while at the same time, creating quality examples of restoration in Kuldiga's old town.

Attēli / Photo: I. Berga- Muižniece, Kuldīgas restaurācijas centrs

KURZEME VALGALES MUIŽAS KUNGU MĀJAS ZĀLES INTERJERA DEKORATĪVA APDARE

Talsu novads, Abavas pagasts, Valgale, "Vecvalgale"

Restaurators: Staņislavs Astičs

Restaurācija: 1997

Zāle atrodas 1927.–1929. gadā pārbūvētās Valgales muižas kungu mājas otrajā stāvā. Gan ēka, gan zāles apdare pārveidotas atbilstoši jaunajai funkcijai – tautas namam, izmantojot laikmetam aktuālās t.s. nacionālā stila formas un tēmas.

Taisnstūrveida zāles apdare imitē senlatviešu klēts apjomu, trapezveida griestus balsta statņi un pilastrī. 1934. gadā tās interjers papildināts ar mākslinieka Žaņa Sūniņa gleznojumiem – sešām figurālām kompozīcijām iluzoros rāmjos, kurās attēlotas nacionālās folkloras ainas. Gludās plaknes papildinātas ar motīviem un ornamentiem no Talsu novada tautastērpa. Telpas apdare veido vienotu ansambli, kas attēlo 20. gadsimta 30. gadu estētiskās kvalitātes, kuru mērķis bija nacionālās identitātes apzināšana un popularizēšana.

Laika gaitā gleznojumi gan mitruma ietekmē, gan konstrukciju svārstību dēļ bija stipri cietuši – parādījušās plaisas un krāsu slāņu atslāņošanās. 1997. gadā restaurators Staņislavs Astičs veica to daļēju restaurāciju, nostiprinot krāsu slāni, veicot apmetuma labojumus un tonējumus. Lai arī nepietiekamā finansēju dēļ darbi pilnībā netika pabeigti, telpas apdares stāvoklis tika stabilizēts.

Pašreiz ēka, kā arī zāle netiek intensīvi izmantota. Lai gan konstatētas tās pašas problēmas, ar kurām restauratori saskārās jau pirms divdesmit gadiem, bez veiktajiem restaurācijas darbiem mākslas piemineklis būtu gandrīz zudis.

INTERIOR DESIGN AT THE MANSION OF THE VALGALE ESTATE

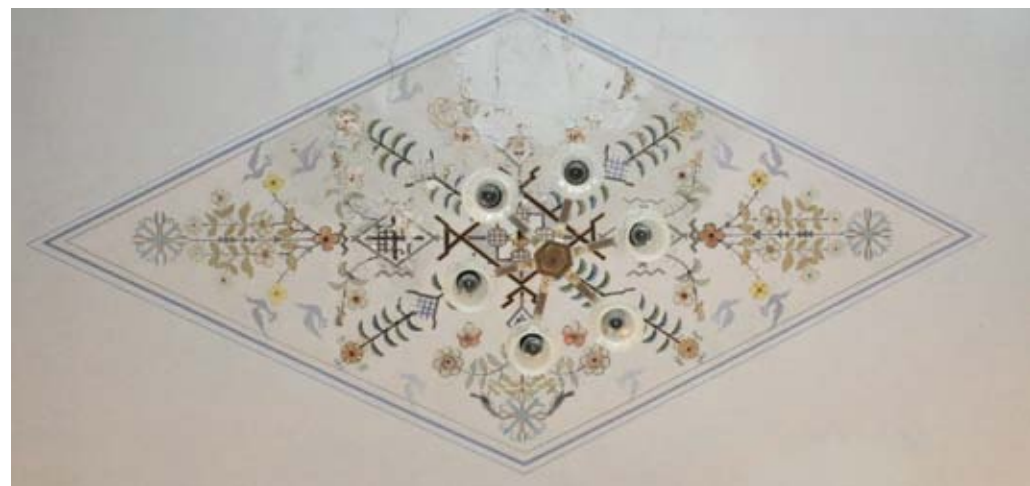
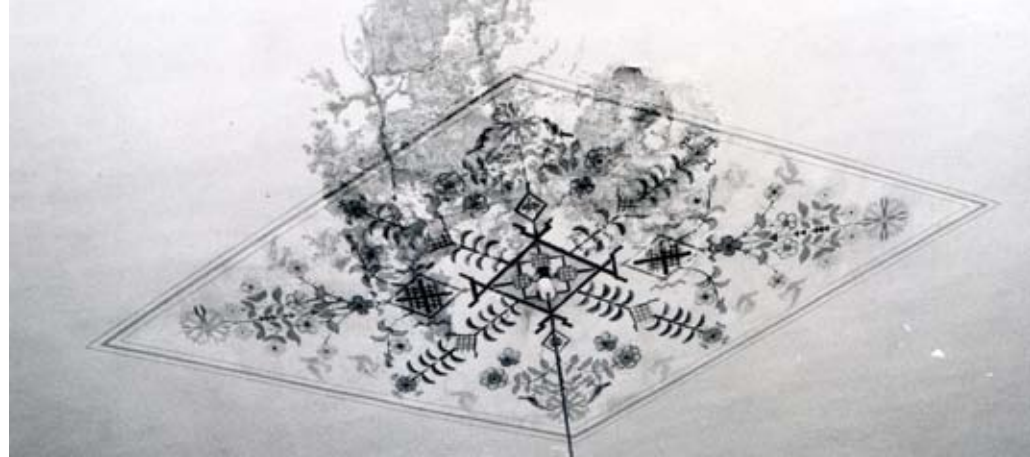
"Vecvalgale", Valgale, Abava Parish, Talsi Municipality

Restoration works performed by: Staņislavs Astičs

Restoration period: 1997

The grand hall of the mansion of the Valgale estate is on the second floor of the building, which was rebuilt between 1927 and 1929. The interior design of the building and the hall was transformed in accordance with its new functions. The mansion was turned into a people's centre, and the design was based on the so-called national style, forms and topics that were important at that time. The rectangular hall imitates a granary from the age of ancient Latvians. The trapeze-type ceiling is supported by a frame and a set of pilasters. In 1934, paintings by the artist Žanis Sūniņš were displayed in the building. There were six figural paintings in illusory frames, depicting scenes from national folklore. The hall is a unified ensemble, which depicts the aesthetic qualities of the 1930s. The aim was to exhibit and promote national identity. Over the course of time, the paintings were seriously damaged by humidity and shifting structures. They had gaps, and the layers of paint were peeling off. In 1997, restorer Staņislavs Astičs restored the paintings to a certain extent by strengthening the paints, fixing the frame, and toning the relevant areas. Insufficient funding meant that the work was not completed, but the condition of the room was stabilised. At this time, neither the building nor the hall was intensively used. The same problems, which restorers encountered 20 years ago, are still faced today, but without the restoration that was done, this artistic monument would have all but been lost.

I. Jekševica

Attēli / Photo: A. Bistere

KRISTĀMTRAUKA IETVARA (JOHANS MERTENS, 18. GS. 20. GADI) UN GLEZNAS "ERCENĢELIS MIKELIS" (FRĪDRIHS GOTLĪBS ŠPĒRS, 1854) RESTĀURĀCIJĀ

Alsungas Sv. Miķeļa katoļu baznīca, Alsungas novads, Alsunga
Restaurācijas darbu veicēji: Aida Podziņa, Dita Murziņa
Restaurācijas laiks: 2009, 2017

Alsungas baznīca celta 1684. gadā, 1882. gadā tās ēka paplašināta. Dievnama iekārta veidojusies vairāku gadsimtu garumā. No senākās iekārtas nāk baroka laika kristāmtrauka koka ietvars, ko sedz polihroms krāsojums. Tas veidots, savienojot vinstīgu apvīta stumbra formas kokgriezuma balstu ar gludu kastveida korpusu. Laika ritējumā koks izdēdējies, oriģinālo polihromiju nosedz 5-7 pārkrāsojuma kārtas, izveidojušies lieli krāsojuma zudumi.

Restaurācijas procesā veikta koksnes konservācija, korpusam attīrīti pārkrāsojumi, eksponējot oriģinālo polihromiju un rekonstruējot ornamentu. Balstam un pēdai saglabāti pirmie četri krāsojuma slāņi.

Altārglezna pieder baznīcas 19. gs. iekārtai un ir kopija no Gvido Reni kompozīcijas (1636). 20. gs. sākumā tā restaurēta, apakšējai malai uzliekot auduma joslu un plīsuma vietai ielāpu, veiktie tonējumi skāruši autora gleznojumu. Gleznai grunts un krāsu slāņa krakelūrs, to sedza nodzeltējusi laka un netīrumi.

Darba gaitā veikta gleznas tehniskā un mākslinieciskā restaurācija, daļēji noņemti vecie tonējumi un gruntējumi, veikta zudumu tonēšana.

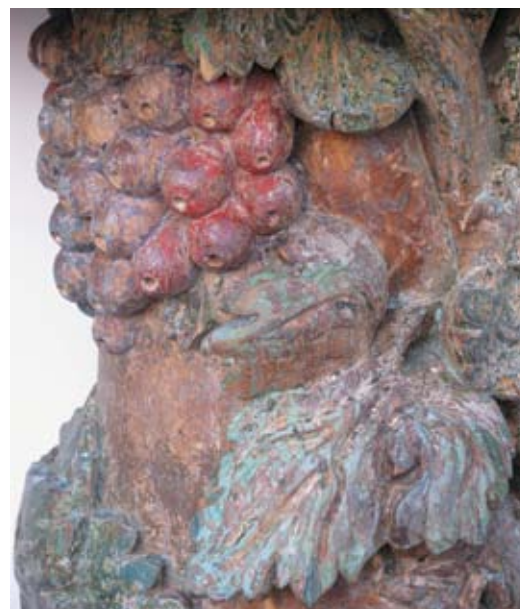
Paveiktā rezultātā baroka laika iekārtas priekšmetam atjaunota polihromija, turklāt restaurācija ļāvusi noteikt tā īsto funkciju. 19. gs. glezna atguvusi krāsu nianses un pilnvērtīgi iekļaujas altāra retabla kompozīcijā.

RESTORATION OF A BAPTISMAL FONT (JOHANN MERTENS, THE 1720s) AND PAINTING ARCHANGEL MICHAEL (FRIEDRICH GOTTLIEB SPEHR, 1854)

Alsunga St Michael Catholic Church, Alsunga, Alsunga Municipality
Restoration works performed by: Aida Podziņa and Dita Murziņa
Restoration period: 2009 and 2017

The church in Alsunga was built in 1684 and expanded in 1882. The interior of the church has developed over the course of several centuries. Among the oldest items in the church is a Baroque-era wooden baptismal font that is covered with polychrome paint. The font has a base with a depiction of grape vines and a smooth box-shaped body. Over the course of time, the wood has weakened. The original paint has been covered with new layers five to seven times, and much of the original paint has been lost. The restoration involved conservation of the wood, cleaning of the font to exhibit the original colours, and reconstruction of the ornament. The first four layers of paint were preserved on the base and foot of the font. The altar painting dates back to the 19th century and is a copy of one painted by Guido Reni in 1636. The painting was restored in the early 20th century, adding a cloth band to the bottom edge and a patch over a part where the painting was torn. This work impacted the painting as such. The surface has numerous cracks, and it once had yellowed lacquer and a lot of dirt. The painting was restored in technical and artistic terms. The old tones were partly removed, and the lost areas were toned anew. The result was the restored polychromic appearance of the Baroque object, and the restoration also made it possible to determine its true function. The 19th-century painting has regained the nuances of colour, and it is once again fully part of the composition of the altar retable.

R. Kaminska

Attēli / Photo: A. Podziņa, A. Bistere

ALTĀRA RETABLA UN ALTĀRGLEZNAS (1692) IZPĒTE UN RESTAURĀCIJA

Klosteres (Jamaiķu) Sv. Pētera luterāņu baznīca, Kuldīgas novads, Turlavas pagasts
 Restaurācijas darbu veicēji: Aida Podziņa, Kuldīgas tehnoloģiju un tūrisma profesionālās vidusskolas audzēkņi
 Mārtiņa Mednieka vadībā
 Restaurācija laiks: 2009-2013

Klosteres koka dievnams uzcelts 1692. gadā, 1792. gadā tam piebūvēts mūra tornis. 1902. gadā baznīcu pārtrauca izmantot nolietojuma dēļ. 1906.–1908. gadā pēc arhitekta Leo Reinira projekta mūra tornim tika piebūvēta tagadējā ēka. 1969. gadā draudze pārtraukusi darbību, altāris nonācis Kuldīgas novadpētniecības un mākslas muzejā (šobrīd – Kuldīgas Novada muzejs). 1994. gadā draudze atjaunota, 20. gs. 90. gados atgūts dievnams un altāris.

Baznīcas altāris pieder manierisma laikmeta altāru grupai, kas Latvijā maz saglabājušies. Tas cietis gan vēlāka laika pārveidojumu, gan pārvietošanas dēļ. Divstāvu retabla kompozīcijā iekļauta ar 1692. gadu datētā glezna "Svētais vakarēdiens" (koks, eļļa). Laika gaitā retabla kokgriezuma detaļas zudušas, sākotnējo polihromo krāsojumu un zeltījumu sedza divi polihromi pārkrāsojuma slāņi un vairākas balta krāsojuma kārtas. Altārglezna pārgleznota, trūkst oriģinālās otrā stāva gleznas.

Darba gaitā rekonstruētas zudušās retabla kokgriezuma detaļas, atjaunots altāra galds. Balstoties uz izpēti, atsegta un eksponēta pirmā pārkrāsojuma kompozīcija, kas tuva sākotnējam risinājumam, restaurēta senā altārglezna. Pēc restaurācijas altāra retabls atguvis savu krāšņo, manierisma laikam raksturīgo polihromiju un kā košs akcents izceļas baznīcas iekšējās atturīgajā risinājumā.

RESEARCH INTO AND RESTORATION OF THE ALTAR RETABLE AND ALTAR PAINTING (1692)

Klostere (Jamaiķi) St Peter Lutheran Church, Turlava Parish, Kuldīga Municipality
 Research performed by: Aida Podziņa and students from the Kuldīga Professional High School and Tourism under the leadership of Mārtiņš Mednieks
 Restoration period: 2009-2013

A wooden church was built in the village of Klosteres in 1692. A stone steeple was added in 1792. Use of the church was stopped in 1902 because its condition was poor. Between 1906 and 1906, the current building was added to the steeple. It was designed by architect Leo Reynier. The congregation was dismantled in 1969, and the altar was sent to the Kuldīga Regional Research and Art Museum (today the Kuldīga Municipality Museum). The congregation was renewed in 1994, and the church and altar were recovered during the 1990s. The altar in the church is in the style of Mannerism. A few altars of its type have survived in Latvia. The altar has suffered damage because of transformations and transportation. The two-level retable includes an oil-on-wood painting of the Last Supper, which is dated 1692. During the course of time, elements of the wood carvings of the retable have disappeared. The initial polychrome colour and gilding were covered up by two layers of polychrome paint and several layers of white paint. The altar painting was repainted, and the original paintings of the second level have disappeared. The renovation included the reconstruction of the wood carvings that had disappeared, and the altar table was renovated. On the basis of research, the first repainted composition was revealed and exhibited. It is close to the original solution. The ancient altar painting has also been restored. The retable of the altar once again has an ornate polychrome style that is typical of the age of Mannerism. It is a vivid accent in the reticent design of the interior of the church.

R. Kaminska

Attēli / Photo: A. Podziņa, K. Čakstiņa

PIEJŪRAS BRĪVDABAS MUZEJS

Riņķa iela 2, Ventspils

Restaurācijas darbu veicēji: SIA "Pilsbūve";

laivu restaurācijas darbi – pilnsabiedrība "OM Yachtland"

Restaurācijas laiks: 2008-2009

Kad Ventspils Pārventas bibliotēkas celtniecības dēļ Smiltnieku māju ēkas atrašanās sākotnējā vietā nebija vairs iespējama, Ventspils pašvaldība ēku iegādājās un pārveda uz Piejūras brīvdabas muzeju, lai papildinātu tā kolekciju ar unikālu liepilsētas ciemu apbūves liecību. Smiltnieku mājas uz zemes, kas iedalīta par piedalīšanos turku karā, cēlis māju pēdējās īpašnieces vectēvs. Mājas apjoms nav mainījies kopš 1874. gada, savukārt plānojums – kopš 1891. gada. Muzeja ekspozīcijā apskatāmi arī ģimenes lietotie sadzīves priekšmeti, tādējādi muzealizēta Ventspils iedzīvotāju dzīves telpa iespējami augstā autentiskuma pakāpē.

Ņemot vērā, ka Ventspils muzejā ir plašākais un daudzveidīgākais apmeklētājiem pieejamais priekšmetiskais vēstījums par zvejniecības tradīcijām valstī, veikta vēsturisko laivu restaurācija, kas tagad pieejamas apmeklētājiem. Muzeja krājumā esošā ar zvejniecību un jūras transportu saistīto vēsturisko peldlīdzekļu kolekcija ir lielākā Latvijā. Tās sastāvā ir vairāku meistarību būvētas 26 vēsturiskās zvejas laivas, kas lietotas Liepājas, Ventspils, Talsu, Tukuma un Rīgas jūrmalas apkārtnē, kā arī ar buriniekiem saistītās kuģu detaļas – šverts, burinieku vraka fragmenti, klāja sija, buru kuģa stūre.

THE SEASIDE OPEN-AIR MUSEUM

Riņķa iela 2, Ventspils

Restoration works performed by: SIA Pilsbūve; boat restoration – OM Yachtland partnership

Restoration period: 2008-2009

When the Smiltnieki residential house could no longer stay in its original location due to the construction of the Pārventa Library of Ventspils city, the municipality purchased the house and transported it to the Seaside Open-Air Museum to add to its collection this unique example of village architecture from the outskirts of Ventspils. The Smiltnieki house was built by the last owner's grandfather on the land granted for participation in the Russo-Turkish War. The spatial composition of the house has not changed since 1874, and the arrangement – since 1891. The museum exhibition also shows household objects, thus revealing the living space of Ventspils residents with a high degree of authenticity.

Taking into consideration that Ventspils Museum offers its visitors a large and diverse range of fishing-related objects, historical boats have been restored and made available to the visitors. The museum has the largest collection of historical fishing and transport vessels in Latvia. This includes 26 fishing boats from fishing villages near Liepāja, Ventspils, Talsi, Tukums and Riga, as well as parts of sailing ships – centreboard, deck cross-beam, wheel and other fragments of sailing ship wrecks.

Attēli / Photo: Ventspils muzejs

LIEPĀJAS SV. TRĪSVIENĪBAS LUTERĀŅU BAZNĪCA

Lielā iela 9, Liepāja

Restaurācijas darbu veicēji: projektētājs SIA "PASTORĀTS", Helēna Dekante; pamatu stiprināšanas darbi – SIA "Mikropāļi"; jumta renovācijas darbi – SIA "Kurzemes krāsas"

Restaurācijas laiks: 2012-2014

Sv. Trīsvienības luterāņu baznīcas pamatakmens likts 1742. gadā, un tā iesvētīta 1758. gadā. Vēlinā baroka stila dievnams ar savu veidolu izcēlās starp citām tālaika Kurzemes baznīcām ne tikai ar savu ārieni, bet arī ar grezno rokoko stila interjeru. Zīmīgs fakts, ka līdz pat 1912. gadam Trīsvienības baznīcas ērģeles bijušas lielākās pasaulē.

Laika gaitā baznīcas tehniskais stāvoklis bija ievērojami pasliktinājies – baznīcas sienās un griestu velvēs bija radušās vēra ņemamas plaisas, kas skaidrojamas ar pamatu nevienmērīgas sēšanās procesiem. Tāpat tika konstatēts bojāts jumta segums, daļa no jumta konstrukcijām un citi radušies bojājumi.

Lai glābtu dievnamu no straujas tehniskā stāvokļa pasliktināšanās nākotnē, tika veikti apjomīgi darbi ēkas konstruktīvās noturības nodrošināšanai. Darbu ietvaros veikta pamatu stiprināšana, pa ēkas perimetru izbūvējot kopumā gandrīz 500 injekcijas pāļu ~ 9 m dziļumā. Stiprināšanas laikā, atsedzot grīdu, atklājās plaši īstās mājas sēnes jeb branta postījumi grīdas dēļos, koka paneļos un sānu solos. Pēc saudzīgas solu un citu elementu demontāžas tika veikti nepieciešamie pasākumi branta likvidēšanai baznīcas interjerā, lai novērstu tā tālāku izplatību ēkā. Protezētas un mainītas neatgriezeniski bojātās jumta konstrukcijas, nomainīts jumta segums un atjaunoti trūkstošie balustrādes posmi, aizpildītas arī plaisas pārsegumu velvēs un pagrabstāvā, nostiprināti pilastrī.

THE LIEPĀJA HOLY TRINITY LUTHERAN CATHEDRAL

Lielā iela 9, Liepāja

Restoration works performed by: designer – Helēna Dekante, SIA PASTORĀTS; foundation stabilisation – SIA Mikropāļi; roof renovation – SIA Kurzemes krāsas

Restoration period: 2012-2014

The cornerstone for the Liepaja Holy Trinity Lutheran Cathedral was laid in 1742, and the church was consecrated in 1758. The late-Baroque style church stood out from others in Courland not only because of its exterior, but also due to its magnificent Rococo interior. A notable fact about the Trinity Cathedral is that its church organ was the largest in the world up until 1912.

The condition of the church had deteriorated considerably over time – the walls and roof valves had developed extensive cracks. The cracks arose because of the uneven way in which the church's foundation settled. It was also found that the roof covering and parts of the roof's construction were damaged.

To save the church from deteriorating rapidly in the future, considerable work was carried out to protect the building's structural stability. The foundation was stabilised – almost 500 drilled piles were placed along the perimeter of the building at a depth of approximately 9 m. When the floor was uncovered during the fortification work, widespread dry rot damage was discovered in the floorboards, wood panels, and side pews. After carefully dismantling the pews and other parts, necessary measures were taken to eliminate the dry rot in the interior of the church so as to prevent it from spreading to the rest of the building. The parts of the roof that had been permanently damaged were reconstructed and replaced, the roof covering was replaced, missing segments of the balustrades were renewed, the cracks in the ceiling vaults were filled in, and the pilasters in the basement were fortified.

D. Barbars

Attēli / Photo: Liepājas Sv. Trīsvienības baznīcas atjaunošanas fonds

LATGALE

LATGALE
KULŅEVAS (ILZESKALNA) SĀPJU DIEVMĀTES
PARĒIZTICĪGO BAZNĪCAS INTERJERS UN IKONOSTASS

Ilzeskalns, Ilzeskalna pagasts, Rēzeknes novads

Restaurācijas darbu veicēji: **Gunārs Grīnfelds, Mārtiņš Slavītis, Zinaida Grīnfelde**

Restaurācijas laiks: **2012; 2017**

Kulņevas baznīca Latvijas pareizticīgo baznīcu kopainā ir unikāla ar to, ka 1832. gadā celta kā kapliņa, kurā pārāpbedīts Krievijas armijas ģenerālis Jakovs Kulņevs. 1844. gadā ēka pielāgota draudzes vajadzībām. 1868. gadā izbūvēts zvanu tornis. 1987. gadā zibens spēriena rezultātā dievnamā izcēlās ugunsgrēks, kura rezultātā cieta baznīcas jumts. Tā kā jumta remontdarbi tika veikti tikai 1989. gadā, vides ietekmes rezultātā tika bojāts ikonostasa karkass un dievnama interjera apdare.

Ikonostasa karkass darināts no koka, apmests, krāsots un papildināts ar dekoratīvām ģipša detaļām, kuru restaurācijas darbi tika veikti 2012. gadā, restaurējot tos elementus, kas saglabājušies, un izgatavojot jaunus – trūkstošo vietā. Ikonostasa pamatkonstrukcija bija pietiekami stabila, tāpēc tai nebija nepieciešami nopietni restaurācijas darbi. 2017. gadā tika restaurēti 16 sienu pilastrus noslēdzošie kapiteļi, arī šeit no jauna izgatavojot trūkstošās detaļas. Virs kapiteļiem saglabājušies četri polihromi medaljoni ordeņa formā, pārējie aizstāti ar kopijām. Restaurācijas darbu gaitā dievnama interjers krāsots gaišos monohromos toņos, ņemot vērā baznīcas sākotnējo apdari.

Kulņevas baznīcas ikonostasa risinājums ar sienu apdares dekoratīvajiem elementiem veido vienotu interjera ansambli. Latvijas pareizticīgo baznīcu kopainā tā ir pietiekami reti sastopama parādība, tāpēc Kulņevas dievnamam ir izceļams citu pareizticīgo baznīcu vidū.

THE INTERIOR AND ICONOSTAS OF THE KULŅEVA
(ILZESKALNS) ORTHODOX CHURCH OF
OUR LADY OF SORROWS

Ilzeskalns, Ilzeskalna pagasts, Rēzeknes novads

Restoration works performed by: **Gunārs Grīnfelds, Mārtiņš Slavītis and Zinaida Grīnfelde**

Restoration period: **2012 and 2017**

The church in Kulņeva is unusual among Orthodox churches in Latvia because it was initially built in 1832 as a charnel house for the reburial of the Russian Empire military general Jakov Kulnynev. In 1844, the building was adapted to the needs of its congregation. A bell tower was built in 1868. A lightning strike in 1987 severely damaged the roof of the church. As the roof was subsequently renovated in 1989, the carcass of the Iconostas and the interior of the church were damaged since they were left unprotected. The iconostasis is made of wood, finished, painted and supplemented with decorative gypsum details. Restoration was conducted in 2012 to restore the elements that have been preserved and to replace the missing ones with copies. The structure of the iconostas as such is stable, and serious restoration was not needed. The capitals at the top of 16 wall pilasters were restored in 2017, again adding details that were missing. Above the four capitals there are four original polychrome medallions in the form of an order. The rest were replaced with copies. During the restoration, the interior of the church was painted in light monochrome tones to resemble the initial appearance of the church. The iconostas and the decorative wall elements ensure a unified interior ensemble. It is very uncommon among Orthodox churches in Latvia, and thus the Kulņeva church is distinguished among the others.

A. Bistere

Attēli / Photo: A. Bistere, Nacionālā mantojuma kultūras pārvalde,

DAUGAVPILS (DINABURGAS) CIETOKŠNA NIKOLAJA VĀRTI

Nikolaja iela 3A, Daugavpils

Restaurācijas darbu veicēji: projektētājs SIA "RemPro", Ilze Ratniece, restaurācijas konsultants Pēteris Blūms, ģenerāluzņēmējs SIA "Ditton Būve"
Restaurācijas laiks: 2012. - 2013. g.

Lai gan aptuveni 200 gadus senie Nikolaja vārti pēc saviem izmēriem ir samērā neliela būve, pēc nozīmības tā ir ļoti būtiska – savulaik tie kalpojuši par fortifikācijas būves galvenajiem parādes vārtiem, un 19. gs. sākumā bijuši Varšavas–Pēterburgas ceļa nozīmīga daļa, kas apvienojusi nocietinājuma un reprezentatīvās funkcijas. Šodien restaurētie vārti kalpo kā galvenā tūristu ieeja cietoksni.

Vērienīgās restaurācijas ietvaros attīrītas un nostiprinātās vārtu nesošās konstrukcijas un fasādes, veikta mūru atsāļošana, atsegta un nostiprināta oriģinālā grīda, pielāgojot to mūsdienu prasībām, veikta metāla detaļu un būvgaldniecības elementu restaurācija un atjaunošana, kā arī citi darbi. Īpaši izceļama oriģinālo koka vārtu vērtņu restaurācija. Katra no vērtņiem sver aptuveni pusē tonnas, un tās, iespējams, ir lielākās Latvijā. Projekta ietvaros uz vēsturiskajiem pamatiem rekonstruēti arī koka konstrukciju tilti. Jāpiezīmē arī, ka būtiska daļa no paveiktā nav redzama, jo interesantākās būves konstrukcijas acīm ir slēptas (piemēram, metru biezās velves, pāļu "mežs", pazemes eja).

Nikolaja vārtu restaurācija vērtējama ne tikai kā atsevišķs restaurēts objekts ar augstu autentiskuma pakāpi, bet arī kā būtisks solis kopējā Daugavpils cietokšņa ansambļa revitalizācijas procesā. Pelnīti, veiktie restaurācijas darbi ieguvuši arī vairākas godalgas.

THE NICHOLAS GATE OF THE DAUGAVPILS (DINABURG) FORTRESS

Nikolaja iela 3A, Daugavpils

Restoration works performed by: designer - SIA RemPro, Ilze Ratniece; restoration consultant - Pēteris Blūms; General Contractor - SIA Ditton Būve
Restoration period: 2012-2013

Even though the approximately 200-year-old Nicholas Gate is a relatively small structure in terms of its size, it is very important in its essence. In its time, it served as the fortification's main parade gate and was the most important part of the Warsaw-St. Petersburg road in the early 19th century, combining fortification and representative functions. Today, the restored gate serves as the main tourist entrance into the fortress.

During the extensive restoration, the gate's supporting construction and facades were cleaned and strengthened. Also, desalting of the walls took place and the original floor was uncovered and fixed, adapting it to the contemporary needs. The restoration and renewal of metal details and wooden construction elements and other work was undertaken. The restoration of the original wooden gate's casements should be especially emphasized. Each of the casements weighs about half a tonne and may possibly be the largest in Latvia. The bridge, of wooden construction, was also reconstructed on its historic foundations as part of the project. It should also be noted that a significant proportion of the work is not visible, as the most interesting parts of the building are hidden to the eye (for example, the metre-thick vaults, the "forest" of piles and the underground passage).

The restoration of the Nicholas Gate is not just that of a singular restored item with a high level of authenticity but it is also a substantial step in the revitalization process of the entire Daugavpils Fortress ensemble. The restoration work which has been undertaken has deservedly won several awards.

Attēli / Photo: I. Berga-Muižniece, Dz. Bukēviča

GLEZNU UN INKUNĀBULAS RESTAURĀCIJA

Aglonas Vissvētās Jaunavas Marijas debesis uzņemšanas katoļu bazilika, Aglonas novads, Aglona

Restaurācijas darbu veicēji: Jānis Bokmanis, Staņislavs Astičs, Gunita Čakare, Kristīne Širvinskas, Anita Skadmane, Žanna Osokina, Guna Fridenberga, Marina Vagnerova, Ārija Rozentāle, Ārija Ubarste, Rudīte Kalniņa, Sarmīte Lenčberga, Ilze Bula

Restaurācijas laiks: 1992-1993, 2002-2004

Senāka dievnama vietā pašreizējās baznīcas ēkas celtniecība sāka 1768. gadā, tā iesvētīta 1800. gadā. Dievnama iekārta tapusi pakāpeniski. Vieni no vērtīgākajiem mākslas priekšmetiem tajā ir "Aglonas Brīnumdarītājas Dievmātes glezna" (17.–18. gs., koks, audekls, ģipša grunts, eļļa), inkunābula *Constitutiones* ar gravīru ielīmēm (15. gs. 70. gadi), kā arī virkne eļļas gleznu – Dadziboga un Evas Justīnas Sostovicku portreti (1799. un 1886. gads), "Sv. Janvārijs" (18. gs. II puse), "Sv. Vincents Ferārijs" (18. gs. beigās), "Rožkroņa Dievmāte" (19. gs. sākums), "Sv. Marija Magdalēna" (Andrejs Valinovičs, ap 1827. g.), "Sv. Juris" (Ksavera Českeviča, 1843. g.), "Sv. Akvīnas Toms" (Aleksandrs Českevičs, 19. gs. I puse), "Sv. Jāzeps" (19. gs. I puse). Laika ritējumā gleznām radušies mehāniski bojājumi, krāsu un grunts izbirumi, tās sedza sadalījušās lakas un netīrumi.

Paralēli ēkas pārbūves darbiem (1992.–1993. g.) gleznām veikta konservācija un mākslinieciskā restaurācija lietpratīgu meistarų izpildījumā. Vēlākos gados īpaši izceļama unikālā sienespieduma – inkunābulas – restaurācija.

Aglonas bazilikas mākslas priekšmeti ir atguvuši savas estētiskās kvalitātes un krāsu spožumu, taču tiem nepieciešama pastāvīga uzraudzība un kopšana.

RESTORATION OF PAINTINGS AND THE INCUNABULUM

The Aglona Basilica of the Assumption of the Blessed Virgin Mary,

Aglona Municipality, Aglona

Restoration works performed by: Jānis Bokmanis, Staņislavs Astičs, Gunita Čakare, Kristīne Širvinskas, Anita Skadmane, Žanna Osokina, Guna Fridenberga, Marina Vagnerova, Ārija Rozentāle, Ārija Ubarste, Rudīte Kalniņa, Sarmīte Lenčberga and Ilze Bula

Restoration period: 1992-1993 and 2002-2004

The construction of the current church building on the site of the previous church was commenced in 1768 and it was consecrated in 1800. The church's furnishings were created step by step. Some of its most valuable items of art are: painting *The Miraculous Mother of God of Aglona* (the 17th-18th century, wood, canvas, plaster base, oil), incunabulum *Constitutiones* with engraved insets (the 1470s), as well as numerous oil paintings – portraits of Dadzibog and Ewa Justyna Szostowicka (1799 and 1886), *St. Januarius* (late 18th century), *St. Vincent Ferrer* (late 18th century), *Our Lady of the Rosary* (early 19th century), *St. Mary Magdalene* (Andrzej Walinowicz, around 1827), *St. George* (Ksawera Czeskiewicz, 1843), *St. Thomas Aquinas* (Aleksander Czeskiewicz, early 19th century) and *St. Joseph* (early 19th century). Over time, mechanical defects had developed in the paintings causing losses of paint and priming which were covered with decomposing varnish and grime.

Conservation and artistic restoration of the paintings were undertaken by skilled masters in parallel with the reconstruction of the buildings (1992-1993). In recent years, the restoration of the unique incunabulum should be particularly highlighted.

The items of art at the Aglona Basilica have regained their aesthetic qualities and the splendour of their colour, but do require continual monitoring and care.

Attēli / Photo: M. Vanaga

LATGALE VITRĀŽU RESTAURĀCIJA VIĻAKAS KATOĻU BAZNĪCĀ

Baznīcas iela 56, Viļaka

Restaurācija: SIA "Glassica", Andris Kļavnieks

Restaurācijas laiks: 2006 – 2018

1890. gadā pabeigtā baznīca 1911. gadā pilnveidota ar greznu, krāsainu logailu aizpildījumu. Logailas veidotas atbilstoši baznīcas neogotiskajai stilistikai, krāsainie stikli logos kārtoti kompozīcijā ar uzsvērtu ierāmējumu un pakļāvīga ornamentu vidējā daļā. Kaut arī vitrāžu stāvoklis visumā šķita apmierinošs, tomēr, uzsākot restaurāciju, tika konstatēti bojājumi katrā logā – deformēties svinojums, plīsuši un zuduši stikli, netīrība.

Lai veiktu restaurāciju, katru logu vajadzēja izcelt un pārvietot uz darbnīcu, kur turpinājās izpēte un tika precizēts veicamo darbu apjoms. Bez stiklu tīrīšanas, līmēšanas un svinošanas restaurācijas procesā liela daļa ir sagatavošanās darbi – vitrāžu bloku demontāža, detaļu numerācija, šablonu izgatavošana, zīmējumu izstrādāšana trūkstošajiem fragmentiem un citas darbības.

Logu restaurācijas procesā ietverta arī akmens ierāmējuma restaurācija un vējdzelžu ierīkošana. 2018. gadā pabeigta apaļā, virs galvenās ieejas esošā "rozes" loga vitrāžu un akmens spraišļojuma restaurācija.

RESTORATION OF THE STAINED-GLASS WINDOWS IN VIĻAKA ROMAN CATHOLIC CHURCH

Baznīcas iela 56, Viļaka

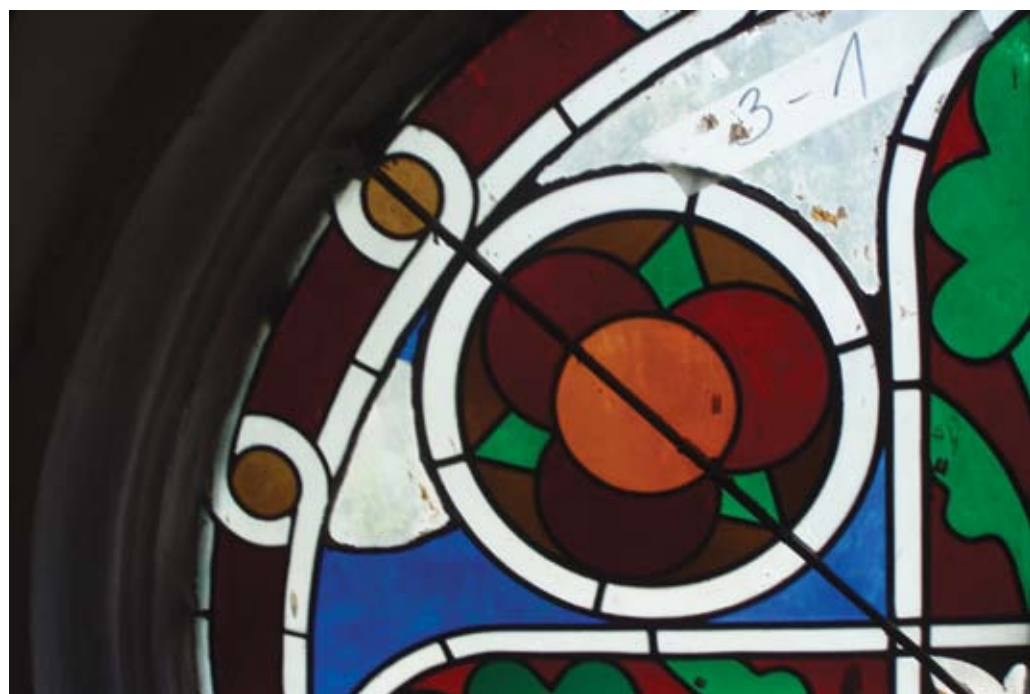
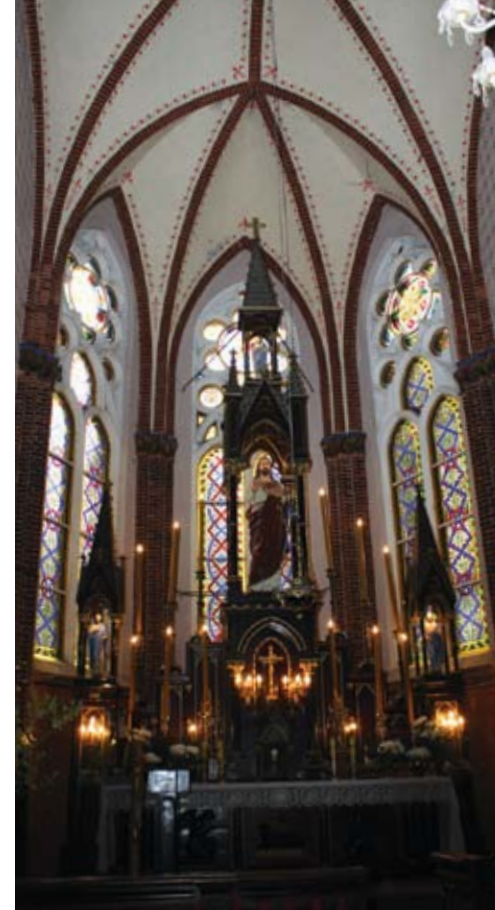
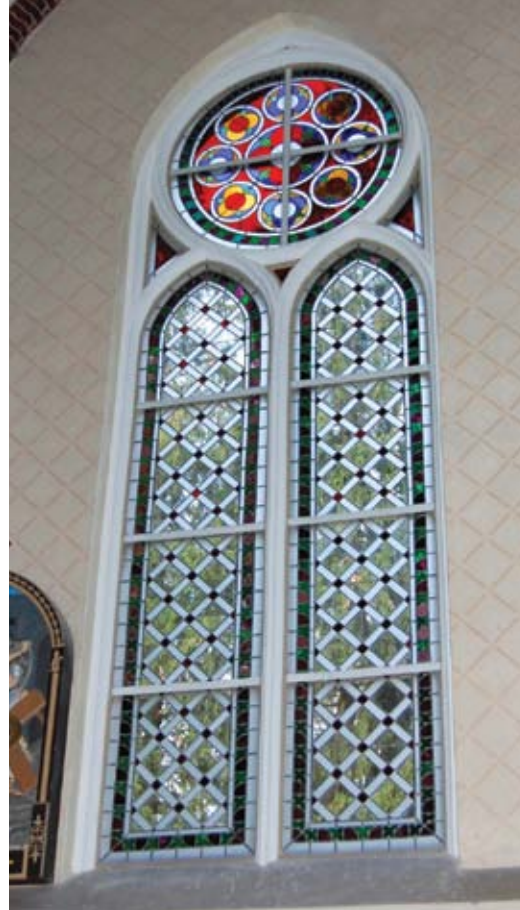
Restoration: SIA Glassica, Andris Kļavnieks

Restoration period: 2006-2018

The construction of the church was completed in 1890, but already in 1911 the building was improved to feature magnificent windows. The window apertures are shaped in line with the neo-Gothic style of the church, while the pieces of stained glass in the windows are arranged in a composition, which emphasise framing and carpet-like ornament in the middle part. Although, initially the overall condition of the stained-glass windows seemed satisfactory, after commencing the restoration each window revealed some damage: either deformed lead structure, broken or lost pieces of glass, or dirt covering the glass.

To restore the stained-glass windows properly, each window had to be removed and brought to a workshop where they were studied further and the amount of required work was defined more precisely. Besides cleaning, glueing and re-leading of glass, great part of the restoration process consisted of preparation work: dismantling the stained-glass window block, numbering of parts, fabricating of templates, production of drawing for the missing pieces, etc. The restoration of windows also included the restoration of stone framing and the installation of stanchion bars to protect against wind pressure. In 2018 the restoration of the round stained-glass rose window above the central entrance and of the stone strutting was completed.

D. Čoldere

Attēli / Photo: A. Bistere, A. Kļavnieks

LUDZAS LIELĀ SINAGOGA

Ludzas novads, Ludza, 1. maija iela 30

Restaurācijas darbu veicēji: izpēte un projektēšana – SIA "Konvents", arhitekts un autoruzraugs Pēteris Blūms, būvuzraugs Uģis Tērauds, ģenerāluzņēmējs SIA "Warsst+", monumentālās glezniecības restauratore-meistare Lolita Hermsa
Restaurācijas laiks: 2014-2015

Būvēta 1783. gadā kā divstāvu guļbūve ar kupolveida dēļu velvi, 20. gadsimta pirmajā pusē apmūrēta ar sarkaniem māla ķieģeļiem. 2013. gadā ēka no draudzes atdāvināta pašvaldībai. Sinagoga atjaunota, veicot pamatu nostiprināšanu, konservētas oriģinālās guļbūves sienas, demontēta ķieģeļu apdare, to atstājot kā fragmentu tikai pagalma pusē. Guļbaļķu sienas siltinātas un apšūtas ar koka dēļiem, nostiprinātas jumta un kupolā nesošās konstrukcijas, restaurēts oriģinālais dēļu kupols. Nostiprināts un restaurēts oriģinālais sienu apmetums. Atjaunotajā sinagogā izveidota muzeja filiāle.

Kvalitatīvā interjera restaurācija, kas veikta, maksimāli saglabājot oriģinālo substanci un ievērojot autentiskuma principus, rada īpašu noskaņu. Katrs, pat nepieredzējis apmeklētājs, izjūt ēkas senatnīgumu. Restaurācijas ideja izceļ virsmu un detaļu sniegto informāciju kā stāstu. Ēkas ārējā veidola atjaunošanā definēti skaidri principi, kopējā vizuālajā tēlā izceltas notikušās pārmaiņas. Ēkas atjaunošanā lietoti arī mūsdienu papildinājumi, risinātas kultūras mantojuma un mūsdienu arhitektūras attiecības. Sinagogas atjaunošana ir notikums Latvijas kultūras mantojuma saglabāšanā. Vieta ir atguvusi vēsturisko identitāti. Materiālo un nemateriālo kultūras mantojuma vērtību kopums ir ieguvis jaunu nozīmi.

RESTORATION OF THE GREAT SYNAGOGUE OF LUDZA

1. Maija iela 30, Ludza, Ludzas novads

Restoration works performed by: research and design company SIA Konvents, architect and supervisor Pēteris Blūms, construction supervisor Uģis Tērauds, general contractor SIA Warsst+, monumental painting restorer Lolita Hermsa
Restoration period: 2014-2016

The building was erected in 1783 as a two-storied log building with a cupola-shaped board vault. During the first half of the 20th century, the building's external walls were covered with red bricks. In 2013, the local Jewish community presented the building to the Ludza Administrative District as a gift. The foundations of the building were reinforced, the original log structures were conserved, the secondary outer bricks were dismantled, and part of the red brick cover was preserved at the back of the building. The log walls were insulated and covered with wooden boards. The load-bearing structures of the roof and the wooden cupola were reinforced. The original board cupola was revealed and restored. The plastering on interior walls was firmed up and restored, the layers of colour were reinforced, and fragments of polychromic elements were preserved and partly reconstructed. The restored Great Synagogue of Ludza now houses a branch of the Ludza Regional Research Museum.

The high-quality restoration of the Synagogue's interior, which has preserved original elements as authentically as possible, creates distinctive atmosphere. Everyone, even an unfamiliar visitor, can feel the building's revered age. The idea of the restoration was to highlight what information can be read from the surfaces and details like a story. Clear guiding principles were laid out for the restoration of the exterior according to which the changes that have been made are prominent in the building's overall visual identity. Modern additions have been made through which the relationship between the cultural heritage and contemporary architecture is addressed. Restoring the synagogue is a notable event in the efforts to preserve Latvian cultural heritage. The location has regained its historical identity, and material and non-material cultural heritage as a whole has gained new significance.

J. Dambis

Attēli / Photo: A. Bistere

RĒZEKNES ZAĻĀ SINAGOGA

Rēzekne, Krāslavas iela 5

Restaurācijas darbu veicēji: izpēte un projektēšana – SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa"; arhitekts Artūrs Lapiņš; darbu izpildītājs – SIA "Inteco Wood"; autoruzraudzība – Artūrs Lapiņš, Ģirts Pavlovs; būvuzraudzība – SIA "RS property" Restaurācijas laiks: 2013-2015

Rēzeknes Zaļā sinagoga būvēta 1845. gadā no guļbaļķiem uz laukakmeņu mūra pamatiem, apšūta ar horizontāliem profilētiem dēļiem. Ēka ilgstoši bija pamesta, kas pasargāja to no piemērošanas neatbilstošai funkcijai un līdz ar to kardinālām pārbūvēm. Veikta kvalitatīva ēkas atjaunošana. Tā atguvusi nozīmīgu lomu tuvākās pilsētvides ainavā. Restaurētas fasādes – protezēti satrupējušo guļbaļķu fragmenti, restaurēti logi un durvis, atsevišķi logi izgatavoti no jauna pēc vēsturiskajiem paraugiem, restaurēts interjeru vēsturiskais apmetums, griestos restaurēti polihromās apdares elementi. Atjaunotas krāsnis, izmantojot gan oriģinālos krāsns podiņus, gan arī izgatavotus jaunus analogus elementus. Restaurācijas laikā izmantoti tradicionālie materiāli un amatniecības paņēmieni.

Zaļās sinagogas atjaunošana ir notikums kultūras mantojuma atjaunošanas darbā Latvijā, kā arī nozīmīgs sadarbības projekts starp Rēzeknes pašvaldību, Kultūras ministriju, Nacionālo kultūras mantojuma pārvaldi un Norvēģiju. Projekta norises laikā organizētas arī amatu apmācības aktivitātes. Pēc restaurācijas darbu pabeigšanas sinagogas ēka un vieta pilsētvīdē sabiedrības uztervē ir atguvusi identitāti un ar saglabāto materiālo un nemateriālo kultūras mantojuma vērtību kopumu ir ieguvusi jaunu nozīmi.

THE GREEN SYNAGOGUE IN RĒZEKNE

Krāslavas iela 5, Rēzekne

Restoration works performed by: research and design – SIA *Arhitektoniskās izpētes grupa*, architect Artūrs Lapiņš; works – SIA *Inteco Wood*; supervision – Artūrs Lapiņš and Ģirts Pavlovs; construction supervision – SIA *RS Property*

Restoration period: 2013-2015

The Green Synagogue in Rēzekne was built in 1845. It is made of logs with a plinth that is made of boulders. The walls of the Synagogue are covered with horizontal boards. The building was abandoned for a long time; however, it ensured that the building was not adapted to inappropriate functionality and thus cardinal reconstruction. The building has been restored according to high quality standards. It has regained a crucial role in the urban landscape. The façade of the Synagogue has been restored and renovated, the log structures have been strengthened, doors and windows have been restored, new windows have been manufactured on the basis of historical examples, the plastering in internal rooms has been conserved, and the elements of the polychrome ceiling paint have been restored. The wooden structures of the building (stairs, floors, columns, etc.) have been conserved and restored, the plastering has been restored to preserve and strengthen the tones of colour that have been restored, and the stoves have been restored – both the original tiled stoves and newly manufactured analogous stoves. The restoration involved traditional materials that were in line with the ones that were used originally.

Restoring the Green Synagogue is a significant event in the process of restoring Latvian cultural heritage. It is also an important cooperation project between the Rēzekne Municipality, the Ministry of Culture, the National Heritage Board and Norway. Various related workshops were organised during the course of the project. After the restoration work was completed, the Synagogue, as well as its placement in the city, have regained their identity in the eyes of the local population. It has also gained new significance through the preservation of its material and non-material cultural heritage.

J. Dambis

PREIĻU PILS

Raiņa bulvāris 30, Preiļi

Restaurācijas darbu veicēji: izpēte un projekts – SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa"; darbu izpildītājs SIA "Preiļu celtnieks"; restaurācijas būvdarbu vadītājs Juris Zaharāns; autoruzraudzība – Marina Mihailova

Restaurācijas laiks: kopš 2016. gada

Kopš 1382. gada 500 gadus ilgā laikposmā Preiļi bija grāfu Borhu īpašumā. 1817. gadā tika uzcelta grāfu Borhu kapela, 19. gadsimtā sākta jaunās pils celtniecība, pārveidots parks, ievērojami paplašinot tā robežas. Preiļi savu vietu starp citiem centriem Latgalē ieņēma, pateicoties muižas attīstībai. Preiļu pils ir izcils Latgales historisma (neogotiskā eklektisma) laika muižu arhitektūras paraugs. 1978. gadā ugunsgrēks nopostīja ēkas augšējo daļu, un pils pakāpeniski pārvērtās par šķietami neglābjamām drupām. Kultūras mantojuma sargātāju mudinājumi veikt neatliekamās pils konservācijas darbus ilgstoši palika bez atsaucības. Tomēr, pateicoties Preiļu novada domes vadības aktīvai rīcībai, 2016. gadā sākās pils arhitektoniski telpiskā veidola atdzimšana. Vienlaicīgi ar pils restaurāciju notiek arī vērienīgi parka kopšanas un atjaunošanas darbi. 2017. gadā pabeigta pils atjaunošanas pirmā kārtā, veicot pils fasādes, jumta un vējtvera atjaunošanas darbus. Kopš 2018. gada turpinās intensīva pils atjaunošana, notikusi restaurācijas apmācības meistarklase. Kultūras mantojuma nozarei pārsteigumu ir radījusi vietējās būvfirmas straujā izaugsme restaurācijā. Sākotnējās bažas par pieredzes un kompetences trūkumu dzēsa vietējo amatnieku rūpīgs un atbildīgs darbs, seno tradicionālo materiālu un tehnoloģiju lietojuma apguve, kā arī autentiskuma jēdziena izpratne.

THE PREIĻI PALACE

Raiņa bulvāris 30, Preiļi

Restoration works performed by: research and design – SIA Arhitektoniskās izpētes grupa; contractor SIA Preiļu celtnieks; restoration manager Juris Zaharāns; field supervisor Marina Mihailova

Restoration period: since 2016

For 500 years (from 1382 to 1882) the town of Preiļi was owned by the Count Borch's family. A chapel for the Borch's family was built in 1817. The construction of the new palace and the modification of the park by expanding its surface area were started in the 19th century. Preiļi acquired its status among the other local centres in Latgallia thanks to the development of the manor. The Preiļi Palace is an outstanding example of manor architecture from the era of Latgale Historicism (Neo-Gothic Eclecticism). The fire of 1978 destroyed the upper part of the building and since then the Palace has been gradually turning into seemingly hopeless ruins. The heritage professionals asked to carry out urgent Palace conservation works; however, their voices were not heard. Nevertheless, thanks to the proactive measures taken by the Preiļi Municipality, in 2016 the rebirth of the Palace in terms of its architectural appearance was initiated. Phase I of the renovation of the Palace was completed in 2017 and included the renovation of the façade, roof and porch. Intensive restoration works have been carried out since 2018, including a masterclass on restoration works. The heritage community was impressed by the fast improvement of the Palace achieved through restoration works by the local construction company. Initial concerns regarding the lack of experience and competence were erased by careful and responsible work carried out by the local craftsmen, as well as by their understanding of the historically used traditional materials, technologies and the concept of authenticity.

J. Dambis

LATGALE
GLEZNAS "MADONNA" (19. GS. I PUSE) AR AUDUMA
TĒRPU UN METĀLA RIZU (18.–19. GS.) 1850)
RESTAURĀCIJA

Sarkaņu Jaunavas Marijas Bezvainīgās ieņemšanas katoļu baznīca
Restaurācijas darbu veicēji: Laura Kristlība, Līga Paušus, Edvins Šteingolds
Restaurācijas laiks: 2012-2013

Sarkaņi pieder nozīmīgākajām katoļu svētvietām Latvijā. Jau 1718. gadā te atradies īpaši godāts Dievmātes tēls, vēlāk ar šo vietu saistīti svētceļojumi. 17.–18. gs. mijā te atradusies kāda kapela, bet vecā Sarkaņu koka baznīcas ēka minēta 1830. gada dokumentos. Tagadējā mūra baznīca uzcelta 1860. gadā. Dievmātes gleznojums pieminēts 1830. gada vizitācijas dokumentos, tas pārnesti uz jauno baznīcu.

Glezna pieder Brīnumzīmes Dievmātes tipa gleznojumiem. Oriģinālais 18. gs. gleznojums nomainīts, pašreizējā eļļas glezna uz audekla tapusi 19. gs. pirmajā pusē. To sedz auduma tērps (zīds, līns) un metāla apkalums (varš, sudrabs; misiņš, zeltīts). Nezināma autora amatnieciski darinātā glezna bija ar koka tapiņām piestiprināta dēļu pamatnei. Tās audekls deformēts, ar caurumiem, krāsu slānis ar krakelūra tīklojumu un izbirumiem. Auduma tērps netīrs, riza nosūbējusi, ar mehāniskiem bojājumiem.

Restaurāciju sākot, gleznojums, tērps un riza atdalīti un katrs apstrādāts atsevišķi. Glezna dezinficēta, veikta tās tehniskā un mākslinieciskā restaurācija. Auduma tērps tīrīts, metāla rīzai nostiprinātas detaļas, tīrīta virsma, atjaunots sudrabojušs un zeltījums.

Rūpīgais restauratoru darbs ne tikai atjaunojis īpaši godātā Dievmātes tēla veidolu, piešķirot tam pienācīgo spožumu, bet ļāvis precīzāk noteikt gleznas datējumu.

RESTORATION OF THE MADONNA PAINTING (EARLY
19TH CENTURY) WITH A COVER OF FABRIC AND METAL
RIZA (18TH–19TH CENTURY, 1850)

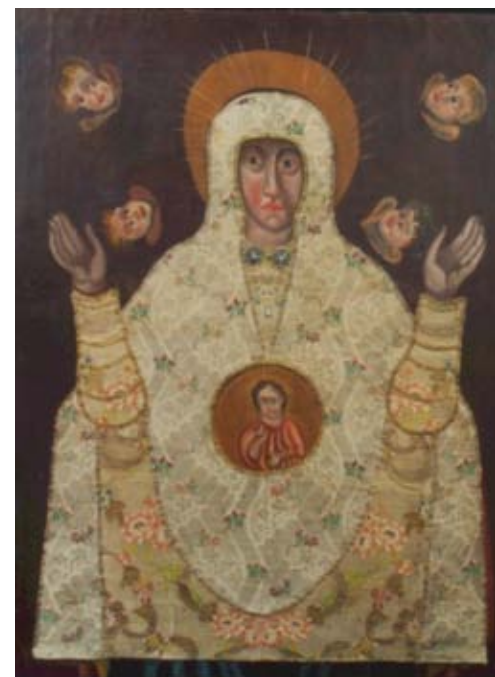
Sarkaņi Virgin Mary Immaculate Conception Catholic Church
Restoration works performed by: Laura Kristlība, Līga Paušus and Edvins Šteingolds
Restoration period: 2012-2013

Sarkaņi is one of the most important Catholic churches in Latvia. There was already a particularly venerated image of the Virgin here in 1718, and pilgrimages were later associated with this place. There was a chapel located here at the turn of the 17th–18th centuries, while the old Sarkaņi wooden church building was mentioned in documents in 1830. The current stone church was built in 1860. The painting of the Madonna was mentioned in the 1830 visitation documents and was transferred to the new church.

The painting belongs to the orant Madonna type of paintings. The original 18th century painting has been replaced, and the current oil painting on canvas was created in the early 19th century. It is covered by a cover of fabric (silk and linen) with metal binding (silver copper; gilded brass). The unknown author's painting, created in an artisanal way, had wooden pegs fixed to a planking base. Its canvas was deformed with holes and had a netting of craquelure on the layer of paint and paint loss. The cover of fabric was grimy, the riza had lost its lustre and had mechanical defects.

When the restoration was commenced, the painting, the cover and the riza were detached and each was treated separately. The painting was disinfected, and technical and mechanical restoration was undertaken. The fabric cover was cleaned, details of the metal riza were secured, the surface was cleaned, and the silverwork and gilding were restored.

The careful work of the restorers not only renewed the specially revered image of the Madonna, giving it suitable lustre, but also allowed for the more precise dating of the painting.

Attēli / Photo: M. Yamaga, L. Kristlība

CENTRĀLĀ ALTĀRA RESTAURĀCIJA (18. GS. III CETURKSNIS)

Piedrujas Jaunavas Marijas Debesīs uzņēšanās katoļu baznīca, Krāslavas novads, Piedruja

Restaurācijas darbu veicēji: Tomašs Djuravecs, Agņeška Hojkovska-Savicka, Dmitrijs Laščetko, Zane Kēlere

Restaurācijas laiks: 2015-2017

Piedrujā katoļu svētvieta bijusi jau 17. gs., 1632. gadā celtā koka baznīca nopostīta 1654. gadā. Tagadējā mūra baznīca celta laikposmā no 1759.–1774. gadam, iespējams, pēc arhitekta Antonio Parakas (Parako) projekta un pieder izcilākajiem Latvijas vēlā baroka pieminekļiem.

Iekārta veidota kā ansamblis, ietverot iluzoru centrālā altāra retabla gleznojumu (Filipo Kastaldi?) un divus stukko veidojuma sānu altārus. Koka altārgalds ar tabernākula sienu darināts 18. gs. otrajā pusē.

Polihromais altāra freskas gleznojums izpildīts mitrās freskas tehnikā uz smilšu-kaļķa apmetuma, to sedza vairākas temperas un līmes krāsu pārkrāsojumā kārtas, lejasdaļā bojājumus izsaukusi apmetuma destrukcija. Altāra galdā oriģinālo polihromiju sedza vairākas pārkrāsojuma kārtas.

Restaurācijas darbu gaitā atīrīts un nostiprināts oriģinālais iluzorās freskas gleznojums, atsāļojot apmetuma pamatni un aizpildot zudumus, kas tonēti. Nemot vērā saglabāšanās pakāpi, altāra galdā polihromijai eksponēts otrs dekoratīvā krāsojuma slānis.

Restaurācijas darbus daļēji finansējusi Polijas valdība. Poļu un latviešu restauratoru kopdarba rezultātā ir nostiprināta vēlā baroka laikmeta monumentālā glezniecība un atjaunots polihromais krāsojums, baznīcas iekštelpai atgūstot vizuālo pievilcību atbilstoši sava laikmeta stilam.

RESTORATION OF THE CENTRAL ALTAR (THIRD QUARTER OF THE 18TH CENTURY)

Piedruja Assumption of Mary Catholic Church, Krāslava County, Piedruja

Restoration works performed by: Tomasz Dziurawiec, Agnieszka Chojkowska-Sawicka, Dmitrijs Laščetko and Zane Kēlere

Restoration period: 2015-2017

The Catholic church in Piedruja existed already in the 17th century. The wooden church, which had been built in 1632, was destroyed in 1654. The current stone church was built in the period from 1759-1774, possibly to a plan by architect Antonio Paracca. It is among the most outstanding monuments of the late Baroque in Latvia.

The installation was created as an ensemble, comprising a phantasmal central altar retable painting (Filippo Castaldi) and two stucco moulded side altars. The wooden altar table with its tabernacle wall was created in the late 18th century.

The polychrome altar fresco painting was completed in the fresco buono technique on a sand-lime rendering. It was covered with several layers of repainted tempera and paste paint and the damage in the lower section had caused destruction in the rendering. The altar table's original polychrome was covered with several layers of repainting. During the restoration work, the original phantasmal fresco painting was cleaned and fixed, the base of the rendering was desalinated and the missing sections were painted. Bearing in mind the level of preservation, the second decorative paint layer of the altar table polychrome was exhibited.

The restoration work was partly financed by the Polish government. As a result of the joint work by the Polish and Latvian restorers, the monumental painting of the late Baroque era has been consolidated and the polychrome colour renewed. The interior of the church has regained its visual attractiveness consistent with the style of its time.

R. Kaminska

ALTĀRGLEZNAS "SV. TRĪSVIENĪBA" (18. GS. VIDUS) RESTAURĀCIJA

Pušas Vissvētās Trīsvienības katoļu baznīca, Rēzeknes novads, Pušas pagasts
Restaurācijas darbu veicēji: Zita Sokolova, Inita Smila
Restaurācijas laiks: 2013-2014

Pušas koka baznīca celta 1743. gadā, iesvētīta 1778. gadā un saistīta ar Šadursku dzimtu. Pie baznīcas 18. gs. un 19. gs. sākumā darbojās t.s. Šadursku jezuītu misija. Baznīcas vecā centrālā altārglezna minēta 1833. gada vizitācijas dokumentos, 20. gs. otrajā pusē tā glabājās ērģeļu luktās.

Anonīma baroka laika mākslinieka gleznotā kompozīcija atgādina renesanses meistara Albrehta Dīrera darbu "Sv. Trīsvienības pielūgšana" (1511, Mākslas vēstures muzejs, Vīne). Ēļas gleznojumu papildina metāla aplikācijas (starojums, mākoņu loks).

Glabāšanas apstākļu dēļ glezna bija cietusi. Gleznas audekls piestiprināts uz dēļiem, atlokot vienu malu. Audeklā plīsumi un caurums, lejasdaļā tas sadēdējis. Audeklam vāja saistība ar grunti, uz virsmas krakelūra tīklojums un horizontālas nobiruma joslas, gleznu sedza netīrumu slānis un to bija skāris pelējums.

Veikta gleznas tehniskā un mākslinieciskā restaurācija – nostiprināts krāsu slānis, piedublētas apmales, likvidēti audekla bojājumi, attīrīta virsma un reģenerēta laka, zudumu vietas tonētas. Restaurētas metāla detaļas un glezna uzvilka uz jauna ķīlāmja.

Paveiktais nodrošina gleznas saglabāšanos un vizuālā veidola atjaunošanu, ļaujot spriest par tās sākotnējo niansēto kolorītu. Tā pelnīti ieņēmusi savu vietu Latvijas mākslas vēsturē kā viens no augstvērtīgākajiem Latgales 18. gs. glezniecības paraugiem.

RESTORATION OF THE HOLY TRINITY ALTAR PAINTING (MID-18TH CENTURY)

Puša Most Holy Trinity Catholic Church, Rēzeknes novads, Pušas pagasts
Restoration works performed by: Zita Sokolova and Inita Smila
Restoration period: 2013-2014

The wooden church at Puša was built in 1743, consecrated in 1778 and is associated with the Szadurski family. The so-called Szadurski Jesuit Mission operated at the church in the 18th and early 19th centuries. The old central altar painting at the church was mentioned in the 1833 visitation documents and in the late 20th century. It was stored in the organ loft.

The composition, painted by an anonymous baroque era artist reminds of the work by Renaissance master Albrecht Dürer, *Adoration of the Trinity* (1511, Museum of Art History, Vienna). The oil painting is supplemented by metal applications (rays and an arc of clouds).

The painting had suffered from its storage conditions. The painting's canvas was affixed to planks by turning down one edge. There were tears and a hole in the canvas, with weathering in the lower section. The canvas was poorly connected to its base, and there was a netting of craquelure on the surface and horizontal belts of paint loss. There was a layer of grime covering the painting and it was affected by mould.

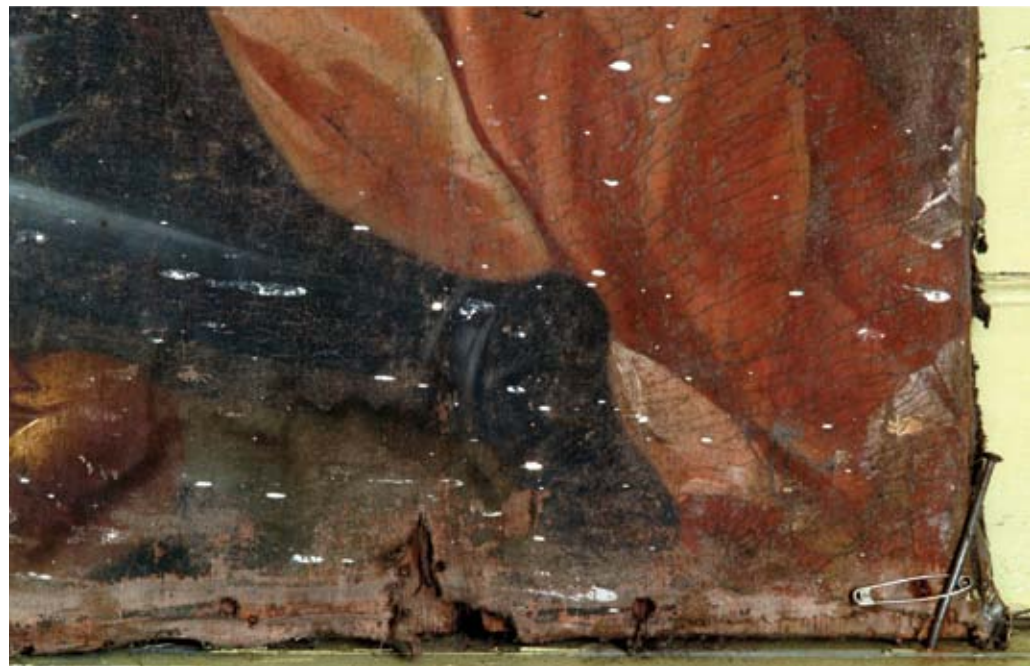
The technical and artistic restoration of the painting was carried out – the paint layer was secured, the edges were strengthened, damage to the canvas was eliminated, the surface cleaned, and varnish regenerated, and the lost areas tinted. The metal details were restored and the painting was drawn onto a new stretcher frame.

The restoration works have ensured the preservation of the painting and the renewal of the visual image, allowing to appreciate its initial nuanced appearance. It is one of the most valuable examples of the 18th century paintings in Latgale, and thus has a crucial role in Latvian art history.

R. Kaminska

Attēli / Photo: M. Vanaga, V. Platpīre

KRUSTPILS VIDUSLAIKU PILS

*Rīgas iela 216B, Jēkabpils***Restaurācijas darbu veicēji: arhitekte Dace Lukševica, restauratores Baiba Pilsuma un Kristīne Širvinskas**
Restaurācijas laiks: kopš 1994. gada

Krustpils viduslaiku pils un vēlākās muižas ēkas kopā ar luterāņu baznīcu veido vienotu apbūves ansambli. 1237. gadā celtā pils laika gaitā tika vairākkārt pārbūvēta, atjaunota un paplašināta. Domājams, ka no viduslaikiem saglabājušās pagraba telpas, segtas cilindra un krusta velvēm, kontrforsī, plānojuma elementi ap iekšējo pagalmu un vārtu torni.

Kopš 1994. gada pili saimnieko Jēkabpils vēstures muzejs. Pils telpās saglabājušies vēsturiski apdares elementi, citi atklājas restaurācijas un izpētes darbu gaitā. Viena no tām ir iekšdurvju portāls – divas kariatīdes balsta volūtas, no kurām augšdaļā izveidojas augļu un lapu vītne (restaurēts 2001. gadā). Aiz minētā portāla seko vairākas telpas, vienā no tām atsegts un restaurēts 17. gadsimta sienas gleznojums, kurā redzami akantu lapu vijumi. Šī paša korpusa otrā stāva zālē saglabājušies kesonveida koka griesti ar rozeti centrā. Pretējā korpusā, telpā pie pagalma puses balkona saglabājušies koka griesti gotiskās formās. Interesanti 19. gadsimta otrās puses sienu gleznojumi atsegti bijušajā vannas istabā. Jau agrāk, veicot izpētes darbus, atklājušās vairākas citas interesantas detaļas. Piemēram, kādā pirmā stāva telpā atsegta mākslīgā marmora sienu apdare, otrā stāva telpās konstatētas pildrežģa konstrukcijas šķērssienu, citās vietās – sienu gleznojumi, piemēram, kāpņu telpā, kur attēloti Rozenu un Korfu dzimtas ģerboņi. Pils interjera atjaunošana un restaurācija, kā arī apkārtnes labiekārtošana vēl joprojām turpinās.

THE KRUSTPILS MEDIEVAL CASTLE

*Rīgas iela 216B, Jēkabpils***Restoration works performed by: architect Dace Lukševica, restorers Baiba Pilsuma and Kristīne Širvinskas**
Restoration period: since 1994

The Krustpils Medieval Castle and the later manor buildings together with the Lutheran church form a joint building ensemble. The castle was built in 1237 and has been rebuilt, renovated and enlarged several times. The surviving medieval elements include the basement, covered tunnel-vaults and cross-vaults, buttresses, layout elements with internal courtyard and the gate tower. Since 1994, the Jēkabpils History Museum is located there. The rooms of the castle have historical decoration elements, some of which were discovered during investigation and restoration. One of these is the inner door portal – two caryatids support volutes, the top part of which forms a twine of fruits and leaves (restored in 2001). The portal leads to several rooms one of which contains a restored 17th century wall painting with acanthus leaves. In the second-floor hall of the same block of the castle there is a caisson-type wooden ceiling with a rose in the centre. In the opposite block of the castle, in a room next to the courtyard-side balcony, Gothic shape wooden ceiling has survived. Interesting wall paintings from the second half of the 19th century were revealed in the former bathroom. Several other interesting details were discovered during earlier investigations. For example, in a ground floor room artificial marble wall finish was found, on the second floor timber-framed partition walls were discovered, and in other places – wall paintings, for example in the staircase, which show the coats of arms of Rosen and Korff families. Renovation and restoration works of the castle interior and improvement of the surroundings continue.

J. Zilgalvis

Attēli / Photo: K. Abele, A. Holms

LŪZNAVAS MUIŽAS KUNGU MĀJA

Lūznavas muiža, Rēzeknes novads, Lūznavas pagasts

Restaurācijas darbu veicēji: arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija – SIA "Konvents", izpētes vadītājs Pēteris Blūms; projektēšana – SIA "Arhitektes Ināras Caunītes birojs", arhitekts Ināra Caunīte; darbu veicēji AS "R.A.J.", SIA "IP Būve", SIA "Hansa Interiors Latvia", SIA "Hansa Būve", SIA "Veseri Būve"
Restaurācijas laiks: 2010-2014

Lūznavas muižas kungu mājas būvniecība uzsākta 1905. gadā muižas īpašnieka Staņislava Kerbedza (1810-1899), poļu izcelsmes Lietuvā dzimušā dzelzceļa būvju inženiera, profesora, Pēterburgas Zinātņu akadēmijas goda locekļa, ierosmē. Šo īpašumu viņš iegādājās 1870. gadā. Par Lūznavas muižas mantinieci kļuva viņa meita Jevgēnija Kerbedza (1855-1946), kura īstenoja sava tēva iesāktos ieceri un 1911. gadā pabeidza Lūznavas muižas kungu mājas būvniecības darbus, kas bija aizkavējušies 1905. gada revolucionāro notikumu dēļ. J. Kerbedza bija mākslas mīlotāja un mecenāte un vasaras mēnešos Lūznavā pulcēja māksliniekus no Vāršavas un Pēterburgas. Tika radīti mākslas darbi, norisinājās diskusijas un radoša domu apmaiņa.

Kungu mājas ārējā tēlā dominē t. s. ķieģeļu stils, kurš papildināts gan ar gotikas, gan jūgendstila formām un detaļām, savukārt interjerā dominējošs ir jūgendstils. Sākotnēji ēkas iekšējās izcēlās ar dekoratīvu apdari un iekārtojumu. Laika gaitā daļa no interjera bija zudusi.

Eleganti restaurētā un gaumīgi iekārtotā kungu māja šodien ir vieta, kur norisinās dažādi pasākumi – koncerti, izstādes, semināri u. c., kas pulcina plašu sabiedrību. Var teikt, ka Lūznava kļuvusi par vienu no vadošajiem kultūras centriem Latgalē.

THE LŪZNAVA MANOR HOUSE

Lūznava Manor, Rēzeknes novads, Lūznavas pagasts

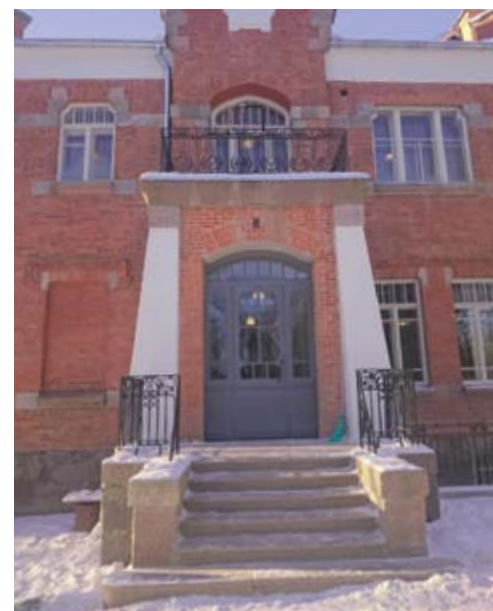
Restoration works performed by: architectural and artistic investigation – SIA *Konvents*, head of investigation – Pēteris Blūms; design – SIA *Arhitektes Ināras Caunītes birojs*, architect Ināra Caunīte; works – AS *R.A.J.*, SIA *IP Būve*, SIA *Hansa Interiors Latvia*, SIA *Hansa Būve*, SIA *Veseri Būve*
Restoration period: 2010-2014

Construction of the Lūznava Manor House started in 1905 upon the initiative of its landlord, Staņislav Kierbedz (1810-1899), who was born in Lithuania into a Polish family and became a railway construction engineer and a professor. He bought this estate in 1870. The Lūznava Manor was inherited by his daughter Eugenia Kierbedz (1855-1946), who realized her father's idea and in 1911 completed the construction of the Lūznava Manor House, which had been delayed by the 1905 Revolution. Eugenia Kierbedz was a philanthropist who loved art, and in summer months Lūznava was a meeting place for artists from Warsaw and St. Petersburg. It became a place, where works of art were created and discussions and exchange of creative ideas took place.

The external image of the Manor House is dominated by the so-called brick style with additions of the Neo-Gothic and Art Nouveau shapes and elements, while the interior is dominated by Art Nouveau. Originally, the rooms had impressive decoration. Over time, much of the interior was lost.

Today, the elegantly restored and tastefully decorated Manor House is place where various events such as concerts, exhibitions and seminars are organised, attracting a wide range of people. It can be said that Lūznava has become one of the leading cultural centres in the region of Latgallia.

J. Zilgalvis

Attēli / Photo: K. Abele, J. Dambis

LATGALE

ALTĀRGLEZNAS "SV. LUDVIKS DODAS KRUSTA KARĀ" (JANS MATEJKO, TOMAŠS LISJEVIČS, 1884), "SVĒTĀ TRĪSVIENĪBA" UN "SV. VINCENTS NO PAULO" (APOLINĀRIJS HORAVSKIS, 1871)

Krāslavas Sv. Ludvika katoļu baznīca, Krāslava, Baznīcas iela 2a
Restaurācijas darbu veicēji: Jūzefs Steciņskis, Tomašs Džuravecs, Magdalena Getlere, Małgożata Slovika, Dmitrijs Laščetko, Zane Kēlere
Restaurācijas laiks: 2003-2006, 2013-2015

Elļas gleznas baznīcas altāros tapušas dievnama iekārtas pārveidošanas periodā 19. gs. otrajā pusē. Centrālā altāra glezna pasūtīta Janam Matejko, to izpildījuši meistara audzēkņi. Kaut arī divkārt piedzīvojuši restaurāciju (1901. un 1930. gadā), glezna bija sliktā tehniskā stāvoklī, ko iespaidojis telpu mitrums un 1941. gadā notikušais ugunsgrēks. Gleznas audekls atslābis, lejasdaļā sairis, ar zudumiem. Krāsu slānis saplaisājis, vietām pastozi pārgleznots, virsmu klāja netīrumu slānis un pelējums. Sānu altāru gleznas, kuru autors ir pazīstamais poļu mākslinieks Apolinārijs Horavskis, iepriekš nav tikušas restaurētas. To audekls izdēdējis, grunts un krāsu slāni krakelūra tiklojums, virsma netīra.

Ar speciālu konstruktīvo risinājumu poļu speciālisti centrālā altāra gleznu izcēluši no retabla, tā restaurēta baznīcā uz vietas. Restaurēts arī virsrāmis. Latviešu restauratori strādājuši pie sānu altāru gleznām. Visām altārgleznām veikta tehniskā un mākslinieciskā restaurācija. To tālākai saglabāšanai nodrošināta telpas vēdināšana.

Gleznas ir atguvušas savu iespaidīgo vizuālo veidolu, pateicoties Polijas un Latvijas veiksmīgai sadarbībai un kopējam finansiālajam ieguldījumam.

ALTAR PAINTINGS ST. LUDWIG ABOUT TO HEAD ON THE CRUSADES (JAN MATEJKO AND TOMASZ LISIEWICZ, 1884), THE HOLY TRINITY AND ST. VINCENT DE PAUL (APOLINARY HORAWSKI, 1871)

Krāslava St. Ludwig Catholic Church, Krāslava, Baznīcas Street 2a
Restoration works performed by: Józef Steciński, Tomasz Dziurawiec, Magdalena Getler, Małgorzata Słowik, Dmitrijs Laščetko and Zane Kēlere
Restoration period: 2003-2006 and 2013-2015

The oil paintings on the church's altars were created during the remodelling period of the church's furnishings in the late 19th century. The central altar painting was commissioned by Jan Matejko and was completed by the master's students. Even though it has been restored twice (1901 and 1930), the painting was in a poor technical condition, influenced by dampness in the building and a fire, which broke out in 1941. The painting's canvas was sagging and the bottom part was decomposing with some losses. The layer of paint was cracked, there were repainted areas and the surface was covered by a layer of grime and mould. The side altar paintings by well-known Polish artist Apolinary Horawski had not been restored previously. Their canvases were weathered, with a netting of craquelure in the priming. The paint layer and surface was grimy.

The Polish specialists lifted the central altar painting from the retable using a special constructive solution and it was restored on site at the church. The top frame was also restored. The Latvian restorers worked on the side altar paintings. The technical and artistic restoration was carried out on all of the altar paintings. Ventilation of the building will ensure their future preservation. The paintings have regained their impressive visual image, due to the successful cooperation between the Poles and Latvians and the joint financial investment.

Attēli / Photo: M. Vanaga, Dz. Burķeviča

LATGALE

CENTRĀLĀ ALTĀRA RETABLS UN FRESKAS (FILIPPO KASTALDI, 18. GS. 60. GADI) UN SĀNU ALTĀRIS AR GLEZNU "MADONNA AR BĒRNU" (JUZEFS PEŠKA, 1826)

Krāslavas Sv. Ludvika katoļu baznīca, Krāslava, Baznīcas iela 2a

Restaurācijas darbu veicēji: Kristīne Širvinskas, Pāvils Rosovskis, Dmitrijs Laščetko, Tomašs Džjuravecs, Agņeška Hojkovska-Savicka, Edvins Šteingolds, Linda Štrāle
Restaurācijas laiks: 2004-2006, 2008-2011, 2018

Baznīcas centrālā altāra retabls attiecas uz 18. gs. celtās ēkas sākotnējo iekārtu. Tā arhitektonisko būvi papildina freska "Sv. Ludviks dodas krusta karā" un altāra noslēguma iluzorais gleznojums. Divi sānu altāri izveidoti 1825. gadā, vienā no tiem ar rizu segta eļļas glezna "Madonna ar bērnu".

Centrālā altāra gleznojums tapis uz apmetuma, mitrās un sausās freskas tehnikā. Altāru retablu pamatkonstrukcijas polihromi krāsotas, detaļas zeltītas. Laika gaitā apmetuma slānī bija radušies zudumi un plaisas, virsmu sedza pārkrāsojumi. Fresku klāja netīrumu slānis, pārgleznojumi un pelējums. Sānu altāra gleznas audekls deformējies, ar zudumiem, uz virsmas netīrumu un putekļu kārtu. Riza (metāls, sudrabs) korodējusi, virsma patinējusies.

Restaurācija notikusi vairākos posmos. Retablu polihromijai, freskai un eļļas gleznai veikta tehniskā un mākslinieciskā restaurācija, restaurētas metāla un sudraba rizas.

Restaurācija veikta, sadarbojoties poļu un latviešu speciālistiem un piesaistot abu valstu finansējumu. Tā rezultātā altāri atguvuši savas estētiskās kvalitātes un pilnvērtīgi iekļaujas gaišajā baznīcas interjerā.

CENTRAL ALTAR RETABLE AND FRESCOS (FILIPPO CASTALDI, THE 1760S) AND THE SIDE ALTAR WITH THE PAINTING *MADONNA AND CHILD* (JÓZEF PESZKA, 1826)

Krāslava St. Ludwig Catholic Church, Krāslava, Baznīcas iela 2a

Restoration works performed by: Kristīne Širvinskas, Pāvils Rosovskis, Dmitrijs Laščetko, Tomasz Dziurawiec Agnieszka Chojkowska-Sawicka, Edvins Šteingolds and Linda Štrāle

Restoration period: 2004-2006, 2008-2011 and 2018

The church's central altar retable dates back from the original furnishings in the building, which were constructed in the 18th century. Its architectonic construction is supplemented by a fresco *St. Ludwig About to Head on the Crusades* and the phantasmal painting, which completes the altar. The two side altars were created in 1825, with one of them being the oil painting *Madonna and Child* covered with riza.

The central altar painting was created on rendering in the *fresco buono* and *secco* techniques. The altar retable's basic structures were coloured polychrome with gilded details. Over time, there were losses and cracks appearing in the rendering layer, and the surface had been repainted. The fresco was covered by a layer of grime, repainting and mould. The canvas of the side altar painting had deformed, there were losses, and a layer of grime and dust on the surface. The riza (metal and silver) had corroded and the surface was patinated.

The restoration took place in several stages. Technical and artistic restoration was undertaken on the retable polychrome, the fresco and oil painting, with the metal and silver riza also being restored.

The restoration was undertaken with the collaboration of Polish and Latvian specialists and with funding attracted from both countries. As a result, the altars have regained their aesthetic qualities and fit well into the light interior of the church.

R. Kaminska

Attēli / Photo: J. Dambis, M. Vanaiga

GLEZNAS "KRISTUS PIE KRUSTA" (18.–19. GS.)

RESTAURĀCIJA

Pilcenes Sv. Antona katoļu baznīca, Rēzeknes novads, Dricānu pagasts, Pilcene
Restaurācijas darbu veicēji: Dzintra Temerova, Zīta Sokolova, Inese Sakne
Restaurācijas laiks: 1994-1997

Pilcenē katoļu svētvieta minēta 1670. gadā, koka baznīcas ēka tiek datēta ar 1772. vai 1781. gadu. Tā darbojusies kā Dricānu dievnama filiāle un saistīta ar Riku dzimtu. Centrālā altāra glezna atzīmēta 1832. gada baznīcas vizitācijas dokumentā.

Altāris ar anonīma autora darināto eļļas gleznu pieder klasicisma laikmeta iekārtai, kaut gleznojuma formā jūtamas baroka mākslas atskaņas. Pirms restaurācijas glezna sliktā stāvoklī – mehāniski bojāta, ar lielu plīsumu un caurumu audeklā. Tās virsma ar izteiktu krakelūra tiklojumu, laka satumsusi, gleznu klāja netīrumu slānis, to bija skāris pelējums.

Restaurācijas gaitā ilgstošā procesā likvidēts pelējums. Atkārtoti nācies stiprināt grunts un krāsu slāņus. Glezna dublēta, uzvilka uz jauna apakšrāmja, audekla zudumi laboti ar ielaidumiem. Reģenerēta oriģinālā laka, uzklāts lakas aizsargslānis un veikta tonēšana krāsas zudumu vietās, rekonstruējot zudušo gleznas augšdaļas kompozīciju.

Pēc restaurācijas nelielajā koka dievnamā atkal izceļas tā iekārtas galvenais akcents – centrālais baldahīnveida altāris ar profesionāla mākslinieka darinātu gleznu, liecinot par 18.–19. gs. mijas Latgales sakrālās mākslas tradīcijām.

RESTORATION OF THE *CHRIST ON THE CROSS* PAINTING (18TH–19TH CENTURY)

Pilcene St. Anthony Catholic Church, RRēzeknes novads, Dricānu pagasts, Pilcene
Restoration works performed by: Dzintra Temerova, Zīta Sokolova and Inese Sakne
Restoration period: 1994-1997

The Catholic church in Pilcene was mentioned in 1670, with the wooden church building being dated at 1772 or 1781. It operated as an affiliate of the Dricāni Church and was connected to the Riks Family. The central altar painting was noted in the 1832 church visitation document.

The altar with an oil painting done by an unknown artist belongs to installations from the period of Classicism, although references to Baroque art can be sensed in the painting's form. Prior to the restoration, the painting was in a poor condition with mechanical damage, and a large tear and hole in the canvas. Its surface had a marked netting of craquelure, darkened varnish, and grime. It was also affected by mould.

The mould was eliminated during the extended process of restoration. The priming and layers of paint had to be repeatedly consolidated. The painting was fortified, drawn over a new sub-frame. The missing parts of the canvas were fixed with insertions. The original varnish was regenerated, a new protective layer was applied. The discoloured areas were toned, reconstructing the composition in the missing upper section of the painting.

After the restoration, the main accent in the small wooden church's furnishings was once again highlighted – the central baldachin-type altar with its painting, completed by a professional artist, providing testimony of the sacred art traditions at the turn of the 18th–19th centuries in Latgale.

R. Kaminska

Attēli / Photo: M. Vanaga

RĪGA

RĪGAS JŪGENDSTILA CENTRS

Alberta 12, Rīga

Restaurācijas darbu veicēji: Sandra Priežčiekure, Olga Ceple, Ineta Liepa, Zigfrīds Priežčiekurs, Sandra Urtāne, Gunita Čakare

Restaurācijas laiks: 2008 - 2010

Ēka Alberta ielā 12 celta 1903. gadā kā izcilā latviešu arhitekta Konstantīna Pēkšēna personiskais nams. To projektēja K. Pēkšēns kopā ar Eiženu Laubi. 2008. gadā pieņemts Rīgas domes lēmums par muzeja iekārtošanu ēkas pirmā stāva dzīvoklī un pagrabstāvā.

Dzīvoklī bija nepieciešams apmetuma un starpsienu remonts. Atjaunots sākotnējais plānojums, veikta arhitektoniskā izpēte un interjera apdares restaurācija. Tā kā dzīvoklī bija saglabājušies daudzi oriģinālie fragmenti, restaurēta sākotnējā sienu, griestu, durvju, logu, grīdas apdare, ieskaitot ēdamistabas griestu gleznojumus un loga vitrāžu.

Paralēli restaurācijai plānota muzeja ekspozīcija, kas veidota kā 20. gadsimta sākuma turīga rīdzinieka dzīvokļa paraugs. Tā iepazīstina ar jūgendstila dzīvokļa interjeru ieejas hallē, viesistabā, kaministabā, ēdamistabā, guļamistabā, virtuvē, kalponītes istabā, pieliekamajā, tualetes telpā, vannas istabā un gāitēni. Telpās izvietotas izcilas jūgendstila lietas – mēbeles, trauki, mākslas darbi, pulksteņi, apģērbi, izšuvumi un citi priekšmeti. 2016. gadā ēkas pagrabstāvā iekārtota moderna un interaktīva digitālā ekspozīcija.

Kvalitatīvi restaurētie interjeri saglabā Rīgas jūgendstila mantojumu un caur muzeja rīkotajām aktivitātēm ļauj to iepazīt pilsētas iedzīvotājiem un viesiem, kā arī to popularizē Eiropas Jūgendstila ceļa ietvaros.

THE RĪGA ART NOUVEAU CENTRE

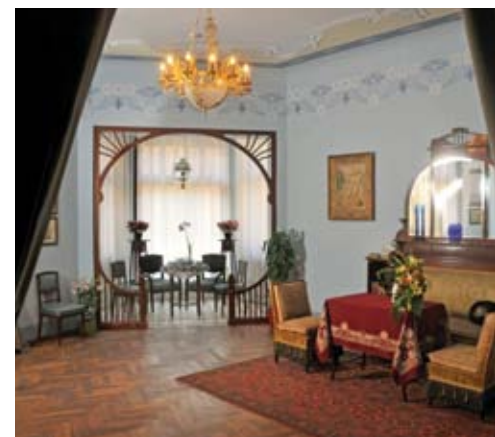
Alberta iela 12, Rīga

Restoration works performed by: Sandra Priežčiekure, Olga Ceple, Ineta Liepa, Zigfrīds Priežčiekurs, Sandra Urtāne and Gunita Čakare

Restoration period: 2008-2010

The building at Alberta Street 12 was built in 1903 by the distinguished Latvian architect Konstantīns Pēkšēns as a home for him and his family. It was designed by Pēkšēns in tandem with Eižens Laube. In 2008, the Riga City Council approved the creation of a museum in an apartment on the first floor of the building and in the basement. The apartment required renovation of plastering and interior walls. The initial layout was reinstated, architectural research was done, and the interior was restored. Many original elements remained in the apartment, and so the specialists restored walls, the ceiling, doors, windows and the floor, including ceiling paintings in the dining room and a stained-glass window. The museum was designed as an exemplary apartment of a wealthy resident of Riga in the early 20th century. Visitors can learn about Art Nouveau design in the entrance hall, living room, fireplace room, dining room, bedroom, kitchen, servant's room, pantry, lavatory, bathroom and hallway. Outstanding examples of the Art Nouveau furniture, dishes, artworks, clocks, apparel, embroidering and other objects can be seen in the museum. In 2016, a modern and interactive digital exposition opened in the cellar of the building. The quality of the interior makes it possible to preserve the Art Nouveau heritage of Riga. The museum's activities allow local residents and guests to learn about the style. The museum is also promoted by the European Art Nouveau Route.

Z. Bogdanova

BRĪVĪBAS PIEMINEKLIS RĪGĀ

Rīga, Brīvības laukums

Restaurācijas projekts: Raimonds Aide, akmens restaurācijas metodika: Inese Sidraba, Linda Krāģe

Restaurācijas laiks: 1998-2001

Brīvības pieminekļa restaurācija vienmēr ir bijusi tautas stingri kontrolēts process. Un tie, kuri tajā piedalījās gan 1980-1981 gadā, gan gadu tūkstošu mijā un arī 2017.gadā, vienmēr ir jutuši šo sabiedrības īpašo uzmanību un savu atbildību Tēvzemes un Brīvības priekšā.

Tā devētā otrā Brīvības pieminekļa restaurācija 1998.-2001. gados bija vērienīga daudzās aspektos: - finansiālais atbalsts meklēts tautā gan Latvijā, gan ārpus tās, izpēti pieaicināja konsultantus no ārpus un speciālistus no iekšzemes, darbus izpildīja dažādu profesiju un atšķirīgas darba pieredzes tepat Latvijā izauguši amatnieki; darbu veidi bija sākot no dzelzsbetona konstrukciju labošanas pieminekļa pamatnē beidzot ar zvaigžņu labošanu un zeltīšanu augstu virs mūsu galvām.

Visvērienīgākais bija darbs ar akmens materiāliem, kas ietvēra to demontāžu, tīrīšanu, nomaiņu, šuvošanu un pēcstrādi. Akmens apšuvuma noņemšana no pieminekļa pamatnes bija nepieciešama, lai labotu nesošās konstrukcijas un arī mainītu bojātās apšuvuma plātņes. Bija jāizstrādā piemērota konservācijas metodika un jāseko, lai tā tiktu ievērota arī turpmākajās pieminekļa nepieciešamās aprūpes reizēs. Trešā restaurācija 2017.gadā bija tikai nepieciešamā regulārā aprūpe.

Pētot akmeņus, to konservācijas iespējas un materiālus, metodes un pārbaudot to efektivitāti darbībā, izauga mūsu akmens restaurācijas speciālisti – zinātnieki un praktiķi. Lielā mērā pateicoties darbam pie Brīvības pieminekļa.

THE FREEDOM MONUMENT

Brīvības laukums, Rīga

Restoration works performed by: design – Raimonds Aide, stone restorers – Inese Sidraba and Linda Krāģe

Restoration period: 1998-2001

Restoration of the Freedom Monument in Riga has always been a process that has been closely watched by general public. Those who took part in restoration works of the early 1980s, at the turn of the millennia, and in 2017, always felt this particular public attention and their responsibility in terms of the restoration work. The second round of restoration from 1998 until 2001 was a massive project. Funding was sought from sponsors both in Latvia and abroad. Consultants and specialists from Latvia and from other countries were asked to help out. The work was done by Latvian craftspeople of various professions and with differing career experience. The restoration started with a repair of cement structures at the foundation of the Monument and ended with repair and gilding of the stars that are far above our heads. The most extensive work was related to the stone of the monument. It was dismantled, cleaned, repaired, treated and replaced where needed. The removal of stone cladding from the foundation of the monument was necessary to repair load-bearing structures and to replace damaged plates. The specialists had to come up with an appropriate conservation method and make sure that it would be taken into account during future restoration works. The third restoration phase in 2017 was only routine maintenance process. The examination of stones, ways of examining them, the relevant materials and the methods and their efficiency led to the development of scholars and practitioners in our country, and that happened largely thanks to work with the Freedom Monument.

D. Čoldere

RĪGAS BRĀĻU KAPI

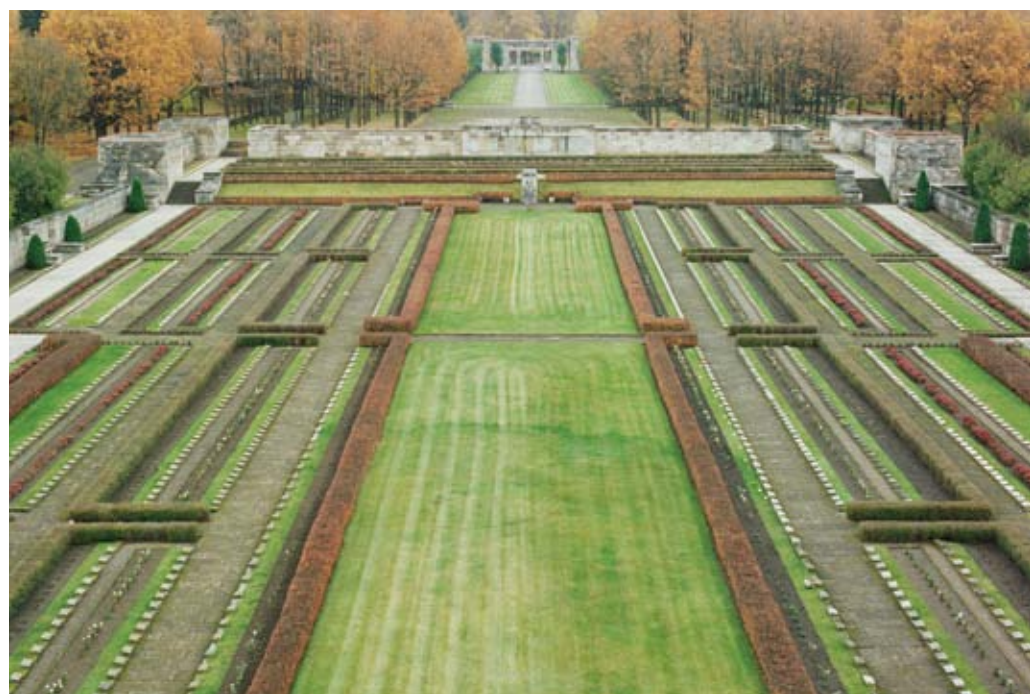
*Rīga, Aizsaules iela 1b***Restaurācijas darbu veicēji: Rīgas pieminēkļu aģentūra, atbildīgais restaurators Ivo Graudums****Restaurācijas laiks: kopš 1994. gada**

Rīgas Brāļu kapu aizsākums saistāms ar 1915. gadu, kad Pirmā pasaules kara laikā kritušo latviešu karavīru apbedīšanai ierādīts atsevišķs zemes gabals Rīgas Meža kapu teritorijā. 1915. gada oktobrī šeit apbedīja pirmos trīs latviešu strēlniekus. Līdz 1924. gadam, kad sāka īstenot tēlnieka Kārļa Zāles, ainavu arhitekta Andreja Zeidaka, arhitektu Pētera Federa un Aleksandra Birzenieka izstrādāto projektu, centrālajā kapu laukā bija apbedīti 978 latviešu strēlnieki un 636 Brīvības cīņu laikā kritušie Latvijas armijas karavīri. Šobrīd centrālajā kapulaukā un latviešu veco strēlnieku nodalījumā apbedīti vairāk nekā 3000 karavīri, t.sk. vismaz 130 Lāčplēša kara ordeņa kavalieri. Rīgas Brāļu kapos apbedīti arī ansambļa autori: tēlnieks K. Zāle (1888-1942) un arhitekts A. Birzenieks (1893-1980). Pasaules memoriālo būvju arhitektūrā un mākslā unikālais karavīru kapu ansamblis iesvētīts 1936. gadā un gadu gaitā ir kļuvis par vienu no nacionālas nozīmes svētvietai. Rīgas Brāļu kapi Latvijas vēstures griežos arī ir piedzīvojuši izmaiņas gan apbedījumu raksturā (piemēram, 1958. un 1964. gadā tajos pārāpbedīti padomju karavīri), gan atveidotajā simbolikā (piemēram, galvenos ieejas vārtos iekaltā Latvijas ģerboņa nomaina 20. gadsimta 50. gadu beigās un atjaunošana 1996. gadā). Rīgas Brāļu kapu restaurācija sāka 1994. gadā un tā turpinās, ievērojot kvalitatīva restaurācijas darba prasības un ietverot arī projektu autoru ieceru īstenošanu.

THE RIGA BRETHERN CEMETERY

*Rīga, Aizsaules iela 1b***Restoration works carried out by: Riga Municipal Monument Agency, supervised by Ivo Graudums****Restoration period: 2014-2015**

The Riga Brethren Cemetery was established in 1915, when a separate land plot within the territory of the Riga Forest Cemetery was allocated for the burying of Latvian soldiers who died in World War I, and the first three Latvian riflemen were buried there in October 1915. Until 1924, when the implementation of the design by the sculptor Kārlis Zāle, landscape architect Andrejs Zeidaks, architects Pēteris Feders and Aleksandrs Birzenieks started, the central burial ground was used to bury 978 Latvian riflemen and 636 Latvian army men killed in the Latvian War of Independence. Currently the central burial ground and the Old Latvian Riflemen section of the cemetery contain more than 3000 burials of Latvian soldiers, including at least 130 bearers of the Lāčplēšis Military Order. Two of the authors of the memorial ensemble of the cemetery – sculptor Kārlis Zāle (1888-1942) and architect Aleksandrs Birzenieks (1893-1980) – are also buried in the Riga Brethren Cemetery. The Brethren Cemetery ensemble, an architecturally and artistically unique memorial, was consecrated in 1936, and since then has become a sacred site of national significance. The Riga Brethren Cemetery has undergone changes in its function (e.g., in 1958 and 1964 Soviet soldiers were reburied there) and symbolism depicted (e.g., the Latvian coat-of arms on the main gates was removed and replaced in the late 1950s and renewed in 1996). The restoration of the Riga Brethren Cemetery was launched in 1994 and is still ongoing, following the highest standards of quality. Elements originally planned by the authors as the columbarium have been added and the wall with engraved coats-of-arms of Latvia's municipalities has been restored, etc.

Attēli / Photo: A. Holms, A. Meiers, A. Kaurāte

EPITĀFIJAS PĒTERA BAZNĪCĀ

Reformācijas laukums 1, Rīga

Restaurācijas darbu veicēja: Marina Vagnerova

Restaurācijas laiks: kopš 1976. gada

Līdz 1939. gadam Pētera baznīcā Rīgā atradās vairāk nekā 30 koka ģerboņepitāfijas, kas kopā ar citām relikvijām tika izvestas uz Vāciju. Pēc Otrā pasaules kara 17 epitāfijas tika atrastas dzelzceļa vagonā Polijā un 20. gadsimta 50. gadu vidū atvestas uz izpostīto baznīcu, kur tās turpināja atrasties pagaidu koka konstrukcijās – netīras, aplauztas, ar birstošu un pelējuma skartu apdares slāni. Šādā stāvoklī mākslas darba estētiskā vērtība nav uztverama.

Pirmā epitāfija tika restaurēta 1976. gadā, sistemātiska restaurācija sākās kopš 1983. gada un turpinās joprojām, jo no lielās restauratoru grupas vienīgi Marina Vagnerova turpina gigantisko epitāfiju atjaunošanas darbu, pieaicinot koka tēlnieku un konsultējoties ar ekspertiem un speciālistiem.

Attīrīšana, dezinfekcija, krāsu slāņu nostiprināšana, koksnes bojājumu labošana, uzslāņojumu likvidācija, zudušo kokgriezumu atjaunošana, grunts ieklāšana, tonēšana, tekstu rekonstrukcija, zeltīšana un sudrabošana – tie ir procesi, kas atkarojas pie katra objekta. Taču katra epitāfija ir oriģināls mākslas darbs, kas veltīts konkrētai personai, uzslāņojumu raksturs katrai ir īpatnējs, zudumu apjoms atšķirīgs. Tas neļauj restauratoram ieslīgt rutīnā, bet gan visu laiku rūpīgi vērot un meklēt labāko un pareizāko ceļu uz optimālo rezultātu.

Polihromo slāņu restaurācija tiek veikta pa centimetriem un dažkārt pa milimetriem zem lupas. Vienas epitāfijas restaurācija ilgst apmēram trīs gadus, trešdaļu laika aizņem tehniskā restaurācija. Šobrīd nerestaurētas palikušas trīs epitāfijas.

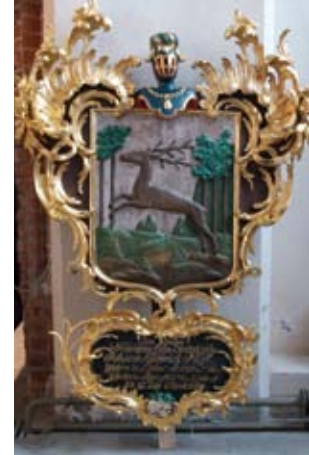
EPITAPHS IN THE CHURCH OF ST. PETER

Reformācijas laukums 1, Rīga

Restoration works carried by: Marina Vagnerova

Restoration: since 1976

Until 1939, there were more than 30 wooden herald epitaphs in the Church of St. Peter in Riga. They were transported to Germany along with other relics. After World War II, 17 of the epitaphs were found in a train wagon in Poland, and in the mid-1950s they were returned to the church. They had suffered severe damage during the war. The epitaphs were dirty, broken and with a crumbling layer of paint. The aesthetic value of the works of art was entirely imperceptible. The first epitaph was restored in 1976, and systematic restoration works began in 1983 and is still continuing. Among the once-large group of restorers, only Marina Vagnerova is continuing the massive work that is needed to restore the epitaphs. She asks for consultations from wood carvers and other experts and specialists. The restoration involves cleaning, disinfection, fortification of the layers of paint, repair of the damaged parts of the wood, liquidation of upper layers, reproduction of the lost wood engravings, laying of grout, toning, reconstruction of texts, and gilding and silvering. That has to be done for each and every object. Each epitaph is an original work of art that is dedicated to a specific person. The nature of layers is special for each one, and the amount of loss differs from artwork to artwork. This means that the restorer cannot sink into routine, instead carefully observing and looking for the best and most appropriate way of achieving an optimum result. Restoration of polychrome layers is conducted centimetre by centimetre or millimetre by millimetre under a magnifying glass. It takes about three years to restore each epitaph, and approximately one third of that time is devoted to technical restoration. At the moment, only three epitaphs have remained without renovation.

KOLONNU ZĀLE

Rīga, Palasta iela 4, Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs

Restaurācijas darbu veicēji: Jānis Bokmanis, Staņislavs Astičs, Lolita Hermsa, Rita Plaude

Restaurācijas laiks: 2000-2001

Bijušās pilsētas bibliotēkas kolonnu zāle ir Rīgas būvmeistara K. Häberlanda pirmais nozīmīgākais darbs. Tas realizēts laikā no 1778. līdz 1779. gadam, pēc rātes rīkojuma pārveidojot un modernizējot 16. gadsimta Doma klostera austrumu spārna telpas. Veicot pārbūvi, apvienotas vairākas telpas, lielāko uzmanību pievēršot bibliotēkas zālei. Tā veidota divu stāvu augstumā, pa telpas perimetru korintiskas kolonnas balsta iespaidīgu balkonu – galeriju. Uz zāles dienvidu sienas alegorisks monumentāls gleznojums (A. V. Heidemanis pēc V. D. fon Budberga meta, 1786. gads) ar Pēteri I. Griestu plafona centrā pēc J. G. Vehtera medaļas ģipsi un apmetumā veidots Katrīnas II portretisks cilnis. Pirms zāles restaurācijas uzsākšanas novērstas jumta tehniskās problēmas, kas ietekmēja zāles griestu stāvokli. Veikta izpēte, kuras rezultātā uz galeriju balstošajām kolonnām konstatēts sākotnējais marmoru imitējošais krāsojums, kas atbilda attiecīgā laikmeta modes tendencēm.

Zāle daudzu remontdarbu laikā bija zaudējusi apdares sākotnējo detalizāciju un koloristiku. Visus elementus klāja bieži degradējoši krāsu uzslāņojumi. Redzami masas zudumi.

Restaurēta plastiskā apdare, t.s. centrālais cilnis. Uz divām kolonnām atsegts un konservēts sākotnējais krāsojums. Pārējām pēc uzslāņojumu noņemšanas krāsojums tika rekonstruēts. Veikta monumentālā gleznojuma attīrīšana no netīrumu slāņiem un konservācija.

Rezultātā atkal var baudīt klasicisma sabiedriskā interjera svinīgo noskaņu.

THE COLUMN HALL

The Museum of the History of Riga and Navigation, Palasta iela 4, Rīga

Restoration works performed by: Jānis Bokmanis, Staņislavs Astičs, Lolita Hermsa, Rita Plaude

Restoration period: 2000-2001

The column hall of the former city library is the first noteworthy work of Riga's master builder Christoph Haberland. It was built in 1778-1789 following the order of the City Council, transforming and modernising the 16th century East Wing premises of the Dome Monastery. During the reconstruction several rooms were joined with the main focus on the library hall. It is two storeys high, and around the perimeter of the hall Corinthian columns support an impressive balcony-gallery. On the South wall there is an allegorical monumental painting (A. V. Heideman according to W. D. von Budberg's sketch, 1786), showing Peter I. In the centre of the ceiling plafond there is a relief-portrait of Catherine II created in plaster and based on J. G. Wechter's medal.

Prior to restoration of the hall, technical problems of the roof were resolved, which affected the condition of the ceiling. During investigation original marble imitation paint was discovered on columns in line with the fashion trends of the era.

During the numerous past repairs the original details and colouring of the hall had been lost. All elements were covered in thick degrading paint layers. In several places the material was missing.

Figurative decoration was restored including the central relief. Original paintwork of two columns was exposed and conserved. On the other columns the paintwork was reconstructed after removing the layers of paint. The monumental painting was cleaned from the layers of dirt and then conserved. The result is an example of a public building interior of the Neoclassical era.

I. Jekševica

JĀŅA AKURATERA MUZEJA RESTAURĀCIJA

Rīga, Ojāra Vācieša iela 6a

Restaurācijas darbu veicēji: pēc arhitektes Ināra Caunites projekta SIA "Modus būve", interjera priekšmetus restaurēja SIA "Intarsija".

Restaurācijas laiks: 2015-2016

Koka savrupmāja Torņakalnā, ko dzejnieka Jāņa Akuratera ģimene pēc arhitekta Vernera Vitanda projekta uzcēla 1933. gadā, ir augstvērtīgs funkcionālisma stila paraugs – tam laikam moderna arhitektūra, kas izpaužas gan ēkas kopskatā, gan ikvienas detaļas pārdomātā kvalitātē. Kopš 1991. gada šeit ir Jāņa Akuratera muzejs. Pagalms, ēka un tās iekštelpu apdare kopš uzcelšanas saglabājušās bez būtiskiem pārveidojumiem. Restaurācijas laikā saglabāts oriģinālais ēkas fasādes apšuvums. Lai pasargātu no vides iedarbības, to izlemts krāsot ar lineļlas krāsu, toņus izvēloties, balstoties uz ķīmiskajās analizēs konstatēto. Plašās diskusijas bijušas par jumta seguma izvēli, jo vēsturiskajā projektā sākotnēji paredzēts skārds. Rūpīgi restaurēti visi oriģinālie būvgaldniecības izstrādājumi, sienu paneli, griestu apdare, dēļu grīdas un parkets, kā arī iebūvētās mēbeles. Pārmūrētas visas krāsnis. Restaurācijas laikā regulāri rīkotas darbu plānošanas sanāksmes. Interjers un muzeja ekspozīcija papildināti, desmit gadu laikā iegūstot finansējumu no Valsts kultūrkapitāla fonda. Dzejnieka mājā pilnībā saglabāta pagājušā gadsimta inteliģences bohēmas aura, kur lielākie nopelni ir muzeja personāla mīlestībai pret savu darbu un cieņai pret dzejnieka piemiņu.

RESTORATION OF THE JĀNIS AKURATERS MUSEUM

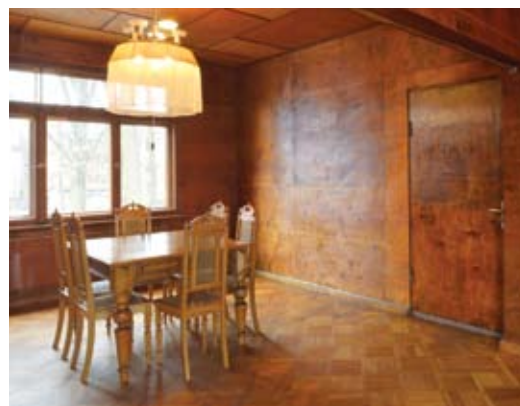
Ojāra Vācieša iela 6A, Rīga

Restoration works performed by: SIA Modus Būve based on the drawings by architect Ināra Caunite; the restorer of interior objects SIA Intarsija.

Restoration period: 2015-2016

The wooden building in the Torņakalns neighbourhood was built in 1933 after design by architect Verners Vitands. It is a high quality example of functionalism construction art – modern architecture for that time that is expressed both in the overall appearance of the building and in the well-considered quality of every detail. It was the home of the poet Jānis Akuraters and his family. The memorial museum was opened in the building in 1991, and the land, building and interior design have not been changed much since the building was first erected. During conservation the original cladding of the building's façade was preserved. In order to protect it from damaging effects of climate, the building was painted with flax oil paint. The colours were chosen on the basis of chemical analysis. There was much debate about the roofing material, because the initial design intended tin-sheets. All of the original carpentry elements, wall panels, ceiling upholstery, floor boards and parquet, as well as installed furniture and stoves were carefully restored. There were regular planning meetings during the process of restoration. The interior and the museum received funding from the State Culture Capital Foundation over the course of ten years. The house fully relates to the bohemian nature of members of the intelligentsia in the 20th century. Museum staff deserves much praise for their love of their work and their respect toward the memory of the poet.

B. Mūrniece

RĪGA SAEIMAS NAMA INTERJERA DEKORATĪVĀ APDARE

Rīga, Jēkaba 11

Restaurācijas darbu veicēji: AS "Būvuzņēmums Restaurators"; **konservācija –** Natālija Jātņiece

Restaurācijas laiks: 2017-2018

Saeimas ēkas – kādreizējā Vidzemes bruņniecības nama – pirmsākumi meklējami 18. gadsimtā. 19. gadsimtā tā faktiski uzbūvēta no jauna, vēlāk vairākkārtīgi pārveidota un pilnveidota, tomēr visos laikos tā saglabājusi reprezentatīvo raksturu.

Historismam raksturīgais daudzu vēsturisko mākslas stilu izmantojums veido Saeimas nama telpas kā solidu un reprezentatīvu telpu virkni. Veicot kārtējos remontdarbus un restaurāciju tajās, ir atjaunoti, godprātīgi attīrīti un pārkrāsoti plastiskie veidojumi un sienu plaknes, ievērojot iepriekšējos remontdarbos izvēlēto krāsu gammu. Tīrīti arī būvgaldniecības izstrādājumi, parkets, krāsnis un lustras. Kopumā šos darbus varētu vērtēt kā labu apkopi. Remontdarbu laikā Viesu zālē zem apmetuma slāņiem tika konstatēts dekoratīvs krāsojums – barokāls, liekti locīts plastisks ierāmējums, kas ietver piesātināti sarkanu fona laukumu ar gredzenā iekārtu festonu centrā. Dekoratīvā kompozīcija turpinās arī blakus sienā esošajā loga ailā kā iluzors arhitektūras elementu attēlojums.

Restaurācijas gaitā sienas un logailas krāsojuma fragments tika atsegts un konservēts, daļēji aizpildīti zudumi, tomēr, trūkstot informācijai, kompozīcija nav papildināta ar sacerētām detaļām. Tādējādi Saeimas ēkā var aplūkot korekti veiktas konservācijas paraugu, iepazīt efektīgās senākās apdares fragmentu un saprast, ka interjera dekoratīvā apdare senā ēkā ir kas vairāk par to, ko mēs varam saskatīt virspusē.

RESTORATION OF THE DECORATIVE INTERIOR FINISH AT THE SAEIMA

Jēkaba iela 11, Rīga

Restoration works performed by: research – Ināra Cine, SIA LDU research and design office Kroks; **conservation –** Natālija Jātņiece; **works –** AS Būvuzņēmums Restaurators

Restoration period: 2017-2018

The Saeima building or the former House of the Livonian Noble Corporation dates back to the 18th century. It was essentially rebuilt in the 19th century, then redesigned and refurbished, however, retaining its original representative character at all times.

The Saeima building features a mix of styles in its premises characteristic for Historicism, excellent for representative purpose. As part of regular redecoration of the ceremonial premises of the Saeima, the decorative finishes of the walls and ceilings were cleaned and the sculptural mouldings secured. The paint was refreshed according to the existing tones: the Brown Room in brown colour, the yellow-painted hall – in yellow, etc. Carpentry items, the parquet flooring, stoves and chandeliers were also cleaned.

Different works were completed in the Guest Room where in one corner plastering detachment was identified. After additional research and removal of the damaged part of the plaster, a decorative painting was revealed: a curved baroque sculptural framing with a festoon hanging in a ring on a saturated red background (festoon is a decorative piece depicting suspended garland of flowers and leaves). Although small, this fragment provides a snapshot of the original finish of the premises associated with the major reconstruction of the building in 1867.

In the course of the restoration, a piece of painting on the wall was revealed and conserved, lost areas were partly filled in; however, due to the lack of complete information the festoon was not supplemented with newly visualised details. As a result, the building of the Saeima now features a properly executed example of conservation and visitors can discover an impressive fragment of the much older finish.

Attēli / Photo: I. Ābele (Saeima), J. Balode

MAZĀ ĢILDE

Rīga, Amatu iela 3/5

Restaurācijas darbu veicēji: arhitekts Artūrs Lapiņš, SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa", būvfirma SIA "Re&Re", restaurācijas darbu vadītājs Roberts Vecums-Veco
Restaurācijas laiks: 1998-2000

Mazās ģildes ēkas iekštelpu, fasāžu un prieksdārziņa restaurācija iezīmēja jaunu posmu ēkas vairāk nekā 150 gadu ilgajā vēsturē. Rīgas pilsētas arhitekta J. D. Felsko (1813-1902) 1866. gadā projektētā Mazās jeb Amatnieku ģildes ēka joprojām ir viena no reprezentablākajām pilsētas sabiedriskajām būvēm. Atjaunošanas projektēšana aizsākās 1998. gadā ar otrā stāva Lielās zāles grīdas sliktā tehniskā stāvokļa konstatāciju bijušajā skatuves daļā. Siju konstruktīvās stiprināšanas projekts pakāpeniski izvērsās par veselu projektu kompleksu. Lielās Ģildes 1963. gada ugunsgrēka karstums bija atstājis iespaidu arī uz pāri ielai esošo Mazās Ģildes ēku. Skatuves daļā bija ne tikai nomelnējušas sienas, bet arī ievērojami bojātas un karstumā deformējušās vitrāžas. Darbu ietvaros veikta to restaurācija un trūkstošo elementu rekonstrukcija. Skatuves demontāža ļāva atjaunot Lielo zāli tās sākotnējā greznībā. Redzamākie restaurācijas darbi ir pirmā un otrā stāva reprezentācijas telpu sienu un griestu apdares restaurācija. Liela platībā veikta sākotnējās ozolkoka imitācijas – āderējuma atjaunošana un restaurācija, monumentālās glezniecības darbu un vēlākā laikā aizkrāsoto pamācošo uzrakstu attīrīšana un restaurācija. Telpas tiek aktīvi izmantotas koncertiem, korporatīviem pasākumiem, tostarp ikgadējām Latvijas Amatniecības kameras ballēm, kā arī dažādām nodarbībām un mēģinājumiem.

THE SMALL GUILD

Amatu iela 3/5, Rīga

Restoration works performed by: architect Artūrs Lapiņš, SIA *Arhitektoniskās izpētes grupa*, SIA *RE&RE* and restorer Roberts Vecums-Veco
Restoration period: 1998-2000

Restoration of the interior, façades and small garden of the Small Guild represented a new phase in the more than 150-year history of the building. Designed in 1866 by the city architect of Riga, Johann Daniel Felsko (1813-1902), the Small or Craftsman Guild building remains one of the most elegant public buildings in the city.

Work on restoration began in 1998, when the poor condition of the floor of the large auditorium on the second floor of the building was first identified in the area where there used to be a stage. The beam fortification project proved to be very complex. A fire in the Great Guild in 1963 affected the Small Guild, which was across the street. The stage section had sooty walls, as well as stained windows that were seriously damaged and deformed by the heat. The windows were restored, and the missing elements were reproduced. Dismantling of the stage, in turn, made it possible to return the auditorium to its glory. The most visible restoration, however, relates to the walls and ceilings of rooms on the first and second floor of the building. Imitation oak was extensively used, padding was renewed, and monumental paintings and instructive texts that had been painted over in the past were cleaned and restored. The Small Guild actively hosts concerts, corporate events, the annual ball of the Latvian Chamber of Crafts, as well as other activities and rehearsals.

A. Lapiņš

Attēli / Photo: J. Asaris, R. Vecums-Veco

AUTOTANKU PULKA PIEMINEKLIS

Slokas un Pulka ielas krustojumā

Restaurācijas darbu veicējs: Genadijs Stepanovs

Restaurācijas laiks: 2009

Neliels, ļoti neparastais objekts, kas izveidots 1939. gadā, atradās savā sākotnējā vietā Slokas ielas malā, slēgtā teritorijā. Tas bija cilvēku neskarts un laika zoba drupināts. Tas ir piemineklis Autotanku pulka (Autotanku brigādes) kritušajiem karavīriem. Pieminekļa projekta autors ir arhitekts Verners Vitands, bet pieminekļa atliešanas un uzstādīšanas darbus vadīja amata meistars Rūdolfs Feldbergs.

Piemineklis veidots kā auto, kas traucas augšup. Tā formas nepārprotami apliecina Art Deco mākslas un arhitektūras virziena klātbūtni – plūdlīniju stilistiku, kādā tika veidoti arī automobiļi. Arī izpildījuma veids un materiāls ir savam laikam atbilstoši moderns – betona lējuma plastika lieliski ataino ekspresīvās auto formas. Lai objekts iegūtu elegantāku izskatu, tā virsma pārklāta ar javu, kurai pievienota sīkas frakcijas granīta smalkne.

Kaut arī uzskatīts par mūžīgu materiālu, tomēr betons apstākļu un pilnīgas apkopes trūkuma dēļ bija saplaisājis, virsmas apdares slānis apdrupis un vietām zudis. Bija skaidrs, ka piemineklim nepieciešama restaurācija, taču pirmie mēģinājumi 20. gadsimta 90. gadu beigās izrādījās neveiksmīgi. Restaurācijas darbu veicējam nācās likvidēt gan tos bojājumus, kas bija radušies laika gaitā, gan arī noņemt pavirši veiktos plaisu aizsmērējumus, rupju pārziedumu ar nepiemērotu materiālu. Bija nepieciešams atjaunot pieminekļa stabilitāti un kvalitatīvu vizuālo tēlu, un bronzas plāksnes.

Šobrīd notiekošā restaurācija uzskatāma par nepieciešamu periodisko apkopi piemineklim, kas atrodas pastāvīgā atmosfēras ietekmē.

MONUMENT TO THE ARMOURED VEHICLE REGIMENT

Intersection of Slokas and Pulka Streets

Restoration works performed by: Genadijs Stepanovs

Restoration period: 2009

The small, rather unusual object, which was created in 1939, was located in its initial place on the side of Slokas Street in a closed off area. It had been left alone by people, suffering the ravages of time. It was a monument to the fallen soldiers of the Armoured Vehicle Regiment (Armoured Vehicle Brigade). The author of the monument was architect Verners Vitands, but the casting of the monument and its mounting work was led by master craftsman Rūdolfs Feldbergs.

The monument was created as a vehicle, speeding upwards. Its forms unmistakably confirm the presence of Art Deco and architecture direction – a streamlined style in which vehicles were also produced. The method of its execution and the material is also correspondingly modern for its times – the concrete poured sculpture expressively portrays the form of the vehicle in a wonderful way. The object's surface is covered with mortar, with fine bits of granite added to it, giving it its elegant appearance.

Even though concrete is considered a lasting material, it had cracked due to the weather conditions and a complete lack of maintenance. The surface layer of rendering was crumbling and lost in places. It was clear that the monument required restoration, but the first attempts in the late 1990s proved unsuccessful. The restorers had to eliminate the damage caused by the passage of time, and to also remove the carelessly applied filler in the cracks, a rough covering of inappropriate material. The stability of the monument, its high-quality visual appearance, and the bronze plates also had to be restored. The restoration works, which are currently being done, can be viewed as regular maintenance required for the monument, which is constantly affected by the weather conditions.

Attēli / Photo: G. Stepanovs, A. Blisunoviča

RĪGAS PILS PRIEKŠPILS UN AUSTRUMU PIEBŪVES REKONSTRUKCIJA UN RESTAURĀCIJA

Rīga, Pils laukums 3

Ģenerāluzņēmējs: pilnsabiedrība SBRE, **atbildīgais restaurācijas darbu vadītājs** Ivars Rība, **projektētājs:** pilnsabiedrība «Pils projekts», **arhitekts** Artūrs Lapiņš, **mākslinieciskā izpēte** arhitekts Ilmārs Dirveiks, **arheoloģiskā izpēte** Mārtiņš Lūsēns.

1922.gadā Rīgas pils, kuras pamatakmens likts 1330.gadā, kļuva par Latvijas Republikas Valsts prezidenta rezidenci. 1940.-1941.gada februārim pili apmetas Latvijas PSR Tautas komisāru padome, bet 1941.gada februārī pils ziemeļu daļā tika iekārtota Pionieru pils.

1995.gada pils atkal kļuva par Latvijas Valsts prezidenta rezidenci. Zudušo reprezentācijas telpu interjeri tika atjaunoti pēc Imanta Lancmaņa izstrādātās koncepcijas un skicēm vēsturiskajā izskatā, telpām piemērojot mūsdienu funkcionalitāti un kvalitāti.

2012. gadā tika uzsākti Rīgas pils priekšpils pārbūves un restaurācijas darbi, kuru laikā 2013. gadā izcēlās ugunsgrēks, kurā gāja bojā 18. – 20. gs. jumtu konstrukcijas virs priekšpils un austrumu piebūves telpām, neglābjami sabojājot Baltas zāles griestus. Smagi cieta Svētku zāle, galvenā kāpņu telpa, Sūtņu zāle.

Par Priekšpils atjaunošanas darbu autentiskākās saglabāšanas un restaurācijas vērtību nešaubīgi var uzskatīt Sūtņu akreditācijas zāli. Tajā viss ir "īsts" – oriģināli izcilā latviešu mākslinieka Anša Čiruļa griestu un sienu gleznojumi un viņa šai telpai projektētās mēbeles, restaurēts oriģinālais parkets, pēc fotoattēliem rekonstruētais grīdas paklājs. Unikāla telpa, Latvijas kultūras kanona izcilība!

Attēli / Photo: J. Dambis, A. Holms

RECONSTRUCTION AND RESTORATION OF THE FORE-CASTLE AND EASTERN WING OF THE RIGA CASTLE

Pils laukums 3, Rīga

Restoration works performed by: general contractor – SBRE, Ivars Rība as the designer and responsible restoration director; *Pils Projekts* and architect Artūrs Lapiņš; artistic research – architect Ilmārs Dirveiks; archaeological research – Mārtiņš Lūsēns

The cornerstone for the Riga Castle was laid in 1330, and in 1922 it became the residence for the President of the Republic of Latvia. In 1940 and 1941, the Council of People's Commissars of Soviet Latvia occupied the building, and in February 1941, the Northern wing of the castle became home for the Pioneer Castle. The Riga Castle became the residence for the President once again in 1995. Imants Lancmanis provided historical drawings for the restoration of the lost representative rooms, integrating modern functionality and quality. Reconstruction and restoration of the forecastle began in 2012. A fire in 2013 destroyed the 18th-20th century roof structures above the forecastle and the Eastern wing, thus totally destroying the ceiling of the White Hall. Serious damage was incurred to the Festival Hall, the main stairwell and the Ambassadorial Hall. The latter of these halls clearly addresses the value of authentic preservation in the restoration of the forecastle. Everything here is authentic, including the original ceiling and wall paintings by the distinguished Latvian artist Ansis Čirulis, the furniture that he designed for the room, the restored original parquet, and a carpet reconstructed on the basis of photographs. This is a unique room, which reveals the excellence of Latvian cultural canon.

RĪGA SKULPTŪRAS "MADONNA AR BĒRNU" UN "VALTERS PLETENBERGS"

Rīga, Pils laukums 3

Restaurācijas darbu veicēji: SIA "AQUA LATVIA", Madara Rasiņa, asistente Anete Grava

Restaurācijas laiks: 2013-2015

Rīgas pils Priekšpils rekonstrukcijas – restaurācijas būvprojekta (pilnsabiedrība "Pils projekts", arhitekts A. Lapiņš) ietvaros restaurētas iekšpagalma portāla skulptūras. Tās veido vienotu kompleksu, kurā ietilpst arī divas rakstu un divas ģerboņu plāksnes. 16. gadsimta figurālie dolomīta augstciļņi ir senākie viduslaiku tēlniecības pieminekļi Latvijā.

Pirms restaurācijas objektu stāvoklis bija kritisks. Pamatmateriālam bija izteikta slāņošanās, ko papildus veicināja cementa javas pielabojumi. Cilņus klāja netīrumu un sekundāru krāsojumu kārtas, bija fragmentu zudumi. Pēc detalizētas izpētes tika secināts, ka piemērotākais objekta saglabāšanas veids ir tā pārvietošana turpmākai uzglabāšanai kontrolētos apstākļos Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā, fasādē ievietojot to kopijas. Rekonstruējot skulptūru sākotnējo apjomu kā paraugus, izmantotas 1891. gadā arhitekta V. Neimaņa vadībā izveidotās kopijas, kas pašreiz novietotas Doma baznīcas krustejā.

Restaurācijas galvenais uzdevums bija stabilizēt pieminekļu akmens un apdares polihromijas tehnisko stāvokli, kā arī iegūt visus iespējamus pētnieciskos datus, kas papildinātu informāciju par unikālajiem objektiem.

Šajā gadījumā risinājums – oriģinālu aizstāt ar kopiju – vērtējams atziniģi, jo piemineklim tiek nodrošināti maksimāli atbilstoši saglabāšanas apstākļi, kā arī sabiedrībai nodota informācija par tā vēsturi un sākotnējo veidolu.

SCULPTURES MADONNA AND CHILD AND WOLTER VON PLETTENBERG

Rīga, Pils laukums 3

Restoration works performed by: SIA AQUA LATVIA, Madara Rasiņa, assistant Anete Grava

Restoration period: 2013-2015

As part of the project for reconstruction and restoration of the forecastle of Riga Castle (partnership *Pils projekts*, architect A. Lapiņš), the sculptures of portals of the courtyard were restored. These form a unified complex that included also two slabs with inscriptions and two slabs with coats of arms. The figurative 16th century dolomite high-reliefs are the oldest medieval sculptures in Latvia.

Prior to restoration their condition was critical. The base material showed heavy delamination, which was exacerbated by repairs in which cement mortar had been used. The reliefs were covered by the layers of dirt and secondary paint; some fragments were missing. After a detailed investigation it was decided that the most appropriate method of preservation would be to move the monument for future storage in controlled conditions at the Latvian National History Museum, and to place copies of the sculptures on the façade. When reconstructing the original volume of the sculptures, copies made in 1891 by a team led by architect V. Neimanis were used as a model. They are currently displayed at the cloister of the Riga Cathedral.

The main task of the restoration was to stabilize the technical condition of the stone and the polychromatic finish of the monuments, and to obtain all possible scientific data in order to expand the existing knowledge of these unique objects.

In this case the solution – to replace the originals with copies – should be viewed positively because the best possible conditions are provided for the monument, and general public is informed about its history and original image.

Attēli / Photo: A. Lapiņš, M. Rasiņa

MĀKSLAS MUZEJS RĪGAS BIRŽA

Doma laukums 6, Rīga

Restaurācijas darbu veicēji: arhitekte Liesma Markova, SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa", darbu veicēji "RBS SKALS" un "RBS SKALS Būvniecība", restaurācijas darbi SIA "ReRe"

Restaurācijas laiks: 2008-2011

Līdz 19. gadsimta vidum Rīgā saglabājās visas tipiskās viduslaiku pilsētas-cietokšņa īpatnības. Jaunu ēku celtniecību apgrūtināja tas, ka Vecrīgā, kur koncentrējās visa sabiedriskā un administratīvi saimnieciskā dzīve, jaunbūves bija iespējamas, nojaucot esošo apbūvi. Rīgas birža celta 1852.–1855. gadā pēc Pēterburgas arhitekta Haralda Juliusa Boses projekta. Birža kopā ar Rīgas biržas bankas ēku ir būtiska Doma laukuma telpiskās vides veidotāja.

Ēkas arhitektūra ieturēta Venēcijas renesanses pilij raksturīgās formās. Īpaši greznas ir nama fasādes, jo tām vajadzēja simbolizēt pārticību un bagātību. Pirmajā stāvā atrodas velvēta Biržas zāle. Īpaši krāšņa iekštelpu apdare ir Svētku zālei otrajā stāvā. Interjers izceļas ar plašu zeltījumu un mākslīgā marmora pielietojumu. Svētku zāle tika restaurēta no 1977. līdz 1979. gadam, taču 1980. gada rudenī pilnīgi izdega ugunsgrēka laikā. Atjaunošanas darbi 1982. gadā apstājās

Birža piedzīvoja restaurācijas un rekonstrukcijas darbus, lai ēkā mājvietu varētu rast Ārzemju mākslas muzejs (tagad Mākslas muzejs RĪGAS BIRŽA.) Īpaša vērība restaurācijas laikā tika pievērsta visu autentisko detaļu un elementu saglabāšanai. Lieli nopelni ēkas sekmīgajā restaurācijā bija arhitektei, kura pedantiski sekoja darba procesam, lai nepieļautu nejausības un kļūdas.

Sodien Rīgas birža ir viens no kultūras dzīves centriem pilsētā. Īpaši pēc citas tiek atklātas nozīmīgas izstādes ar starptautisku skanējumu, kas piesaista ne tikai rīdzinieku, bet arī daudzu pilsētas viesu uzmanību.

THE ART MUSEUM RIGA BOURSE

Doma laukums 6, Rīga

Restoration works performed by: architect Liesma Markova, SIA Arhitektoniskās izpētes grupa, RBS SKALS and SIA RE&RE

Restoration period: 2008-2011

Until the mid-19th century, Riga was a typical medieval fortress city. Construction of new buildings was hindered by the fact that Old Riga was the focus of all social, administrative and economic life. New buildings could only be built if the existing ones were torn down. The Riga Bourse was built between 1852 and 1855 after a design by architect Harald Julius Bosse from St. Petersburg. Together with the Riga Bourse bank building, the museum building is of essential importance in terms of the spatial environment of the Dome Square. The form of the building resembles a Venetian Renaissance palazzo. The façades of the building were particularly ornate and symbolised wealth. A vaulted hall is on the first floor, and the hall on the second floor is particularly ornate, with lots of gilding and artificial marble. This hall was restored between 1977 and 1979, but fully destroyed during a fire in the autumn of 1980. Restoration stopped in 1982. Eventually the building was restored and rebuilt for the Museum of Foreign Art (today – the Art Museum Riga Bourse). Particular attention during the process was focused on preserving authentic details and elements. The architect, who pedantically monitored the work so as to prevent accidents and mistakes, must be praised. Today the building is a hive of cultural life in the city, offering one important international exhibition after another to attract the attention of local residents, as well as the visitors to the city.

J. Zilgalvis

Attēli / Photo: L. Markovas personīgais arhīvs

BRĪVDABAS MUZEJS

Brīvdabas iela 21, Rīga

Restaurācijas darbu veicēji: Latvijas Etnogrāfiskā brīvdabas muzeja speciālisti

Juglas ezera krastā, priežu mežā 87,6 hektāru platībā izvietota unikāla vēsturisku celtnu kolekcija. Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs ir viens no vecākajiem brīvdabas muzejiem Eiropā, tas dibināts 1924. gadā pēc arhitekta Paula Kundziņa ierosinājuma. Pirmo celtni no Vidzemes Vestienas pagasta pārveda un uzstādīja 1928. gadā, muzeju ar 6 celtnēm apmeklētājiem atvēra 1932. gadā. Uz muzeju pārvestas vairāk nekā simts senas celtnes no visiem vēsturiskajiem Latvijas novadiem – Kurzemes, Vidzemes, Zemgales un Latgales. Muzejā izvietotās zemnieku, amatnieku un zvejnieku sētas veido celtnes ar datējumu no 17. gadsimta beigām līdz 20. gadsimta 30. gadu otrajai pusei. Muzejs kopš tā radīšanas ir pildījis un veicinājis latviešu nacionālās identitātes gara uzturēšanu un stiprināšanu, kas ir bijis īpaši nozīmīgi ne tikai padomju okupācijas laikā. Vērtību apsekošanas un pētniecības darbs muzejā vienmēr ir bijis saistīts ar materiālā un nemateriālā kultūras mantojuma praktisko saglabāšanu. Nemītīga senceltnu uzturēšana un restaurācija ir stiprinājusi muzeja komandas kompetenci, saglabājusi un attīstījusi amatnieciskās prasmes, materiālu izjūtu un skrupulozu attieksmi pret pierādāmu vēsturisku patiesību. Vēsturisko celtnu restaurācija ir muzeja ikdienu un nepartraukts process, tieši tāpēc muzejs ilgstoši ir pildījis plašāka kompetenču centra misiju.

THE ETHNOGRAPHIC OPEN-AIR MUSEUM OF LATVIA

Brīvdabas iela 21, Rīga

Restoration works performed by: The Ethnographic Open-Air Museum of Latvia specialists

There is a unique collection of historical buildings on the banks of the Lake Jugla in a pine-forested area that covers 87.6 hectares. The Ethnographic Open-Air Museum of Latvia is one of the oldest types of its kind, and it was founded in 1924 after a proposal from architect Pauls Kundziņš. The first building to be dismantled and brought to the museum was from the Vestiena Parish in Livland and it was reassembled in 1928. When the museum was opened to the general public in 1932, it had six buildings, but then more than 100 old buildings were brought to it from all historical regions of Latvia: Courland, Livland, Semigallia and Latgallia. The farms, craftsmen's workshops and fishermen's houses were originally built in the time period from the late 17th century up to the latter half of the 1930s. Since its foundation, the museum has facilitated the preservation and strengthening of Latvian national identity, and it has been important not just during the Soviet occupation. Research work related to values has always been linked to the practical preservation of tangible and intangible cultural heritage. Maintenance and restoration of these old buildings have improved the competence of the museum's staff, developed craft skills, demonstrated emotions and a scrupulous attitude vis-à-vis provable historical truths. The restoration of the buildings is an ongoing process and an everyday job for the museum. That is precisely why, for many years, the museum has had a mission as a centre of competence in this area.

J. Dambis

RĪGAS JĒZUS BAZNĪCA

Elijas iela 18, Rīga

Restaurācijas darbu veicēji: projektētājs SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa" un Helēna Dekante; darbu veicēji – Didzis Ziemelis, SIA "Balsts R", SIA "Ceļš"
 Restaurācijas laiks: kopš 1994. gada

Jēzus luterāņu baznīca ir lielākā koka celtne Latvijā. Tā būvēta no 1819.–1822. gadam ampīra stilā (arhitekts K. F. Breikreics). Ēkas apjomu veido astoņstūraina guļškaitņu celtne ar četriem rizalītiem un torni. Iekštelpa pārsegta ar iespaidīgu kupolu, kura diametrs ir ~20m. 1938. gadā arhitekts P. Kundziņš baznīcā veicis apjomīgus rekonstrukcijas darbus.

Kopš 1994. gada, kad novērtēts ēkas tehniskais stāvoklis un apzinātas galvenās problēmas, draudze gan pašu spēkiem, gan piesaistot attiecīgos speciālistus ir mērķtiecīgi un pakāpeniski veikusi darbus ēkas saglabāšanas nodrošināšanai. Veikti jumta koka konstrukciju remontdarbi un pārseguma kupola nostiprināšana, attīrītas sienu virsmas, izmantojot ~100 gadus vecus atgūtus kokmateriālus, protezēti trupējušie sienu guļškaitņi, veikta šuvju drīvēšana, koksnes piesūcināšana ar lineļļu un krāsojuma atjaunošana, kā arī citi darbi, kas nodrošinājuši ēkas saglabāšanu. Dažādi restaurācijas darbi objektā vēl turpinās, piemēram, pakāpeniski tiek restaurētas baznīcas ārējās kāpnes.

Objekts apliecina, ka pakāpeniska un nesteidzīga pieeja darbu veikšanai bieži vien ir saudzīgāka un piemērotāka autentiskai mantojuma saglabāšanai ilgtermiņā, nekā sasteigta apjomīgu projektu īstenošana, kas nereti saistīta ar striktiem laika rāmjiem. Pēdējos gados baznīcā tiek realizēts vērienīgs energoefektivitātes uzlabošanas projekts. Jācer, ka tas nebūs apliecinājums iepriekšminētajam apgalvojumam.

THE RIGA LUTHERAN CHURCH OF JESUS

Elijas iela 18, Rīga

Restoration works performed by: SIA *Arhitektoniskās izpētes grupa* and Helēna Dekante (design), Didzis Ziemelis and others

Restoration period: since 1994

The Riga Lutheran Church of Jesus is the largest wooden building in Latvia. It was built between 1819 and 1922 in the Empire style (architect K. F. Breikreitz). It is an octagonal log building with four risalites and a steeple. The impressive cupola of the church has a diameter of some 20 metres. Architect Pauls Kundziņš did major reconstruction work in the church in 1938. An examination of the condition of the building was conducted in 1994 to identify the key problems. The congregation and specialists have purposefully and gradually done work to preserve the building. The wooden structures of the roof have been reinforced, as has the cupola. Walls have been cleaned and repaired with reused timber that is approximately 100 years old. The wall beams that had rotted were fortified, the timber was saturated with flax oil, paint was restored, and other work was done to save the church. Restoration is still continuing in areas such as the external stairs of the church. This work shows that a gradual and unhurried approach to work is often the most gentle and appropriate way of authentically preserving architectural heritage. That is better than hasty projects where strict deadlines must be followed. In recent years, a major energy efficiency project has been pursued in the church. We can only hope that it will not be a confirmation of the aforementioned claim.

D. Barbars

Attēli / Photo: H. Dekante, D. Cebule, A. Holms

LATVIJAS NACIONĀLAIS MĀKSLAS MUZEJS

Rīga, Jaņa Rozentāla laukums 1

Restaurācijas darbu veicēji: projekta autori "Processoffice", "Andrius Skiezgelas Architecture", arhitekts Vytautas Biekša (Vytautas Biekša), SIA Inženieru birojs "Būve un Forma"; būvprojekta vadītājs – arhitekts Artūrs Lapiņš; darbu izpildītājs SIA "RE&RE"; darbu vadītājs Juris Grodņa

Restaurācijas laiks: 2013-2015

Muzeja ēka celta 1905. gadā pēc arhitekta Vihelma Neimaņa projekta. Divstāvu mūra ēkas galvenā fasāde pret Krišjāņa Valdemāra ielu izcelta ar diviem sānu rizalītiem un portiku centrālās fasādes vidusdaļas akcentēšanai. To veido četras kolonnas un augsti podesti. Frontona daļā atrodas tēlnieka Augusta Folca veidota skulpturāla grupa. Pie galvenās ieejas ved monumentālas kāpnes, vestibils pārsteidz ar savu majestātisko cēlumu, kur katra detaļa ir filigrāni izstrādāts mākslas darbs – vitrāžas, kāpņu margas, sienu gleznojumi (mākslinieki Vilhelms Purvītis un Pauls Gerhards Rozens). Muzejs ilgus gadus bija īsta mākslas pasaule, taču laika gaitā aktuāla kļuva tā restaurācija un paplašināšana.

Restaurācijas laikā senā ēka atguva savu sākotnējo spožumu, saglabāts tika viss autentiskais gan arhitektūrā, gan interjerā. Veiksmīgi tika atrisināta ēkas piebūve, to iedziļinot un funkcionāli sasaistot ar vēsturisko apjomu. Tās novatoriskais plānojuma telpiskais risinājums ir piemērs tam, kā pagājušo gadsimtu būves var iegūt jaunu skanējumu vēsturiskajam, līdzās pastāvēt mūsdienīgajam.

LATVIAN NATIONAL MUSEUM OF ART

Rīga, Jaņa Rozentāla laukums 1

Restoration works performed by: project authors – Processoffice, Andrius Skiezgelas Architecture, architect Vytautas Biekša, SIA Inženieru birojs Būve un Forma; construction project manager – architect Artūrs Lapiņš; works by SIA RE&RE, supervisor Juris Grodņa

Restoration period: 2013-2015

Latvian National Museum of Art was built in 1905 after the design elaborated by architect Wilhelm Neumann. The main façade of the two-story stone building that faces Krišjāņa Valdemāra Street is decorated with two side risalites, with the central part of the façade featuring a portico that is made up of four columns and high podiums. There is also a group of sculptures by the sculptor August Volz. A monumental staircase leads from the main entrance, and the vestibule surprises us with its majestic loftiness, where each detail is a work of art created in a filigree way – leadlight, staircase bannisters and wall paintings (artists Vilhelms Purvītis and Pauls Gerhards Rozens). For many years, the museum was a real world of art, but its restoration and expansion became important with the passing of time.

During the period of restoration, the old building regained its initial brilliance, and everything that was authentic, in both the architecture and the interior, was preserved. The additions to the building were successfully resolved, by functionally connecting them with the historical building. Its innovatively planned spatial solution is an example of the fact that buildings from previous centuries can gain a new life, with the historical taking its place next to the contemporary.

J. Zilgalvis

RĪGAS DOMA TORŅA NOSTIPRINĀŠANA

Herdera laukums 6, Rīga

Restaurācijas darbu veicēji: projektētājs SIA "Būvzinieru Konsultāciju Birojs", ģenerāluzņēmējs SIA "Arčers", koka konstrukciju restaurācijas un renovācijas darbu veicējs SIA "Dziedrs"

Restaurācijas laiks: 2014-2015

Rīgas Doma pamatakmens likts 1211. gadā. Baznīcas tornis laika gaitā piedzīvojis vairākas pārmaiņas. 1547. gada ugunsgrēkā torņa koka konstrukcijas izdegušas, un 1595. gadā torņa smaile izbūvēta no jauna, tolaik tā bijusi 140 m augsta. 1775. gadā nestabilā smailes daļa nojaukta un izbūvēta galerija ar augšējo kupolu, kādu to redzam mūsdienās. Doma zvanu torņa koka konstrukcijām piemīt unikāla kultūrvēsturiska vērtība.

Laika gaitā koka konstrukcijas bojātas no trapes, koksnes kaitēkļu un citu kaitīgo faktoru iedarbības, kā rezultātā torņa konstrukciju bojājumu apjoms jau bija kļuvis kritisks. Lai veiktu 93 m augstā torņa nostiprināšanu un novērstu turpmāku tehniskā stāvokļa pasliktināšanos, sarežģītos apstākļos veikti apjomīgi darbi. Ap torni izbūvētas sastatnes ar kopējo svaru ~60 t, torņa iekšienē izbūvēta 15 t smaga koka konstrukciju atslogojoša metāla konstrukciju sistēma, ko veido divas kopnes un režģota metāla konstrukcija. Veikta vēsturisko koka konstrukciju attīrīšana ~5500 m² lielā laukumā un protezētas neatgriezeniski bojātās koka konstrukcijas kopumā ~120 m³ apjomā, izmantojot tradicionālos būvkoku savienojumus. Darbu veikšanai izbūvēta masīva pagaidu konstrukcija torņa nesošo konstrukciju atslogošanai. Torņa kupola daļām ieklāts jauns kapara segums, restaurēts zvanu krēsls, tajā iekārti zvani. Atjaunots arī pulksteņa mehānisms un apzeltītais gailis.

RESTORATION OF THE STEEPLE OF THE RIGA CATHEDRAL

Herdera laukums 6, Rīga

Restoration works performed by: design – SIA Būvzinieru Konsultāciju Birojs; general contractor – SIA Arčers; restoration and renovation of wood structures – SIA Dziedrs

Restoration period: 2014-2015

The cornerstone for the Riga Cathedral (Rīgas Doms) was laid in 1211. Over the course of time, the steeple has undergone various changes. A fire in 1547 destroyed the wooden structures of the steeple. It was rebuilt in 1595 and was 140 metres high. In 1775, it was found that part of the steeple was unstable, and so it was torn down and replaced with the gallery and upper cupola that remain in place today. The wooden structures of the cathedral's bell tower are of unique cultural and historical importance. Over the course of centuries, the structures suffered damage from rot, pests and other harmful factors, and that meant that the amount of damage was critical. Major work was done under very complicated circumstances to reinforce the steeple and to keep it from deteriorating further. Scaffolding that weigh around 60 tonnes was erected around the steeple, and a system of metal structures was installed inside the steeple to relieve the pressure that was put on the wooden structures. It had two stands with a gridded metal structure. The historical wooden structures were cleaned first, processing approximately 5.500 square metres of timber. Approximately 120 cubic metres of timber required replacement because they were critically damaged. Traditional connections among the beams were preserved. A massive temporary structure was built during the process to ease the pressure on the load-bearing structures in the steeple. The copper on the cupola was restored, and the bells of the church were restored and reinstalled. The clock that is on the façade of the steeple was restored, as was the gilded rooster that sits atop the steeple.

D. Barbars

RĪGA RĪGAS DOMA ĒRĢEĻU UN PROSPEKTA RESTAURĀCIJA

Herdera laukums 6, Rīga

Restaurācijas darbu veicēji: kokgriezumu restaurācija Aidas Podziņas vadībā; prospekta nostiprināšanas konstrukcijas izbūve – SIA “Dziedrs” Viļņa Muižnieka vadībā; ērģeļu spēles galda restaurācija – Alvis Melbārdis, Viesturs Ilsums, Mikus Dzenītis; balkona margas restaurācija Lauras Kristlibas un Daces Pāžes vadībā; ērģeļu zonas ugunsgrēka atklāšanas sistēmas darbi – SIA “Abora”.
Restaurācijas laiks: 1999-2017

Apjomīgie restaurācijas darbi Doma baznīcas rietumu galā 20. gadsimta beigās aizsākās ar nepieciešamību veikt kārtējos apkopes darbus dižajam instrumentam, kas pirms nepilniem 20 gadiem bija pamatīgi restaurēts. Uzsākot darbus, ērģeļu telpā tika konstatēts visa veida piesārņojums un stabilitātes problēmas prospekta konstrukcijām un dekoratīvajiem kokgriezumiem.

Prospekta senākā daļa radīta 1601. gadā. 18. gadsimtā objekts modernizēts, tam pievienojot barokālus akantu spārnus un, ērģeles paplašinot, stabulu saišķus ar rokoko dekoru prospekta malās. Gadsimtu gaitā ir pielāgoti un remontēti arī atsevišķi kokgriezumi, modernizējot arī krāsojumu.

Nekad šis mākslas darbs šādi nav izskatījies – tagad zeltījuma ietvērumā var novērtēt gan manierisma fantāzijas un rokoko debeszilo svētlaimi, gan baroka spēcīgos akantu vijumus. Ir saglabāti vērtīgie 400 gadu laikā iegūtie uzslāņojumi.

Tādējādi šķietami vienkāršais pasākums (tīrīšana) izvērtās veselā darbību kompleksā daudzu gadu garumā. Rezultātā iegūts ne tikai veiksmīgs vizuālais tēls, bet arī mākslas pieminekļa konstruktīvā stabilitāte un drošība.

RESTORATION OF THE RIGA CATHEDRAL ORGAN AND ORGAN FRONT

Herdera laukums 6, Rīga

Restoration works performed by: restoration of wood carvings led by Aida Podziņa; construction of the organ front supporting structure – SIA *Dziedrs* led by Vilnis Muižnieks; restoration of the organ keyboard – Alvis Melbārdis, Viesturs Ilsums, Mikus Dzenītis; restoration of balcony railing led by Laura Kristliba and Dace Pāže; work on fire-detection system in the organ area – SIA *Abora*
Restoration period: 1999-2017

Large-scale restoration in the western end of the Riga Cathedral started at the end of the 20th century because of the need to perform regular maintenance on the great instrument that had been thoroughly restored 20 years ago. After the work had started, contamination of all kinds was discovered in the organ room. Also, problems associated with the stability of the organ front and decorative wood carvings were detected.

The oldest part of the organ front was made in 1601. In the 18th century the instrument was modernised by adding baroque acanthus wings and expanding the organ with bunches of pipes with Rococo decoration on the sides of the organ front. Over the centuries, individual wood carvings were also adjusted and repaired and their paintwork was modernised.

Now, the golden fantasies of Mannerism, the azure bliss of Rococo and the vigorous acanthus twines of Baroque can all be seen like never before. The valuable additional layers of the last 400 years have been preserved.

Thus, the seemingly simple cleaning work turned into a complex series of activities spanning many years. The achieved result includes, firstly, a successful visual appearance and, secondly, constructive stability and safety of the monument of art.

D. Čoldere

Attēli / Photo: U. Muzikants

ALTĀRA LUKTU GLEZNOJUMU UN VITRĀŽU RESTAURĀCIJA

Rīgas Sv. Jāņa luterāņu baznīca, Rīga, Skārņu iela 24

Restaurācijas darbu veicēji: Staņislavs Astičs, Dzintra Temerova, Inese Sakne, Zita Sokolova, Sandra Priežčiekure, Žigismunds Priežčiekurs, Andris Kļavenieks

Restaurācijas laiks: 1996-1998, 2005

13. gs. celtā un 15. gs. beigās pārbūvētā baznīca ir viens no vecākajiem Rīgas dievnamiem un pieredzējusi vairākkārtējas pārbūves. Ēkas būvformās nolasāms gotikas un renesanses mantojums, tās iekārtas gleznas pieder baroka periodam, savukārt vitrāžas – historicismam. Luktu pildīņu gleznojums (Kords Meijers, 1691.–1702. g.) Kristus ciešanu ainu kompozīcijas aizgūtas no iespiestiem gravīru paraugiem. Ievietojot jaunajās luktās (1816.–1817. g.), gleznojumi bija apgriezti, pārgleznoti, virsmu sedza netīrumu kārtā un tos bojājis pelējums. Altāris (Karls Apelbaums, Jakobs Ernsts Meijers, 1768.–1769. g.) pieder nozīmīgajiem Rīgas baroka laika altāriem. Laika gaitā tā konstrukcija un kokgriezumi bija bojāti, virsma netīra. Glezna "Kristus augšāmcelšanās" (Andreass Štilings, 1768. g.) iestiprināta retablā bez apakšrāmja. Audekla, krāsu slāņa un lakas bojājumi traucēja nolasīt gleznojuma nianšes. Četras vitrāžas (1875. g.) cietušas jau Otrā pasaules kara laikā, labotas, to svina stiegrojums deformējies un saīris. Gleznojumiem, altārgleznei un altārim veikta tehniskā un mākslinieciskā restaurācija. Vitrāžas nostiprinātas, notīrītas, nomainīta daļa stiklu. Restauratoru darbs devis iespēju novērtēt mākslas darbus, kas dievnamā uzkrāti vairāku gadsimtu garumā un pieder nozīmīgām Latvijas sakrālās mākslas vērtībām.

RESTORATION OF THE ALTAR GALLERY PAINTINGS AND STAINED GLASS

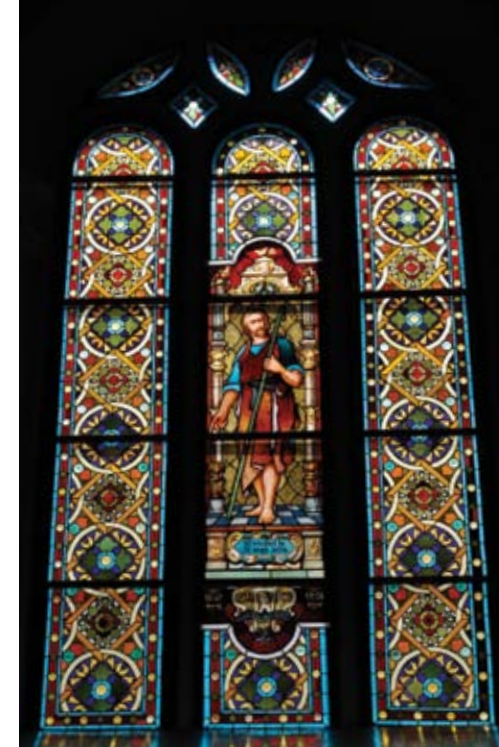
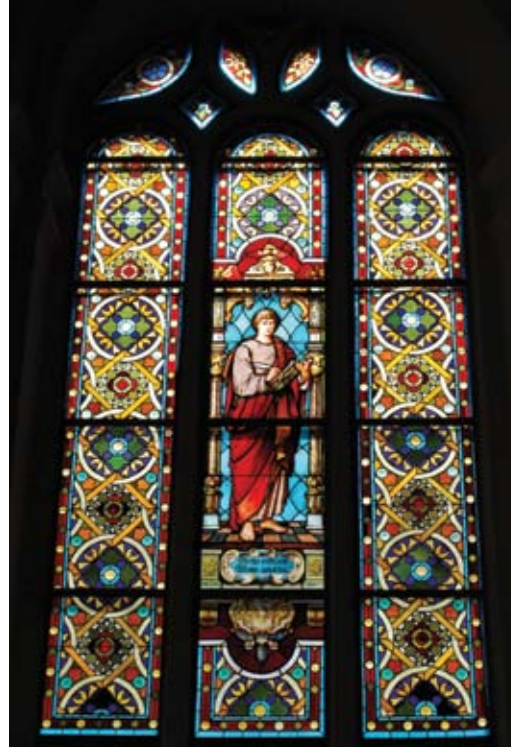
St John's Lutheran Church of Rīga, Skārņu iela 24, Rīga

Restoration works performed by: Staņislavs Astičs, Dzintra Temerova, Inese Sakne, Zita Sokolova, Sandra Priežčiekure, Žigismunds Priežčiekurs and Andris Kļavenieks

Restoration period: 1996-1998, 2005

This church was built in the 13th century and rebuilt in the late 15th century. It is one of the oldest houses of worship in Riga and has been rebuilt several times, indicating the heritage of the Gothic period and the Renaissance. The paintings in the church are from the Baroque period, while the stained glass windows are from the age of Historicism. The paintings on the gallery boards (Kord Meyer (1691-1702)) show the sufferings of Christ and were based on printed engraving samples. The paintings were installed in a new gallery in 1816 and 1817, and they were trimmed and repainted. The surface was dirty and mouldy. The altar (Karl Appelbaum and Jakob Ernst Meyer, 1768-1769) is one of the most important Baroque altars in Riga. Over the course of time, the altar and its engravings were damaged, and the surface had become dirty. The painting *Resurrection of Christ* (Andreas Stilling, 1768) was fastened to the retable without a bottom frame. Damage to the canvas, paint and lacquer made it hard to identify the nuances of the painting. Four stained glass windows (1875) had suffered damage during World War II. Repairs had caused the deformation and deterioration of the lead reinforcements. Technical and artistic restoration works were conducted on the paintings, the altar painting and the altar. The stained glass windows were shored up and cleaned, and some of the glass panes were replaced. The work of the restorers makes it possible to appreciate the works of art that have been collected by the house of worship for several centuries. These are among the important treasures of sacral art in Latvia.

R. Kaminska

Attēli / Photo: I. Balode, A. Siliņš

INTERJERA APDARE

Rīga, Aspazijas bulvāris, Latvijas Nacionālā opera un balets
Restaurācijas darbu veicēji: SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa", arhitekta J. Gertmaņa birojs, Latvijas Nacionālās operas celtniecības direkcija, AS "Būvuzņēmums Restaurators"
Restaurācijas laiks: 1990-1995

Ēka celta (1860.-1863. g.; arhitekts L. Bonštets, R. Šmēlings) kanāla malā, seno zemes nocietinājumu vietā kā Rīgas Pilsētas teātra nams. 19. gadsimtā Rīga vēlējās sevi pieteikt līdzās nozīmīgākajiem Eiropas kultūras centriem, radot teātri, kura arhitektoniskajā veidolā tiktu iemūzināta mākslas tempļa ideja. 1882. gada ugunsgrēkā izdega ēkas iekšējās daļas. Teātra ēkas atjaunošanas darbi norisinājās no 1885. līdz 1887. gadam (arhitekts R. Šmēlings, tēlniecības darbi – A. Folcs), un tika radīts jauns, piesātināts ar vēsturisko stilu formām, skatītāju zāles un skatuves interjers.

Interjera apdarei vairākkārt tika veikti atšķirīgas kvalitātes remontdarbi, kas apslēpa un reducēja interjera daudzveidību un košumu. 1990. gadā, neskatoties uz ekonomisko un politisko nestabilitāti, tika nolemts teātri slēgt rekonstrukcijai un restaurācijai (arhitekti: L. Markova, J. Gertmanis, I. Grietēna, M. Dakteris). Daudz tika diskutēts par konceptuālajiem risinājumiem. Darbu laikā liela uzmanība tika pievērsta oriģinālo detaļu restaurācijai un konservācijai. Vienota kopiespaids radišanai interjers tika papildināts ar stilistiski atbilstošām detaļām – tapetēm, būvgaldniecības elementiem, mēbelēm.

Neskatoties uz mūsdienu pretrunīgo skatījumu uz rekonstrukcijas risinājumiem, šie darbi raksturoja nacionālo vēlmi pašapliecināties kā tautai ar bagātu un kvalitatīvu kultūrvidi, kā arī bija virzītājspēks jaunam, radošam posmam LNOB darbībā, kas atkal ieņem stabilu vietu starp Eiropas izcilākajiem teātriem.

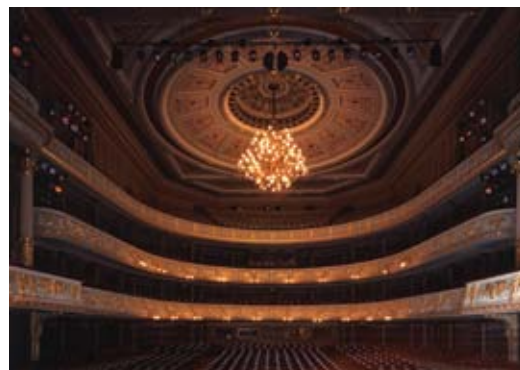
INTERIOR OF THE LATVIAN NATIONAL OPERA AND BALLET HOUSE

Rīga, Aspazijas bulvāris, Latvian National Opera and Ballet
Restoration works performed by: SIA Arhitektoniskās izpētes grupa, J.Gertmaņa Architectural Bureau, the Latvian National Opera's Construction Office and AS Būvuzņēmums Restaurators
Restoration period: 1990-1995

The Latvian National Opera and Ballet House was constructed (1860-1863; architects L. Bohnstedt and R. Schmaeling) on the edge of the canal on an ancient earth fortification site as the Riga City Theatre building. In the 19th century, Riga wanted to announce itself alongside the most important European cultural centres, creating a theatre in which the concept of an art temple would be immortalized in an architectonic image. The interior was destroyed in a fire in 1882. Work on the renewal of the theatre building took place from 1885 to 1887 (architect R. Schmaeling and sculptural work by A. Folcs), and new interior was created for the auditorium and the stage, saturated with historical style forms.

Interior renovation works of various quality standards have been undertaken several times, covering up and reducing the diversity and brilliance of the interior. In 1990, it was decided to close the Latvian National Opera and Ballet House for reconstruction and restoration (architects: L. Markova, J. Gertmanis, I. Grietēna, M. Dakteris) despite the economic and political instability. There were a lot of discussions about conceptual solutions. Great attention was focused on the restoration and conservation of the original details. The interior was supplemented with stylistically suitable details – wallpaper, furnishing elements and furniture to create a unified general impression.

Despite today's conflicting perspectives on reconstruction solutions, these works characterized the national desire to find self-confidence as a people with rich and high quality cultural environment, and was also the stimulus for a new, creative phase in the activities of the Latvian National Opera and Ballet House, which has once again taken a stable place among European most outstanding theatres.

Attēli / Photo: A. Tone

RĪGAS SVĒTĀ JĒKABA KATEDRĀLES JUMTS

Jēkaba iela 9, Rīga

Restaurācijas darbu veicēji: projektētājs SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa", Artūrs Lapiņš, būvzinieris Sandis Eglītis, ģenerāluzņēmējs AS "Būvuzņēmums Restaurators"

Restaurācijas laiks: 2017-2019

1225. gadā celtā baznīca ir būtiska Rīgas vēsturiskā centra arhitektoniska dominante, kas glabā arī vairākus sakrālās mākslas pieminekļus. Baznīcas apjoms pakāpeniski veidojies vairāku gadsimtu garumā. Jumta konstrukcijas lielākoties datejamas ar 18. gadsimtu, kad baznīca atjaunota pēc postījumiem 1709. gadā Rīgas apšaudes laikā.

Domājams, ka jumta konstrukciju remontdarbi baznīcā nebija veikti kopš 19. gadsimta. Tās laika gaitā bija ievērojami bojātas, izteikti trupes bojājumi tika konstatēti vidusjoma un sāņjoma mūrlatu zonās, kur daudzviet bija trupējuši arī spāru gali un īssijas, dažviet arī vidusjoma jumta kresla konstrukcijās. Masivajām koka konstrukcijām bija nepieciešams veikt apjomīgus protezēšanas darbus. Darbu veikšanai tika izbūvēta pagaidu konstrukcija protezējamo konstrukciju atslogošanai. Nomainīti neatgriezeniski bojātie mūrlatu posmi un veikts mūra remonts balstmezglu zonās, kur veselie ķieģeļi saglabāti otrreizējai izmantošanai, bet bojātie aizstāti ar jauniem vai atgūtiem māla pilnķieģeļiem. Konstrukciju protezes izgatavotas uz vietas objektā no speciāli sagatavota kokmateriāla ar atbilstošu mitruma līmeni. Katedrāles koka konstrukciju protezēšanai kopumā izmantoti ap 40 m³ kokmateriālu. Saglabāti un restaurēti arī vēsturiskie metāla elementi. Ieklāts patinēta vara skārda jumta segums, kas atgādina kapara oksidācijas procesā radušos zaļo toni, kā arī uzstādīta jauna nokrišņu novadsistēma.

THE ROOF OF THE CATHEDRAL OF ST JACOB IN RIGA

Jēkaba iela 9, Rīga

Restoration works performed by: design – SIA *Arhitektoniskās izpētes grupa* and Artūrs Lapiņš; building engineer – Sandis Eglītis; general contractor – AS *Būvuzņēmums Restaurators*

Restoration period: 2017-2019

The Cathedral of St. Jacob in Riga was built in 1225, and is a focus of the city's historical centre. It is home to several monuments to sacral art. The church was expanded over the course of several centuries, and the structures of the roof largely date to the 18th century, when the building was restored after the damage that occurred during the 1709 bombardment of Riga. It is thought that repairs of the roof had not been made since the 19th century. Over the course of time, the structures were severely damaged, with distinct decay in the central and side parts of the roof. The ends of the joists and short beams were seriously decayed, as were other structures in the central part of the roof. Major work had to be done to fortify the structures. First, a temporary structure was installed to ease the pressure on the structures that had to be reinforced. Irreversibly damaged sections were replaced, and the stone of the building was renovated. Undamaged bricks were saved for secondary use, while others were replaced with new ones. The structure supports were prepared on site with special wood that had the necessarily level of moisture. A total of approximately 40 m³ of timber has been used for the substitution of the Cathedral's wooden structures. Historical metal elements were also preserved and restored. A patinated copper and tin roof was laid, thus creating a green tone that is similar to patinated copper. New gutters were also installed to handle precipitation.

D. Barbars

RĪGA SKATĪTĀJU ZĀLES GRIESTU PLAFONA GLEZNOJUMS

Rīga, Elizabetes iela 6, kinoteātris "Splendid Palace"

Īpašnieks: SIA "Rīgas nami"

Restaurācijas darbu veicēji: AS "Būvuzņēmums Restaurators"; Jānis Anspoks, Dmitrijs Laščetko

Restaurācijas laiks: 2007-2008

Ēka būvēta (arhitekts F. K. Skujiņš) kā moderns kinoteātris, kuram jāatbilst pieaugošajām kino baudītāju prasībām. Tās arhitektūra un telpu apdare pārsteidz ar tolaik Centrālajā Eiropā populārā neostila motīvu un ornamentu variāciju izmantošanu, veidojot teatrālu, nereālu vidi. Bagātīgākā apdare ir skatītāju zālē. Tās griestus klāj vērienīgs Hermana Grinberga temperas plafona gleznojums skulpturālā rāmī, kurā attēlots antīks sižets – tempļa drupas, spārnots zirgs, Apollons un mūzas.

Jau iepriekš kinoteātrī regulāri veikti neliela apjoma restaurācijas un remontdarbi, bet telpu kopējais stāvoklis bija kritisks. Mitruma un nepietiekamās aprūpes dēļ zāles griestu kupola centrālajā daļā veidojās kondensāts, kurš būtiski ietekmēja gleznojuma un dekoratīvās apdares stāvokli. Sāka atdalīties apmetuma gabali. Krāsu slānim veidojās sīki nobirumi, atsevišķās vietās baktēriju ietekmē konstatēti krāsu slāņu pacēlumi. Uz virsmām netīrumi un apjomīgi pārgleznojumi.

Rekonstrukcijas un pārbūves darbu laikā kinoteātra iekštelpas modernizētas, vienlaikus lielu nozīmi piešķirot sākotnējai interjera apdarei. Skatītāju zāles griestu plafona gleznojumam veikta gan tehniskā, gan mākslinieciskā restaurācija. Mitruma novēršanai ierīkotas ventilācijas lūkas.

Atgūstot sākotnējo vides spožumu, kinoteātris "Splendid Palace" atkal iekļaujas spilgtajā modernā kino un kultūras dzīvē.

THE PLAFOND PAINTING OF THE CINEMA HALL

Splendid Palace Cinema, Elizabetes iela 6, Rīga

Owner: SIA Rīgas nami

Restoration works performed by: AS Būvuzņēmums Restaurators, Jānis Anspoks, Dmitrijs Laščetko

Restoration period: 2007-2008

The building was designed by architect F. K. Skujiņš as a modern cinema that meets the highest requirements of cinema goers. Its architecture and interior decoration uses the motifs and ornamental variations of the Neo Style, which was popular at the time in Central Europe, creating a theatrical, surreal world. The richest decoration is in the large hall. Its ceiling is covered with a large tempera plafond painting by Hermanis Grinbergs in a sculptural frame, showing an antique scene with a temple ruin, winged horse, Apollo and muses.

Despite previous small-scale restoration and repair works in the cinema, the overall condition of the interior was critical. Due to moisture and insufficient maintenance, water condensate was detected in the central part of the ceiling cupola. It had serious negative effect on the painting and decorative finish. Pieces of plaster had started to fall off. The paint layer had small holes, and in some places bacteria caused the paint to become detached. Surfaces were dirty and large areas had been painted over.

During the reconstruction, the cinema premises were modernised and simultaneously a prominent role was given to the original interior decoration. The plafond painting in the cinema hall was restored both technically and artistically. Ventilation openings were created to remove moisture.

Having regained its original splendour, the Splendid Palace cinema has once again become part of the colourful modern cinema and cultural life.

I. Jekševica

Attēli / Photo: F64, SIA "Rīgas nami"

SĒLIJA

RAIŅA MUZEJA "TADENAVA" RESTAURĀCIJA

Jēkabpils novads, Dunavas pagasts, Tadenava

Restaurācijas darbu veicēji: pēc arhitekta Ērika Cērpiņa projekta SIA "Modus būve".

Restaurācijas laiks: 2015-2016

Laikā no 2015. līdz 2016. gadam īstenojot Eiropas Ekonomikas zonas finansēto projektu, restaurēts un rekonstruēts dzejnieka Raiņa bērnības māju muzeja komplekss: atjaunota 1865. gadā celtā dzīvojamā māja un šķūnis, 20. gs. 20.–30. gados celtā dzīvojamā māja "Dāboliņi" pārveidota kā apmeklētāju centrs, atjaunots pagrabs un pirts ēka. Ēkām jau padomju periodā veikta atjaunošana, zaudējot samērā lielu oriģinālās substances daļu. To atjaunošana veikta pēc vienotas koncepcijas, cenšoties saglabāt autentiskumu, vienlaikus prioritāti dodot muzeja funkcionēšanai. Dzīvojamajai ēkai saglabāts būvapjoms, plānojuma struktūra, krāsojumam ir izmantota lineļļa, atjaunotas jumta nesošās konstrukcijas un koka skaidu iesegums, saglabātas oriģinālās plato dēļu grīdas. Iekšējās sienas noņemtas un ir labi saskatāmi zemapmetuma skalu nospiedumi. Vairākās telpās daļēji saglabāts un, protezējot zudumus, restaurēts oriģinālais dēļu apšuvums. Šķūnim saglabātas vēsturiskās sienu deformācijas, mainīti bojātie elementi, nostiprinātas un lielā daļā būves izbūvētas jaunas konstrukcijas. Šķūnim ir noblīvēta grunts grīda. Dzīvojamajai mājai "Dāboliņi" saglabāts fasāžu veidols un apjoms, atjaunota veranda, atsevišķās vietās veikta ārējo sienu satrupējušo koku protezēšana. Dzīvojamajā ēkā iekārtotā, no mūsdienu tehnoloģijām brīvā, Raiņa saules metaforai veltītā ekspozīcija rada laimīgās bērnības sajūtas, lieliski iekļaujoties restaurētajā senajā koka gulbūvē un veidojot, sevišķi jaunākajai paaudzei, kultūras mantojuma vislabāko pieredzi.

RESTORATION OF THE RAINIS MUSEUM IN TADENAVA

Tadenava, Dunava Municipality, Jēkabpils District

Restoration works performed by: SIA Modus Būve based on the drawings of architect Ēriks Cērpiņš.

Restoration period: 2015-2016

During the works carried out in 2015–2016 in the framework of the European Economic Area financing instrument the museum that is at the childhood home of the great Latvian poet Rainis was restored. The house and barn built in 1864 were restored. Another residence that was built in the 1820s and the 1830s is now a visitor centre. The cellars of the buildings and the sauna that is on the territory have been restored.

The buildings were renovated during the Soviet period, losing a relatively large part of the original substance. The restoration was carried out according to a united concept, trying to preserve the authenticity while giving higher priority to the functions of the museum.

The size and layout of the original building have been preserved. Paint on the linseed oil base has been used, the loadbearing structures of the roof have been restored, as has the wood chip insulation. The original broad board floors have been preserved. The interior walls have been cleaned, with impressions of splinters clearly seen under the plaster. The original board cladding has been restored in several rooms, fixing damage to it. The historical wall deformations of the barn have been preserved. Damaged elements have been replaced, and structures of the building have been strengthened or supplemented. The barn has a sealed gravel floor. The residence Dāboliņi has its original façade, a restored veranda, and several areas in which rotten wood in the outer walls of the log building has been firmed up. The exhibition of the museum is created free from modern technologies, focusing on the metaphor of the sun widely used in the works of Latvian poet Rainis. This conjures up visions of a happy childhood thus particularly for young people ensuring the best experience when it comes to the exploration of the cultural heritage.

B. Mūrniece

STRŪVES ĢEODĒZISKĀ LOKA PUNKTA "ARBIDANI" VĒSTURISKĀ CENTRA REKONSTRUKCIJA

Sēlpils pagasts, Salas novads

Restaurācijas darbu veicēji: Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra sadarbībā ar Salas novada domi un Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes

Zemgales nodaļu

Restaurācijas laiks: 2018

Strūves ģeodēziskais loks ir unikāla 19. gadsimta ģeodēzisko uzmērījumu sistēma zemes izmēru un formas noteikšanai un viena no cilvēces vēsturē vērienīgākajām Zemes uzmērīšanas kampaņām, ko no 1816. līdz 1855. gadam īstenoja Frīdrihs Georgs Vilhelms Strūve un Karls Tenners. Strūves loks kā uzmērījumu sistēma bija pirmais pētījums, kuram loka mērīšanai izveidots speciāls aprīkojums. Tas šķērsoja divas impērijas, kļūstot par lielisku piemēru valdnieku un zinātnieku sadarbībai, savukārt mērījumu rezultāti apstiprināja Īzaka Ņūtona teoriju, ka Zemei nav precīza lodes forma, bet tā ir saplacināta polu virzienā, un vēlāk tika izmantoti ģeodēzisko tīklu un topogrāfisko karšu veidošanā. 2005. gadā 34 Strūves ģeodēziskā loka punkti 10 valstīs iekļauti UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā.

Strūves ģeodēziskā loka Baltijas segmenta punktā "Arbidani" uzmērījumus veica kara topogrāfs pulkvedis Tenners laikā no 1825. līdz 1827. gadam un nostiprināja novērojumu vietu ar granīta plāksni. Plāksnes vidū ar diametru 5 cm un dziļumu 3 cm tika izveidots svina centrs ar krustu, lai precīzi atzīmētu koordināšu atrašanās vietu.

Restaurācijas laikā pamatojoties uz Tennera pierakstiem par zīmes centru un tā izmēriem, precīzi tieši tajā pašā vietā rekonstruēts punkts. Tā ir pirmā Strūves ģeodēziskā loka punkta rekonstrukcija Latvijā.

RECONSTRUCTION OF THE HISTORICAL CENTRE OF POINT ARBIDĀNI OF THE STRUVE GEODETIC ARC

Sēlpils pagasts, Salas novads

Restoration works performed by: Latvian Geospatial Information Agency in cooperation with the Sala Municipality Council and the National Heritage Board, Zemgale regional department

Restoration period: 2018

The Struve Geodetic Arc is a unique 19th century system of geodetic measurements for determining the size and shape of the Earth and one of the most ambitious Earth-measuring campaigns in history, undertaken in 1816-1855 by Friedrich Georg Wilhelm von Struve and Carl Tenner. The Struve Arc as a system of measurements was the first study where special equipment was created for measuring an arc. It crossed two empires and became an excellent example for rulers and scientists. The results of the measurements confirmed Newton's theory that the Earth is not shaped like a perfect sphere, instead it is flattened at the poles. The measurements were later used in creating geodetic grids and topographic maps. In 2005, 34 points of the Struve Arc in 10 countries were included in the UNESCO World Heritage List.

At point *Arbidāni* – the Baltic segment of the Struve Geodetic Arc, measurements were made by military topographer Tenner between 1825 and 1827, and the measurement location was marked with a granite slab. In the centre of the slab a lead centre (of 5 cm width and 3 cm depth) marked with a cross was installed to precisely mark the location of the coordinates.

During the restoration, based on Tenner's notes on the centre of the sign and its dimensions, the point was reconstructed at the same exact location. This is the first reconstructed point of the Struve Geodetic Arc in Latvia.

Attēli / Photo: K. Ābele

GLEZNAS "MADONNA AR BĒRNU ZIEDU IETVARĀ" AR RĀMI (18.GS. II PUSE, 19.GS.) RESTAURĀCIJA

Adrese: Bebreņu sv. Jāņa Kristītāja katoļu baznīca, Ilūkstes novads, Bebreņu pagasts
Restaurācijas darbu veicēji: Zita Sokolova, Kaspars Burvis
Restaurācijas laiks: 2006-2008

17.gs. Bebreņē garīgs centrs veidojies saistībā ar jezuītu misijas darbību (1690-1773). 1790.gadā vecā koka baznīca nodegusi, pašreizējā mūra baznīca iesvētīta 1798.gadā. Tās iekārtā ir saglabāti vairāki 17.-18.gs. mākslas priekšmeti, arī restaurētā eļļas glezna.

Anonīma autora darba kompozīcija rāda populāru baroka laika Dievmātes atveidojuma tipu, kas īpaši izplatīts flāmu mākslā un jezuītu mākslinieku vidē. Bebreņu gleznai atrodams konkrēts paraugs – Pažaisļa klosterī Lietuvā saglabātais Madonnas gleznojums (ap 1661). Bebreņē tas parādās spoguļattēla kompozīcijā, kas norāda uz gravīras izmantojumu un brīvu interpretāciju.

Glezna tikusi restaurēta 19/20.gs., kad izgatavots virsrāmis. Laika gaitā audekls bija atslābis un deformējies, tajā plīsumi, krāsu slāni izveidojies krakelūrs, laka satumsusi, virsmu sedza netīrumi.

Restaurācijas gaitā notikusi gleznas izpēte, veikta tehniskā restaurācija, glezna dublēta. Izgatavots jauns ķīlramis, grunts un krāsas zudumu vietās ieklāta restaurācijas grunts, uzklāta laka un zudumi tonēti. Restaurēts gleznas virsrāmis.

Darba rezultātā 18.gs. meistara darbs atguvis savu sākotnējo košumu un liecina par Latvijas sakrālajā mākslā maz sastopama Madonnas tēla poētisku interpretāciju, vienlaicīgi norādot uz konkrētu kompozīcijas avotu un saistību ar Lietuvu.

RESTORATION OF THE PAINTING *MADONNA AND CHILD AMONG FLOWERS* (LATTER HALF OF THE 18TH CENTURY, THE 19TH CENTURY) AND ITS FRAME

St John the Baptist Catholic Church of Bebrene, Bebrene Parish, Ilūkste Municipality
Restoration works performed by: Zita Sokolova and Kaspars Burvis
Restoration period: 2006-2008

The spiritual centre of Bebrene emerged in the 17th century as a result of the work of a local Jesuit mission (1660-1773). An old wooden church burned down in 1790, and the current stone church was consecrated in 1798. Inside there are several objects of art from the 17th and 18th centuries, including the restored oil painting. An unknown artist produced a depiction of the Mother of God that was popular during the Baroque era, particularly in Flemish art and among Jesuit artists. The painting in Bebrene is based on the depiction of the Madonna (c. 1661) that is found at the Pažaislis Camaldolese monastery in Lithuania. The Bebrene painting is a mirror image of the other one, thus indicating that engraving was used and that the artist interpreted his subject freely. The painting was restored in the 19th and 20th centuries. During the course of time, the canvas had become loose and deformed, with tears and cracks on the surface. The lacquer had darkened, and the surface was dirty. The restorers examined the painting carefully before conducting technical restoration and duplication of the painting. A new frame was prepared, restoration grout was applied to places where grout and paint had disappeared, lacquer was added, and the lost areas were toned. The surface frame of the painting was also restored. The 18th century masterpiece has thus regained its brilliance, indicating a rarely seen and poetic interpretation of the Madonna in Latvian sacral art. The painting also indicates a specific source of inspiration, thus linking it to Lithuania.

R. Kaminska

Attēli / Photo: M. Vanaga

GLEZNU "SV. PĒTERIS" UN "SV. JANS NEPOMUKS" (19. GS. I PUSE) RESTAURĀCIJA

Rubeņu Sv. Pētera un Pāvila katoļu baznīca, Jēkabpils novads, Rubeņu pagasts
Restaurācijas darbu veicēji: Gundega Voronka, Arina Šabanova, Līga Andruce, Mārtiņš Švēde

Restaurācijas laiks: 2012-2014; 2014-2016

Jezuītu celts katoļu dievnams Rubeņos, kas bija Bebrene filiāldraudze, pastāvējis kopš 1759. gada. Pašreizējā baznīcas mūra ēka celta 1893. gadā un tajā atrodami vairāki seni iekārtas priekšmeti, kas mantoti no iepriekšējo dievnamu iekārtām. Tiem pieskaitāmi arī 19. gs. I pusē anonīma gleznotāja darinātie eļļas gleznojumi uz audekla. Pirms restaurācijas tie netika izmantoti, bet glabājās dievnama bēniņos. Gleznās anonīms amatnieciskas prasmes meistarš atveidojis apustuļi Pēteri ar vairākiem viņu raksturojošiem atribūtiem un svēto Janu Nepomuku atbilstoši bieži sastopamajai šī svētā attēlojuma ikonogrāfijai.

Gleznas to glabāšanas nepiemēroto apstākļu dēļ bija stipri cietušas. To audekls atslābis, deformējies, saplēsts. Grunts un krāsu slāņi krakelūrs, daudz krāsas nobirumu, gleznu laka sadalījusies, to virsmu klāja bieza netīrumu kārtā. Gleznu restaurāciju uzņēmās Latvijas Mākslas akadēmijas Restaurācijas nodaļas studenti Gunitas Čakares un Lienes Visendorfas vadībā.

Paveiktā tehniskā un mākslinieciskā restaurācija ir atdevusi draudzes lietošanai divus nozīmīgus mākslas darbus. Tie raksturo vietējās mākslas tradīcijas un amatnieciska meistara ieguldījumu daudzveidīgajā Sēlijas sakrālās mākslas mantojumā.

RESTORATION OF PAINTINGS *ST PETER AND ST JOHN OF NEPOMUK* (THE FIRST HALF OF THE 19TH CENTURY)

St Peter and St Paul Catholic Church of Rubeņi, Rubeņi Parish, Jēkabpils Municipality

Restoration works performed by: Gundega Voronka, Arina Šabanova, Līga Andruce and Mārtiņš Švēde

Restoration period: 2012-2014; 2014-2016

The Jesuit Catholic Church in Rubeņi was an affiliate congregation of a church in Bebrene, and it was initially built in 1759. The current brick building was built in 1893, and it contains several antique objects that were inherited from the previous churches. Among them there were several oil on canvas paintings that had been painted during the first half of the 19th century by an unknown artist. Before the restoration works, the paintings were stashed in the attic of the church. The anonymous master has demonstrated great skills in depicting Apostle Peter with several of his characteristic attributes, as well as St John of Nepomuk, who is often seen in icons. The paintings were in bad condition due to inappropriate storage. The canvas was loose, deformed and torn. The layer of grout and paint had many peeled-off areas. The lacquer was cracked, and the paintings were covered with a thick layer of dirt. Restoration was undertaken by the students at the Restoration Department of the Latvian Art Academy, led by Gunita Čakare and Liene Visendorfa. The technical and artistic restoration returned two important works of art to the church. They depict local art traditions and the investment of a craftsmanlike artist in the diverse heritage of sacral art in the Selonian region.

R. Kaminska

ĒRĒĢĒLU LUKTU UN KANCELES GLEZNOJUMU REŠTĀURĀCIJA (AP 1700. G.)

Ērberģes luterāņu baznīca, Neretas novads, Mazzalves pagasts, Ērberģe

Restaurācijas darbu veicēja: Aida Podziņa

Restaurācijas laiks: 2005-2006; 2014-2016

Ērberģē atrodas viena no vecākajām Sēlijas baznīcām. Tā celta vecā koka dievnama vietā 1695.–1700. gadā. Ēka piedzīvojusi remontus un pārbūves, taču saglabāti senās iekārtas priekšmeti. Ērģeļu luktas paplašinātas 1891. gadā, atstājot oriģinālās rāmja-pildīņu konstrukcijas margas ar polihromu krāsojumu un 12 pildīņiem ar apustuļu pusfigūru gleznojumiem. Kanceles korpusa kokgriezuma un polihromā krāsojuma dekoru papildina pildīņi ar četrus evaņģēlistu un Kristus-valdnieka atveidojumu. Ēļas gleznojums izpildīts uz negruntēta koka.

Sākot restaurāciju, veikta polihromā krāsojuma un gleznojumu padziļināta izpēte. Secināts, ka iekārta vairākkārt pārkrāsota un pārļakota. Luktas margu rāmim uzklāti pieci pārkrāsojuma slāņi, luktas pildīņi vairākkārt pārļakoti, kanceles pildīņiem viena pārgleznojuma kārta. Oriģinālais krāsu slānis saglabājies atšķirīgā apjomā.

Lielo sākotnējās polihromijas zudumu dēļ luktas margās saglabāts pirmais pārkrāsojums, kas atkārtoti oriģinālo dekoratīvo kompozīciju. Kanceles korpusam atsegta oriģinālā polihromija. Pildīņu gleznojumi attīrīti, virsma sagatavota retušanai, veikta zudumu tonēšana un uzklāta aizsarglaka.

Ērberģes baznīcas luktas un kancele ir atguvusi savu barokam raksturīgo piesātināto kolorītu. Restaurācija ne tikai nodrošina to saglabāšanos, bet arī kā spilgtiem akcentiem ļauj ierakstīties askētiskajā baznīcas interjerā.

RESTORATION OF PAINTINGS ON THE ORGAN LOFT AND PULPIT OF THE ĒRBERĢE LUTHERAN CHURCH

Ērberģe, Mazzalve Parish, Nereta Municipality

Restoration works performed by: Aida Podziņa

Restoration period: 2005-2006; 2014-2016

One of the oldest churches in the Semigallia region of Latvia is found in Ērberģe. The initial wooden church was built between 1695 and 1700, and since then the building has undergone many restoration and expansion attempts, while preserving the ancient interior objects. The organ loft was expanded in 1891, leaving the original frame panel railings with polychrome colours, as well as 12 boards depicting the apostles. The wood engraving and polychrome décor of the pulpit, in turn, are supplemented with boards that show the four authors of the gospels, as well as Christ the Lord. The paintings are on unvarnished wood. Before the restoration began, the polychrome paint and paintings were studied in depth, finding that they had been repainted and re-lacquered several times. The frame of the railings in the organ loft had five levels of paint, the boards of the loft had been re-lacquered several times, and the boards on the pulpit had been repainted once. There were different amounts of original paint that had been preserved. Because of the loss of initial polychrome, the first repainted layer on the railings was preserved, because that duplicated the original decorative composition. The original polychrome of the pulpit was revealed. The paintings on the boards were cleaned, the surface was prepared for retouching, the lost areas were toned, and protective lacquer was applied. As a result, the organ loft and pulpit of the church at Ērberģe have regained their Baroque-style and saturated colours. The restoration ensured the preservation of these items, both of which are vivid accents in the otherwise ascetic interior of the church.

R. Kaminska

Attēli / Photo: L. Lūse, A. Podziņa, Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

VIDZEME

KALNIENAS STACIJAS RESTAURĀCIJA

Gulbenes novads, Stāmerienas pagasts, Kalniena

Restaurācijas darbu veicēji: SIA "Gulbenes–Alūksnes bānītis" (GAB) sadarbībā ar Latvijas Industriālā mantojuma fondu (LIMF)

Restaurācijas laiks: 2011 – 2019

Plaviņu–Valkas šaursliežu dzelzceļa līnija (210 km) būvēta no 1898. līdz 1903. gadam, kad atklāta regulāra preču-pasažieru vilcienu kustība. Mūsdienās dzelzceļš saglabājies un tiek izmantots posmā Gulbene–Alūksne (33 km).

Stacijas "Kalniena" pasažieru ēka celta 1901. gadā. Kopš 2011. gada GAB sadarbībā ar LIMF veic šīs stacijas ēkas restaurācijas darbus ar mērķi atjaunot stacijas koka ēku pēc arhivā atrastajiem stacijas ēkas tipveida projekta rasējumiem un 20. gadsimta sākuma attēliem. Veikta ēkas pamatu nostiprināšana un hidroizolācija, kā arī guļbūves ārējo sienu apakšējo vainagu nomaiņa un protezēšana. Pēc galvenās fasādes logu un durvju restaurācijas atjaunots ēkas fasāžu apšuvums, tostarp fasāžu dekoratīvie elementi.

2012.–2013. gadā veikti restaurācijas darbi arī iekšējās – 3. klases uzgaidāmajā telpā un vējtverī. Nomainīti guļbūves starpsienu apakšējie vainagi, atjaunotas senās durvju ailas un izgatavotas jaunas durvis. 2014. gadā rekonstruēta ēkas oriģinālā jumta konstrukcija, kā arī atjaunoti dūmeņi un ieklāts jauns jumta segums.

2015. gadā ar VKKF atbalstu izstrādāts ēkas interjera projekts, kā arī atjaunota grīda uzgaidāmajās un kases telpās. 2016. gadā restaurēti logi ēkas ziemeļu fasādē un atjaunotas zudušās podiņu krāsnis dienesta un uzgaidāmajās telpās. 2017.–2019. gadā veikta fasāžu apšuvuma atjaunošana un turpinās iekšējumu interjeru atjaunošana.

RESTORATION OF THE KALNIENA STATION

Kalniena, Stāmeriena Parish, Gulbene Municipality

Restoration works performed by: SIA Gulbenes–Alūksnes Bānītis (GAB) in partnership with the Latvian Industrial Heritage Fund (LIMF)

Restoration period: 2011-2019

A narrow-gauge rail line between Plaviņas and Valka (210 km) was developed between 1898 and 1903, when regularly scheduled passenger and cargo trains were operated. The part of the line that runs between Gulbene and Alūksne (33 km) remains in use today. The Kalniena station was built in 1901, and since 2011, GAB and the LIMF have been restoring the wooden building on the basis of typical blueprints that were found in the archives, as well as photographs from the early 20th century. The foundations of the building were fortified and insulated against water moisture. Parts of the log building's outer walls were replaced and conserved. After restoration of the windows and doors on the main façade of the building, the cladding of the façade was restored, including the decorative elements therein. The interior of the building was restored in 2012 and 2013, including the 3rd class passenger waiting room and the vestibule. The interior walls of the log building were replaced, old door apertures were restored, and new doors were made. The original roof of the building was reconstructed in 2014, also restoring smokestacks and providing a new surface for the roof. Interior design of the building was supported by the National Cultural Capital Fund. The floor in the waiting rooms and the ticket office were restored. Windows on the northern façade of the building were restored in 2016, and the lost tiled stoves were replaced in the building's office and the waiting rooms. The cladding of the façade was renewed between 2017 and 2019, and work on the interior of the building is continuing.

A. Āboltiņš, A. Biedriņš

Attēli / Photo: A. Biedriņš, atklātnē no Mehis Helme kolekcijas, M. Biedriņš

TURAIIDAS LUTERĀŅU BAZNĪCA TURAIIDAS MUZEJREZERVĀTĀ

Turaidas iela 10, Turaida, Krimuldas pagasts

Restaurācijas darbu veicēji: arhitekte I. Caunīte, darbu veicējs SIA "Balsts-R"

Restaurācijas laiks: 2007-2010

Turaidas viduslaiku pils ir 1988. gadā izveidotā Turaidas muzejrezervāta sastāvdaļa, kurā ietilpst daudz dabas un kultūras pieminekļu, kuru izcelsme saistās ar laikposmu no 11. līdz 20. gadsimtam.

20. gadsimta 60. gadu beigās muzeja rīcībā nonāca Baznīckalns un luterāņu baznīca, bet 20. gadsimta 90. gadu sākumā – arī daļa bijušās pilsmuižas teritorijas ar apbūvi. Muižas saimnieciskajā centrā restaurēta dārznieka māja, pārvaldnieka jaunā māja, muižas smēde, pārvaldnieka vecā māja, kura izceļas ar vēsturiski precīzu interjera iekārtojumu (mākslas vēsturnieks D. Bruģis), un virkne citu ēku.

Turaidas luterāņu baznīca ir viena no vecākajām koka baznīcām Latvijā, kas saglabājusies līdz mūsdienām. Tā celta 1750. gadā, un būvdarbu veicēji galvenokārt bija vietējie amatnieki. 1808. gadā veikts baznīcas remonts, tika piebūvēta arī jauna sakristeja. 1926. un 1927. gadā norisinājies baznīcas kapitālais remonts, remontētas guļbūves sienas un tās no ārpuses apmestas. Baznīcas tehniskais stāvoklis strauji pasliktinājās pēckara gados. Laikposmā no 1968. līdz 1974. gadam veikti plaši remonta-restaurācijas darbi, kad telpas piemērotas muzeja vajadzībām (arhitekts V. Druģis). 2006. gadā veikta dievnama arhitektoniski mākslinieciskā izpēte. Ēkas restaurācijas darbu laikā baznīca atguva savu sākotnējo izskatu. Darbi veikti atbilstoši sava laika amatnieciskajiem paņēmieniem, izmantojot tikai vēsturiski pamatotus materiālus.

THE TURAIIDA LUTHERAN CHURCH IN THE TURAIIDA MUSEUM RESERVE

Turaidas iela 10, Turaida, Krimuldas pagasts

Restoration works performed by: architect I. Caunīte

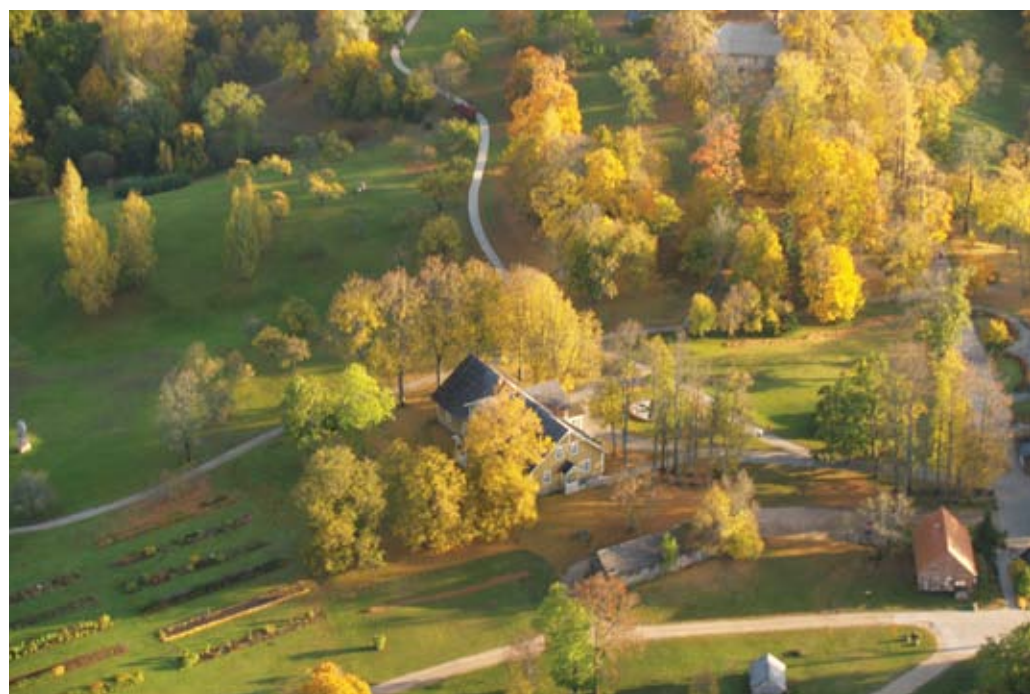
Restoration period: 2009-2010

The Turaida medieval castle is part of the Turaida Museum Reserve, which was created in 1988 and includes many natural and cultural monuments spanning a wide period from the 11th to the 20th century.

In the 1960s the Museum acquired the Baznīckalns hill and the Lutheran Church on top of it, and in the 1990s – also part of the former castle manor. In the centre of the manor, the gardener's house, new manager's house, smithy, old manager's house (which stands out with its historically precise interior arrangement) and a number of other buildings have been restored.

The Turaida Lutheran Church is one of the oldest surviving wooden churches in Latvia. It was built in 1750, mostly by local craftsmen. In 1808, the church was repaired and a new sacristy was added. In 1926-1927, extensive repair works of the church were performed, log walls were repaired and plastered from outside. The technical condition of the church rapidly deteriorated after World War II. In 1968-1974, extensive repair and restoration works took place when the church was adapted for the needs of the museum (architect V. Druģis). In 2006, artistic and architectonic investigation of the church was performed. During the restoration the church regained its original appearance. The work was done using artisans' methods typical of the era, and using only historically verified materials.

J. Zilgalvis

JAUNPIEBALGAS SV. TOMA BAZNĪCA UN PIEMINEKLIS KRITUŠAJIEM KARAVĪRIEM

Jaunpiebalgas novads, Jaunpiebalgas pagasts, Jaunpiebalga, Gaujas iela 23

Izpēte: SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa" Restaurācijas darbu veicēji: SIA "Slēgākmens", Inese Sidraba; SIA "Nova Plus", Aleksandrs Razumovskis; SIA "Apdarnieks", Ināra Orlovskā; SIA "Kāpieni 96", Raitis Jēkabsons; SIA "Rufs", Zintis Vībāns

Restaurācijas laiks: 2010-2012

Jaunpiebalgas baznīca celta pēc arhitekta Matiasa fon Holsta projekta. Tai ir savdabīgs, no citām neogotikas baznīcām Latvijā atšķirīgs arhitektoniskais risinājums, un tā izceļas ar ārējam tēlam pieskaņotu, gotiskās formās veidotu, vienotu un pilnībā saglabātu iekārtu un interjera apdari. Piemineklis veltīts Pirmā pasaules kara laikā un Latvijas Brīvības cīņās kritušo jaunpiebaldzēnu piemiņai. Tā autors ir tēlnieks Kārlis Zāle, arhitekts – Aleksandrs Birznieks.

Piemineklis padomju varas laikā tika ieaudzēts kokos un krūmos, lai pasargātu to no iznīcināšanas. Šajā laikā vide ap pieminekli bija labvēlīga intensīva bioloģiskā apauguma attīstībai. Tā rezultātā veidojās šuvju materiāla un akmens bojājumi, kā arī sūnu attīstība šūnakmens kavernās un porās. Restaurācijas laikā attīrīta virsma, restaurēts saplaisājušais slēgākmens bloks. Izmantojot nerūsējoša tērauda enkurus, laboti šūnakmens zudumi un aizpildītas šuves, kā arī veikta virsmas aizsargapstrāde.

Baznīca nebija būtiski remontēta kopš 20. gadsimta 20. gadiem. Tālava Jundža dibinātā baznīcas atbalsta fonda vadībā veikts baznīcas jumta un fasāžu remonts, atjaunoti koka logi. Interjers un draudzes telpas krāsojums un apmetums atjaunoti, maksimāli saglabājot oriģinālo substanci un virsmu faktūru.

THE CHURCH OF ST THOMAS IN JAUNPIEBALGA AND A MONUMENT TO FALLEN SOLDIERS

Jaunpiebalgas novads, Jaunpiebalgas pagasts, Jaunpiebalga, Gaujas iela 23

Research performed by: SIA Architectural Research Group

Restoration works performed by: SIA Slēgākmens and Inese Sidraba; SIA Nova Plus and Aleksandrs Razumovskis; SIA Apdarnieks and Ināra Orlovskā; SIA Kāpieni 96 and Raitis Jēkabsons; and SIA Rufs and Zintis Vībāns
Restoration period: 2010-2012

The church in Jaunpiebalga was designed by architect Matthias von Holst. It is a unique building that differs from other Neo-Gothic churches in Latvia. It is distinguished by a Gothic design that is harmonised with the surroundings of the church. Its interior is unified and totally preserved.

The monument is dedicated to soldiers from Jaunpiebalga who fell in battle during World War I and the subsequent Latvian liberation battles. The monument was sculpted by Kārlis Zāle in partnership with architect Aleksandrs Birznieks. During the Soviet occupation, the monument was purposefully surrounded by trees and bushes to protect it from destruction. The land around the monument was fertile, and so that was easy to do. On the other hand, the monument suffered damage, and moss grew in its caverns and pores. Restoration involved a full cleansing of the monument, as well as restoration of the cracks therein. Stainless steel anchors were used to repair lost parts of the sandstone. Gaps were filled in, and protective substances were applied to the surface.

The church had not been renovated since the 1920s. A support fund organised by Tālavs Jundzis financed renovation of the roof and façade of the church, as well as restoration of its wooden windows. The plastering and colours of the interior of the building were restored while maximally preserving the original substance and the texture of the surfaces.

I. Liekniņa, D. Kibilda

KANCELE AR GLEZNOJUMIEM

*Burtnieku pagasts, Burtnieki; Burtnieku luterāņu baznīcā***Restauratore: Inese Andersone****Restaurācija: 1991 – 2001**

Ziņas par baznīcu pie Burtnieku ezera ir datējamas jau kopš 13. gadsimta. Lielākā tās pārbūves norisinājās 1666.–1669. gadā. Tās fasāžu apdarē un plānojumā jūtama gotikas ietekme, bet interjera apdarē sastopami baroka, rokoko un historisma elementi.

Greznākā interjera iekārtas daļa ir apgleznotā kancele. Tā dāvināta baznīcai 1666. gadā, bet pašreiz redzamais niansētais krāsojums tapis 18. gadsimtā. Kanceles podijā starp korintiskajām kolonnām ir pildīni ar figurāliem barokāliem gleznojumiem, kuros attēlots Jēzus Kristus – Pasaules glābējs ar evaņģēlistiem. Podija apakšējo daļu rotā rokoko kartušu ietvarā piecu emblemātisku gleznojumu cikls, kas atsegts restaurācijas laikā. Uz jumtiņa redzama pelikāna figūra ar mazuliem. Pēc baznīcas atsavināšanas draudzei, lai paglābtu vērtīgākās interjera daļas no iznīcības, rentablu un kanceli pārveda (1972.–1973. g.) uz Rundāles pils muzeju.

Pirms restaurācijas kancele atradās izjauktā stāvoklī. Virsmas klāja netīrumu un sekundāru pārkrāsojumu slāņi. Konstatētas trūkstošas kokgriezumu detaļas. Sākot restaurācijas darbus, veikta detalizēta izpēte, sasauktas metodiskās padomes. Darbu laikā noņemti sekundārie pārkrāsojumi, pilnībā atsedzot 18. gadsimta polihromiju. Zudušās kokgriezumu detaļas aizstātas ar analogām.

Kanceles restaurācija bija viens no pirmajiem soļiem ilgstošajā atjaunošanas procesā. Draudze turpina intensīvi darboties un piesaistīt finansējumu, lai dievnams atkal atdzimtu agrākajā krāšņumā.

A PAINTED PULPIT

*Burtnieku pagasts, Burtnieki, Burtnieku luterāņu baznīcā***Restoration works performed by: Inese Andersone****Restoration period: 1991-2001**

The earliest records of a church on the banks of the Lake Burtnieks date back to the 13th century. The largest reconstruction of the church was carried out between 1666 and 1669. The façades and arrangement were evidently influenced by the Gothic style, while the interior design has elements of the Baroque, Rococo and Historicism styles. The painted pulpit is the most prominent element of the interior. It was gifted to the church in 1666, and the nuanced paintings that are seen on it now were created in the 18th century. Among the Corinthian columns of the pulpit there are panels with figural depictions of the saviour Jesus Christ along with evangelists. Toward the bottom of the podium, there is a decorative Rococo cartouche that encloses five emblematic paintings that were rediscovered during the restoration process. Atop the pulpit is a depiction of a pelican with baby birds. After the Soviet regime banished the congregation from the church, the retable and pulpit were moved to the Rundāle Palace Museum in 1972 or 1973 to protect them from destruction. Before restoration, the pulpit was dismantled, dirty and with secondary layers of paint. Some parts of the wood engravings were missing. The restoration was preceded by detailed research that was done by methodological councils. While the work was done, the secondary layers of paint were removed to fully reveal the 18th century polychromic appearance. The lost parts were replaced with analogues. Restoration of the pulpit was the first step in a long process of restoration. The congregation is actively looking for funding so as to return their house of worship to its former glory.

I. Jekševica

Attēli / Photo: I. Berga-Muižniece, A. Kolbergs, D. Kalčenava

VIJCIEMA LUTERĀŅU BAZNĪCAS ALTĀRA KOKGRIEZUMI

Valkas novads, Vijciema pagasts, Vijciems

Altāra restaurācijas veicēji: Aida Podziņa, Tatjana Filipova, Natālija Glučuka, Eduards Krilovs

Darbu veikšanas laiks: 2005-2007

Nelielā Vijciema luterāņu baznīca nedaudzo Latvijas koka dievnamu vidū izceļas ar ārsienu gaiši pelēko, sidrabaini mirdzošo koka skaidu apšuvumu zvīņveida kārtojumā. Vienlaicīgi ar ēkas un jumta remontu tas atjaunots 20. gs. 90. gados.

Pēc telpu remonta rosināta arī iekārtas priekšmetu restaurācija, kas uzsākta ar vizuālo izpēti. Arī šoreiz nelielais, šķietami vienkāršais 18. gadsimta pirmajā pusē nezināma autora darinātais altāra retabls izrādījās sarežģītāks nekā sākotnēji šķita. Objekta uzbūve ir saglabājusies, taču dekoratīvie griezumti ne tikai pārvietoti, bet arī pievienoti no citiem iekārtas priekšmetiem. Savukārt oriģinālo krāsojumu sedza četras pārkrāsojumu kārtas, bet predellā esošā Svētā Vakarēdiena kompozīcija pilnībā pārveidota. Centrālā glezna nomainīta pret modernāku jau 19. gadsimtā. Analizējot, skaitot un pētot krāsojumu slāņus uz dažādām detaļām, konstatēts to izcelsmes laiks, vieta un piederība konkrētajam objektam.

Restaurācijas darbu gaitā nostiprināta objekta konstrukcija, izgatavotas jaunas detaļas zudušo fragmentu vietā, atsegta un retušēta sākotnējā altāra kokgriezumu, tai skaitā 19. gadsimtā darinātās altāra sētiņas virpoto balustru, polihromija. Ņemot vērā Svētā vakarēdiena kompozīcijas virsējā slāņa ļoti slikto tehnisko stāvokli, pēc tā fiksācijas atsegta sākotnējā kompozīcija. Restaurācijas darbu rezultātā altāra vizuālais tēls maksimāli tuvināts oriģinālajam izskatam.

WOOD CARVINGS ON THE ALTAR OF THE VIJCIEMS LUTHERAN CHURCH

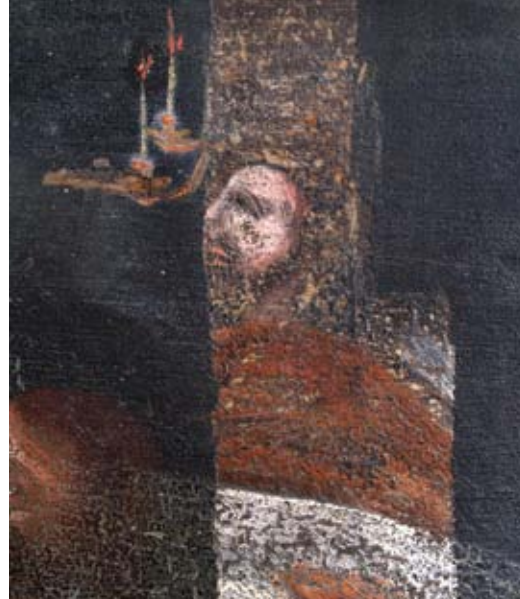
Valkas novads, Vijciema pagasts, Vijciems

Restoration works performed by: Aida Podziņa, Tatjana Filipova, Natālija Glučuka and Eduards Krilovs

Restoration period: 2005-2007

The small Lutheran church in Vijciems is one of just a few small wooden churches in Latvia to have a light grey, silvery and sparkling cladding to resemble the scales of a fish. Together with renovations of the building and its roof, the cladding was also restored in the 1990s. The renovation of the church led to the restoration of objects inside the church. The small and seemingly simple altar retable, which dates back to the first half of the 18th century and is by an unknown designer, proved to be more complicated than it seemed at first. The structure of the object has been preserved, but the decorative wood carvings were removed, with some being added to the retable from other objects. The original paints were painted over four times, and the painting of the Last Supper on the predella was completely transformed, with the central painting being replaced by a more modern one during the 19th century. The restorer analysed, counted and studied the layers of paint on various elements to determine their origin, time of creation and belonging to specific objects. The structure of the object was reinforced during the restoration. New elements were used to replace the lost ones, and the initial wood carvings of the altar were uncovered and retouched. Among them there was a 19th century turned baluster from the fence of the altar. The upper layer of the painting of the Holy Supper was in a very bad shape. Specialists first shored it up and then revealed the initial composition. This means that the visual image of the altar is as close as possible to its original appearance.

Attēli / Photo: M. Yamaga

LIEPUPES MUIŽA

Salacgrīvas novads, Liepupes pagasts, Liepupe
 Restaurācijas darbu veicēji: projekts SIA "8. A.M.", kāpņu un durvju atjaunošanas metodika Eduards Krilovs, darbu IK"ML+"
 Restaurācijas laiks: 2004-2012

Šodien redzamo Liepupes muižas kungu māju dzīvē īstenojusi Sofija Auguste fon Meka, un, kā skatāms frontonā, darbi pabeigti 1751. gadā. No 1921. gada, kad muiža atsavināta, tajā atradās Laukstrādnieku skola, pēc Otrā pasaules kara kungu mājā atradās padomju saimniecības *Liepupe* centrs. Ap 2002. gadu ilgstoši pamestajai ēkai atradās jauna saimniece – rīdziniece Egita Lauska. Kungu mājā pēc restaurācijas un atjaunošanas atrodas viesnīca, restorāns, vīna pagrabs un SPA. Apartamentu iekārtojumā dominē romantisks lauku stils. Tajos vēsturiskas noskaņas papildina visas mūsdienu ērtības. Gaumīgs ir istabu iekārtojums – ar antikvārām mēbelēm un mākslas priekšmetiem. Pilnībā saglabāts ir ēkas vēsturiskais veidols un plānojums. Restaurētas ir galvenās ieejas durvju vērtnes, kas ir oriģinālas no baroka laika. Atverot šīs durvis, mēs nonākam hallē, kur restaurētas unikālas koka kāpnes ar barokāliem balustrēm. Tie bijuši apgleznoti, par ko liecina otrajā stāvā eksponētie atsegumi. No halles durvis ar smagnēju pildīnu dalījumu, kas labi iederas blakus barokālajām kāpnēm, ved Lielajā zālē. Tās griestu veidojumi daļēji bija saglabājušies un atjaunoti pēc vēsturiskām fotogrāfijām. Blakus telpā griestu veidojumi ir saglabājušies no 18. gadsimta un restaurēti, zudušās vietas papildinot. Barokāli izlocītas un ielocītas dzegas, savstarpēji mīļoties pa perimetru, ierāmē telpas griestus. Kungu mājā atrodas vairākas krāsnis, kas atceļojušas no citām vietām, restaurētas un galvenokārt pārstāv eklektisma stilu.

THE LIEPUPE MANOR

Salacgrīvas novads, Liepupes pagasts, Liepupe
 Restoration works performed by: SIA 8. A.M., Eduards Krilovs (methods related to restoring stairs and doors), and SIA ML+
 Restoration period: 2004-2012

The mansion of the Liepupe Manor was built by Sophia Auguste von Meck, and the fronton of the mansion shows that the work was completed in 1751. The mansion was expropriated by the Latvian government in 1921, and a school for agricultural workers was established there. After World War II, the mansion was the centre of the Liepupe collective farm. Around 2002, the long-abandoned building was bought by Egita Lauska from Riga. After restoration and repairs, the mansion now houses a hotel, a restaurant, a wine cellar and a spa. The rooms are designed in a romantic countryside style. The historical mood is combined with all modern facilities. The rooms are designed tastefully with antique furnishings and artwork. The historical appearance and arrangement of the mansion have been fully preserved. The leaves of the main entrance door, which dates back to the Baroque era, have been restored. The door opens to a hall that has a restored and unique wooden stairwell with Baroque balustrades. These were once painted, as can be seen in uncovered areas on the second floor. The door of the hall has a heavy section of panelling that fits in well with the Baroque steps, and it leads into the grand hall of the mansion. The original ceiling decorations were partly preserved, and they were restored on the basis of old photographs. In the adjoining room, the ceiling décor was preserved from the 18th century and was restored by filling in the lost areas. The baroque and curved cornices interact along the perimeter and frame the ceiling of the room. The mansion has several stoves that have been brought in from other places and restored. For the most part, they represent the style of Eclecticism.

J. Zilgalvis

VIDZEME INTERJERA DEKORATĪVĀ APDARE ĶEMERU VIESNĪCĀ

Jūrmala, Emīla Dārziņa iela 28

Restaurācijas darbu veicēji: izpēte SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa", darbu izpildītāji SIA "Tallija", Grairs Avetjans, Kristīne Širvinskas

Restaurācijas laiks: 2004-2008

Ķemeru viesnīcas lielā, baltā celtne pēc arhitekta ieceres ir kā dižs kruīza kuģis zaļā okeānā ar iespaidīgu un laikmetam atbilstošu interjeru un komforta līmeni gan viesu numuriņos, gan koplietošanas telpās un zaļajā, veselīgajā apkārtnē. Ķemeri bija ārstniecības tradīcijām bagāta vieta kopš 18. gadsimta beigām; strauja kūrorta attīstība norisinājās 19. gadsimtā un turpinājās 20. gadsimtā. Diemžēl līdz ar Latvijas valstiskuma atjaunošanos sākās Ķemeru panikums.

1998. gadā Ķemeru viesnīcas ēku kopā ar peldu iestādi nodeva privatizācijai, to ieguva nu jau bēdīgi slavenais *Ominasis Latvia*, apņemoties 5 gadu laikā objektā ieguldīt 10 miljonus latu. Kopā ar viesnīcu privatizētāju rokās nonāca gan mēbeles, kas bija iekļautas valsts aizsargājamo mākslas pieminekļu sarakstos, gan citi iekārtas priekšmeti un grāmatas, kas atradās bibliotēkā. Ir pagājuši gandrīz divdesmit gadi, kuru laikā restaurācijas darbu progress nav vērojams.

Tomēr reprezentācijas telpās 2004.–2005. gados veiktie restaurācijas darbi, kaut arī pārtraukti „pusvārdā”, ir nodrošinājuši mākslinieciski augstvērtīgās dekoratīvās apdares, apgaismes ķermeņu un citu detaļu saglabāšanos. Protams, lai sasniegtu pilnību, būs jāiegulda daudz darba, taču oriģināls ir saglabāts.

Greznā ēka ir viens no arhitekta Eižena Laubes izcilākajiem darbiem, kas pilnībā atspoguļo tiklab arhitekta prasmes, kā arī laikmeta vēlmi pēc greznības un spožuma, kas paredzēts samērā demokrātiskas publikas lietojumam.

INTERIOR DECORATIVE FINISH AT THE ĶEMERI HOTEL

Jūrmala, Emīla Dārziņa iela 28

Restoration works performed by: research - SIA *Arhitektoniskās izpētes grupa*; work contractors - SIA *Tallija*, Grairs Avetjans and Kristīne Širvinskas

Restoration period: 2004-2008

The Ķemeri Hotel's great white building, consistent with the architect's plans, resembles a magnificent cruise ship in a green ocean. It has an impressive interior and a level of comfort corresponding to the era, in both the guest rooms as well as in the common areas. It is surrounded by green, healthy environment.

Ķemeri was a place rich in medical treatment traditions dating back to the late 18th century. Rapid development of the resort took place in the 19th century and continued in the 20th century. Unfortunately, the decline of Ķemeri coincided with the restoration of Latvian statehood.

In 1998, the Ķemeri Hotel building and the swimming building were privatized. The now infamous *Ominasis Latvia* purchased it, undertaking to invest 10 million lats in the building over a 5-year period. The furniture, which was included on the lists of state protected art monuments, as well as other items of equipment and the books, which were in the library, ended up in the developer's hands through the privatization of the hotel. Almost twenty years have passed without great visible progress on the restoration work.

However, the restoration works undertaken in the representation rooms in 2004-2005, although discontinued halfway, have ensured the preservation of the artistically high-quality decorative rendering, light fittings and other details. Obviously, a lot more needs be invested to complete the work, although the original has been preserved.

The splendid building is one of architect Eižens Laube's most outstanding works, fully reflecting the architect's skills, as well as the desire for magnificence and splendour during the era, and is meant for use by comparatively broad public.

Attēli / Photo: M. Vanaga, I. Berga-Muizniece

ALŪKSNES PARKS

Tempļakalna parks, Alūksne

Restaurācijas darbu veicēji: projektu autori – Artūrs Lapiņš, SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”; SIA “ARHITEKTA L. ŠMITA DARBNĪCA”, Ināra Heinrihsone, AS “R.A.J.”; darbu veicēji – SIA “INBUV”, AS “R.A.J.”, IU “ROKAJS”

Restaurācijas laiks: 2013-2019

18. gadsimta beigās Alūksnes parks bija aprīkots ar dažādām “pieturvietām” – vairāki paviljoni, obelisks, dekoratīva vāze, antīko dievu skulptūras bagātināja jau tā grezno parka ainavu. Pirmais tika atjaunots Aleksandra paviljons ezera krastā 2000. gadā, kad daļēji tika nomainītas atsevišķas konstrukcijas un detaļas, atsegta lidojošās bezdelīgas un citi dekoratīvie gleznojumi paviljona iekšējā telpā.

Kopš tā laika parkā norisinās plaši atjaunošanas darbi. Restaurēts Fitinghofa obelisks, dzimtas kapene – mauzolejs, paviljons – rotunda, kas kopā ar salām un viduslaiku pils drupām vizuāli iekļauj ezera ūdens plašumu parka ainavā. Atjaunotas ne tikai esošās celtnītes, bet arī objekti, kas līdz mūsdienām nebija saglabājušies – eksotiskais putnu paviljons, Pomona templis, apaļā un ovālā strūklaka ar akmens baseiniem un soliņiem pie tām. Atbilstoši vēsturiskajam (un loģiskajam!) plānojumam atjaunots arī celiņu un ūdensteču tīkls.

Parks ir Alūksnes prieks un lepnums un pilsētas dzīves norišu vieta, tāpēc aktuāla ir ne vien vēsturisko artefaktu uzturēšana, bet arī jaunu labiekārtojuma elementu radīšana. Atrast līdzsvaru starp vēsturiskā parka telpas un noskaņas saglabāšanu un modernā cilvēka prasībām – tas jārisina visiem procesa dalībniekiem kopīgi, atceroties, ka apgaismības laikmeta parks ir vieta, kur jāauties pārdomām, meditācijai, ainavas ietekmei un skaistumam.

ALŪKSNE PARK

Tempļakalna Park, Alūksne

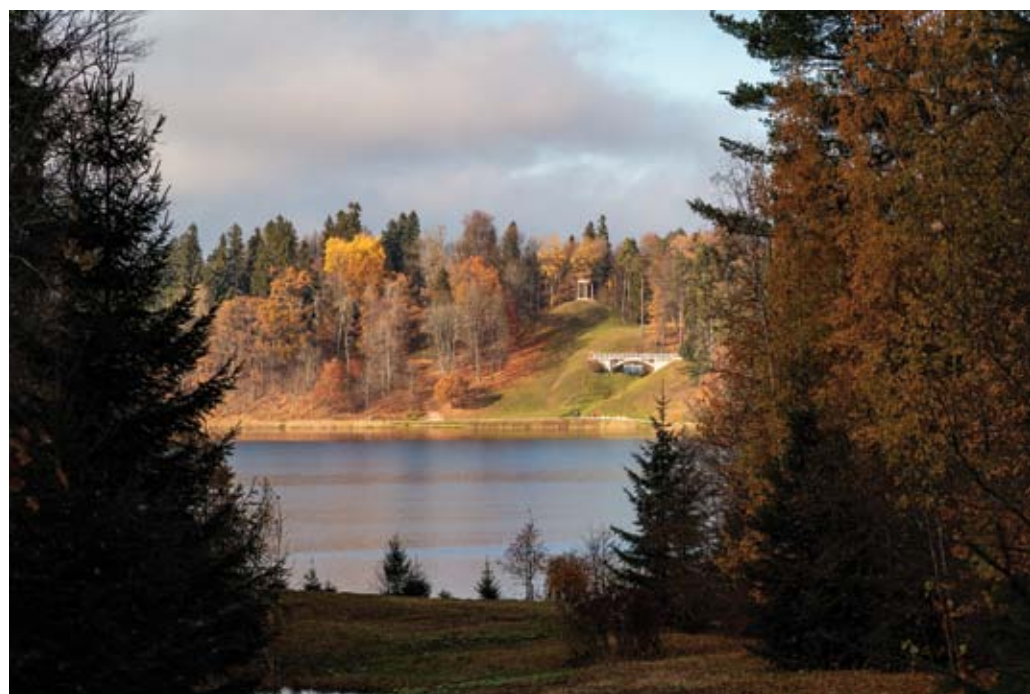
Restoration works performed by: design authors – Artūrs Lapiņš, SIA *Arhitektoniskās izpētes grupa*; SIA *ARHITEKTA L. ŠMITA DARBNĪCA*, Ināra Heinrihsone, AS *R.A.J.*; works – SIA *INBUV*, AS *R.A.J.*, IU *ROKAJS*

Restoration period: 2013-2019

In the late 1700s Alūksne Park was improved with various “stopovers”. Several pavilions, an obelisk, a decorative vase and sculptures of ancient deities enriched the already magnificent scenery of the Park. In 2000, the Alexander Pavilion was restored first, partially replacing individual wooden structures and elements. As a result, the flying swallows and other decorative paintings were revealed inside the pavilion.

This marked the beginning of extensive renovation in the Park. Restored objects include the Vietinghoff obelisk, family mausoleum, pavilion–rotunda, which together with the lake islands and the medieval castle ruins visually integrate the lake’s waters into the landscape of the Park. Renovation included not only the existing structures, but also objects that had not survived until today – the exotic bird pavilion, the Pomona temple, round and oval fountain with stone basins and benches near them. The network of footpaths and watercourses was also restored according to the historical (and logical) design. The Park is the pride of Alūksne and a venue of the town’s events; therefore it is important not only to maintain historical artefacts, but also to create new improvements. Finding the right balance between preservation of the historical park space and atmosphere and the needs of contemporary society is a task to be solved jointly by all participants, taking into consideration that the Enlightenment age park is a place of thoughtfulness, meditation and enjoyment of natural beauty.

D. Čoldere

Attēli / Photo: I. Kulkainis, I. Liekniņa

DZINTARU KONCERTZĀLES SIENU GLEZNOJUMI

Jūrmala, Turaidas iela 1

Restaurācijas darbu veicēji: Jānis Bokmanis, Jānis Anspoks, Dmitrijs Laščetko, Viktors Karpenko, Ināra Heinrihsone, SIA "RE&RE04", Iveta Muižniece
Restaurācijas laiks: 2000-2002; 2012-2015

Dzintaru koncertzāles Mazā (slēgtā) zāle celta 1936. gadā (arhitekti Viktors Mellenbergs, Aleksandra Birznieks). Tās apdarē izmantoti t.s. nacionālā romantisma motīvi, ko papildina Anša Čirūļa trīs sienu gleznojumi centrālajā vestibulā ar alegoriskām figurālām kompozīcijām – Lielupe, Jūra, Latvija.

Pirmie profesionālie restaurācijas darbi norisinājās 21. gadsimta sākumā: veikta plaisu stabilizēšana, krāsu slāņu virsmas attīrīšana no netīrumiem, tās un apmetuma slāņa nostiprināšana, tonējumi, kā arī attīrīts sienas fons, piešķirot gleznojumiem regulāru formu.

Gleznojumi izpildīti temperas tehnikā uz kaļķa javas apmetuma, kurš likts uz skaliem, kas pienagloti pie dēļu pamatnes. 2012. gadā ēkas rekonstrukcijas un restaurācijas projekta ietvaros ("Arhitektu birojs Jaunromāns un Ābele"), demontējot fasādes apšuvumu dēļus, atklājās, ka ārējo koka konstrukcijas ir ļoti sliktā stāvoklī, kas sarežģīja restaurācijas procesu. Remontdarbu laikā bija nepieciešams papildus nodrošināt apmetuma, uz kuras atrodas gleznojumi, saistību ar pamatni.

Darbu ietvaros atkārtoti veikta gleznojumu konservācija. Pēc ilgstošas gleznojumu un mākslinieka daiļrades izpētes sienu plakne klāta ar dekoratīvo krāsojumu un ierāmēta ar kontrastējošu ornamentālu joslu.

Pēc darbu beigšanas varam pilnībā novērtēt izcilā mākslinieka vienu no retajām interjera apdarēm, kas saglabājusies līdz mūsdienām.

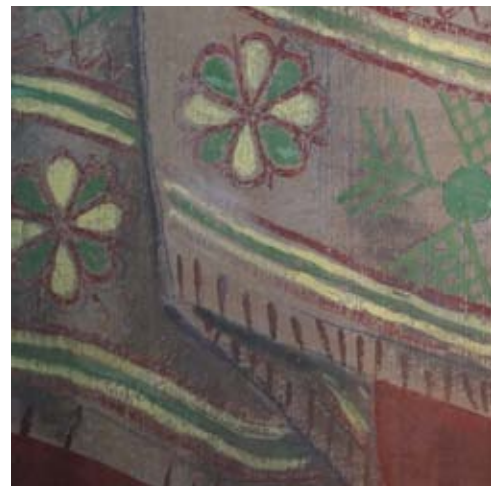
WALL PAINTINGS AT THE DZINTARI CONCERT HALL

Turaidas iela 1, Jūrmala

Restoration works performed by: Jānis Bokmanis, Jānis Anspoks, Dmitrijs Laščetko, Viktors Karpenko and Ināra Heinrihsone, SIA RE&RE04, as well as Iveta Muižniece
Restoration period: 2000-2002; 2012-2015

The small auditorium of the Dzintari Concert Hall was built in 1936 (the architects were Viktors Mellenbergs and Aleksandrs Birznieks). The design is in the style of National Romanticism, with three wall paintings by Ansis Čirulis in the central vestibule. The paintings depict three allegorical and figural compositions – the River Lielupe, the sea and Latvia. The first professional restoration of the paintings was carried out in the early 21st century, with cracks being stabilised, the surface of the paintings being cleansed, the painting and its grout layer being fortified and toned, and the background wall being cleaned to ensure a regular form for the paintings. The paintings were done in tempera on lime-based plaster that was placed on splinters of wood nailed to a foundation of boards. During reconstruction and restoration of the auditorium in 2012, the architectural firm *Jaunromāns and Ābele* dismantled the cladding boards of the façade and found that the wooden external walls were in very poor condition. This made the restoration rather more complicated. During the process, it was necessary to ensure that the plaster, on which the paintings were, was linked to the foundations. The paintings were conserved several times. After a lengthy investigation of the paintings and the artist, the walls were painted decoratively and framed with a contrasting ornamental band. Since the work has been done, people have been able to fully appreciate one of the few interior design projects handled by the artist that have survived to the present day.

I. Jekševica

UNGURMUIŽA

Pārgaujas novads, Raiskuma pagasts

Restaurācijas darbu veicēji: izpēte un projektēšana – SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa", I. Dirveiks, A. Lapiņš; darbi – SIA "Onikss"

Restaurācijas laiks: 2000-2002

Ungurmuižas kungu māja (1730-1732) celta Baltazara fon Kampenhauzena ierosmē, un tās projektu neapšaubāmi bija izstrādājis profesionāls arhitekts (būvmeistars). Ir saglabājies ēkas makets no 18. gadsimta 20. gadu beigām. No 1750. līdz 1756. gadam muižā strādāja Limbažu krāsotāju meistars Georgs Dītrihs Hīnss, kura sienu gleznojumi kungu mājā – grenadieru, ainavas un ornamentālas kompozīcijas – saglabājušies līdz mūsdienām. Īpaši sajūsmīna panaivās, Latvijas mākslas vēsturē unikālās grenadieru figūras, kuras ieraugām otrā stāva kāpņu telpā abpus muižas īpašnieka guļamistabas durvīm. Viena seja šķiet pazīstama – uz mums raugās pats Pēteris I.

1917. gadā Krievijas armijas kazaku daļas kungu māju izdemolēja. No 1951. līdz 1961. gadam ēkā iekārtota skola (arhitekts O. Treigūts), pārplānojot telpas, nojautot gandrīz visas oriģinālās krāsnis un apmetot atlikušos gleznojumus. Vērienīgi Ungurmuižas kungu mājas restaurācijas darbi uzsākti 20. gadsimta 90. gadu nogalē pēc Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes iniciatīvas un piesaistot Zviedrijas Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes finansiālu atbalstu, kā rezultātā apturēta ēkas bojāeja un atjaunots oriģinālais plānojums, mansardstāva logu ritms un krāsotu koka dēliņu jumta segums. Restaurācijas darbi joprojām turpinās, pakāpeniski attīrot un nostiprinot sienu gleznojumus, atjaunojot kāpnes un būvgaldniecības izstrādājumus. 2019. gadā iekārtota vēsturiskā ekspozīcija (autori Ināra un Uldis Liepas). Ēkā izvietots Ungurmuižas muzejs, telpas viesiem un sabiedriskiem pasākumiem.

THE UNGURMUIŽA MANOR

Pārgaujas novads, Raiskuma pagasts

Restoration works performed by: investigation and design – SIA *Arhitektoniskās izpētes grupa*, I. Dirveiks, A. Lapiņš; works – SIA *Onikss*
Restoration period: 2000-2002

Construction of the Ungurmuiža Manor House (1730-1732) was the idea of Balthasar von Campenhausen and it was clearly designed by a professional architect (master builder). A model of the building dating from the late 1820s has survived. Between 1750 and 1756, Georg Dietrich Hinsch, master painter from Limbaži town, worked in the manor, and his paintings in the manor house depicting grenadiers, landscapes and ornamental compositions have survived until today. The naive figures of grenadiers in the second floor staircase on both sides of the door leading to the landlord's bedroom are particularly impressive and unique in Latvian art history. One of the faces looks familiar – it is Peter I himself.

In 1917, Cossacks of the Russian army vandalized the manor house. Between 1951 and 1961 the building was reconstructed (architect O. Treigūts) to house a school – almost all original stoves were destroyed and the remaining paintings were covered with plaster. Large-scale restoration of the Ungurmuiža manor house started in the late 1990s upon the initiative of the National Heritage Board and with the financial assistance of Swedish National Heritage Board. It allowed to prevent the building from destruction and to restore its original arrangement, mansard windows and the roof made of painted shingles. Restoration works are continued by gradually cleaning and fortifying wall paintings, restoring stairs and joinery and carpentry elements. In 2019, a historical exhibition was created (authors Ināra and Uldis Liepa). The manor houses the Ungurmuiža Museum, rooms for guests and public events.

J. Zilgalvis

MORBERGA VASARNĪCA JŪRMALĀ

Dzintaru prospekts 52, Jūrmala

Restaurācijas darbu veicēji: arhitekti Pēteris Blūms un Ināra Caunīte;
ģenerāluzņēmējs SIA "Gavars"; **dārza atjaunošanas projekts un darbi –**
SIA "Ainavists"

Restaurācijas laiks: 2007-2008

Jūrmalā atrodas valsts nozīmes arhitektūras piemineklis – pazīstamā mecenāta un namīpašnieka Kristapa Morberga vasarnīca, kura pēc minētās personas novēlējuma pieder Latvijas universitātei. Vispirms ēkai tika veikta arhitektoniski mākslinieciskā un vēsturiskā izpēte (Pēteris Blūms), pēc tam – restaurācija, maksimāli cenšoties saglabāt visu autentisko. Restaurācijas gaitā projekta autori (P. Blūms un I. Caunīte) centās izprast Morberga idejas, šo ēku radot, kā arī ievērot tās rašanās laika arhitektūras attīstības kontekstu. Rezultātā mūsdienu sabiedrībai ir rasta iespēja iepazīties ar lielā mērā autentisku un oriģinālu 19. gadsimta pēdējā ceturksņa – 20. gadsimta pirmā ceturksņa vidi gan interjerā, gan ārējā tēlā, kuru papildina dārzs un palīg būves. Ar lielu autentiskuma pakāpi restaurēti būvgaldniecības izstrādājumi, krāsnis un kamīni, griestu gleznojumi un citi interjera elementi. Vasarnīcā tiek piedāvātas gan ekskursijas, gan telpas semināriem un pasākumiem.

MORBERG'S SUMMER HOUSE IN JŪRMALA

Dzintaru prospekts 52, Jūrmala

Restoration works performed by: architects Pēteris Blūms and Ināra Caunīte;
general contractor SIA *Gavars*; **garden renovation plan and work –** SIA *Ainavists*
Restoration period: 2007-2008

Jūrmala is the location of an important architectural monument – the summer house of philanthropist and house owner Kristaps Morbergs, who in his testament left it to the University of Latvia. First, architect Pēteris Blūms performed architectonic, artistic and historical investigation of the building, which was followed by restoration with maximum focus on preserving all authentic features. During the course of restoration the authors of the plan (P. Blūms and I. Caunīte) tried to understand Morbergs's ideas behind the creation of the house, and to take into consideration the architectural development context of the time when the house was built. As a result, contemporary audiences are given an opportunity to see a largely authentic and original environment from the last quarter of the 19th century and the first quarter of the 20th century both in terms of interior and exterior image, which is enhanced by the garden and auxiliary buildings. Joinery and carpentry articles, stoves and fireplaces, ceiling paintings and other interior elements have been restored with a high degree of authenticity. The summer house offers guided tours and rooms for seminars and events.

J. Zilgalvis

Attēli / Photo: M. Vanaga

KOKNESES PILSDRUPU KONSERVĀCIJA UN RESTAURĀCIJA

Kokneses novads, Koknese

Restaurācijas darbu veicēji: Restaurācijas institūts, projekta autors arhitekts I. Stukmanis, SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa", projekta autors A. Lapiņš
Restaurācijas laiks: 1991-2005; kopš 2018. gada

Koknesē ordeņa mūra pils celta 1209. gadā Daugavas un Pērses upju satekā. No 1397. līdz 1566. gadam tā bija arhibīskapa rezidence. Ziemeļu kara laikā pils sagrauta un nav atjaunota.

Arheoloģiskajos izrakumos Kokneses pils, priekšpils un senpilsētas teritorijā 1961.–1966. gadā (vadītājs Ā. Subavs) un 1991.–2000. gadā (vadītājs M. Ruša) konstatēts 6–7 m biezs kultūrslānis, atklātas liecības par teritorijas apdzīvotību jau agro metālu laikmetā. Vēlāk Koknese attīstījās par nozīmīgu administratīvi politisku centru, 12.–13. gs. mijā Koknesē valdījis Indriķa hronikā minētais Vetseke.

1965. gadā pēc Pļaviņu HES ūdenskrātuves uzpludināšanas Daugavas ūdenslīmenis pacēlās līdz pils pamatiem un sāka tos izskalot. 1991. gadā izstrādāta pilsdrupu konservācijas koncepcija un pilsdrupu konservācijas projekts. Konservācijas darbu autoruzraudzību veica arhitekts I. Stukmanis. Pils pamatu stiprināšana veikta vasaras sezonās pie pazemināta ūdens līmeņa, izveidojot ap pamatiem zemūdens daļā dzelzsbetona aizsargjoslu. Vienlaicīgi notika pils virsējo mūra daļu atrākšana un nostiprināšana, maksimāli saglabājot autentiskās mūra daļas.

Kopš 2018. gada Kokneses pilsdrupās konservācijas darbi notiek pēc arhitekta A. Lapiņa izstrādātā projekta. Pagalmā atsegta daļa no vēsturiskā bruģa, akas vieta, ziemeļu korpusa austrumu stūra telpā pagraba līmeni izbūvēta ekspozīcijas telpa.

CONSERVATION AND RESTORATION OF THE KOKNESE CASTLE RUINS

Kokneses novads, Koknese

Restoration works performed by: state agency Restaurācijas institūts, architect Ilgonis Stukmanis, SIA *Arhitektoniskās izpētes grupa* and Artūrs Lapiņš
Restoration period: 1991-2005; since 2018

The Livonian Order built a stone castle in Koknese in 1209 at a place where the River Daugava and the River Pērse met. From 1397 to 1566, it was the residence of the archbishop. The castle was ruined during the Great Northern War and was never rebuilt. Archaeological work focusing on the castle, the forecastle and the village that surrounded them was done between 1961 and 1966 and again from 1991 to 2000. The cultural layer was 6-7 metres thick, showing that the territory was populated during the early metal age. Koknese eventually became an important administrative and political centre. The ruler Vetseke ruled Koknese at the turn of the 12th century, according to the Chronicle of Indriķis. After the construction of a hydroelectric power plant at Pļaviņas in 1965, the level of the River Daugava rose to the foundations of the ruins and began to wash them away. A conservation concept was prepared in 1991, and the work was supervised by architect Ilgonis Stukmanis. The foundations were fortified during the summer, when the water levels were lower. A cement protective band was installed around the part of the foundations that could be underwater. The upper walls of the castle were fortified, preserving the original components as much as possible. Since 2018, conservation at the Koknese Castle ruins has been led by architect Artūrs Lapiņš. Historical pavestones have been found, as has the location of a former well. A small exhibition space has been installed in the Eastern corner of the cellar of the Northern wing of the ruins.

Attēli / Photo: J. Zilgalvis, E. Šulcs

CĒSU JAUNĀ PILS

Pils laukums 9, Cēsis

Restaurācijas darbu veicēji: SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa"; darbi – SIA "RE&RE", SIA "RE&RE04", SIA "Fēnikss", SIA "Dzirnkalns", SIA "Intarsija"

Restaurācijas laiks: 2008-2017

Cēsu pilsmuižu 1777. gadā nopirka K. E. fon Ziverss, kura ierosmē ap 1777. gadu uzcelta t. s. Jaunā pils. Tās apjomā iekļauti ordeņa pils mūri, sākot no vārtiem starp pirmo un otro priekšpili un beidzot ar t.s. Lādemahera torni. Jaunās pils priekšpusē tika izveidots regulārs, simetrisks pagalms ar stalli-ratnīcu un klēti (18. gs.) tā malās. Pils apbūves kompleksu ieskauj ainavu parks (19. gs. 30. gadi). Ap šo laiku Jauno pili skāra neogotikas pārveidojumi – tornis kļuva par diviem stāviem augstāks un ieguva šim stilistiskajam virzienam raksturīgas formas.

Jaunā pils ir 1925. gadā dibinātā Cēsu Vēstures muzeja mājvieta. 2007. gadā uzsākta jauna pils apmeklētāju centra izbūve (arh. A. Lapiņš, I. Markuse) un Jaunās kungu mājas restaurācija. Pēc rūpīgas izpētes telpās varam no jauna ieraudzīt gleznojumus, dekoratīvo krāsojumu, apkures elementus, būvgaldniecības izstrādājumus, grīdas ar iluzoru rakstu u. c. Apmeklētāji var iepazīties ar to, kāds 19. gadsimtā varētu būt izskatījies grāfa fon Ziversa kabinets, Kafijas istaba, pils bibliotēka Lademahera torņa divos stāvos, kā arī Rožu salons, kur atjaunoti pils sienu gleznojumi ar rožu motīviem no 1801. gada.

THE CĒSIS NEW CASTLE

Pils laukums 9, Cēsis

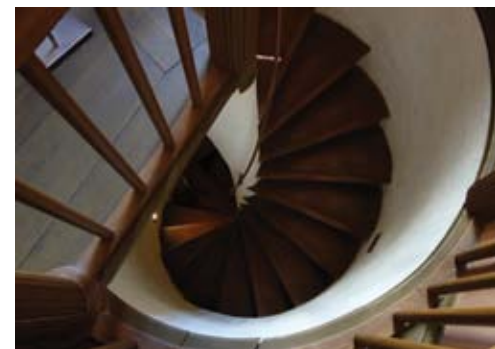
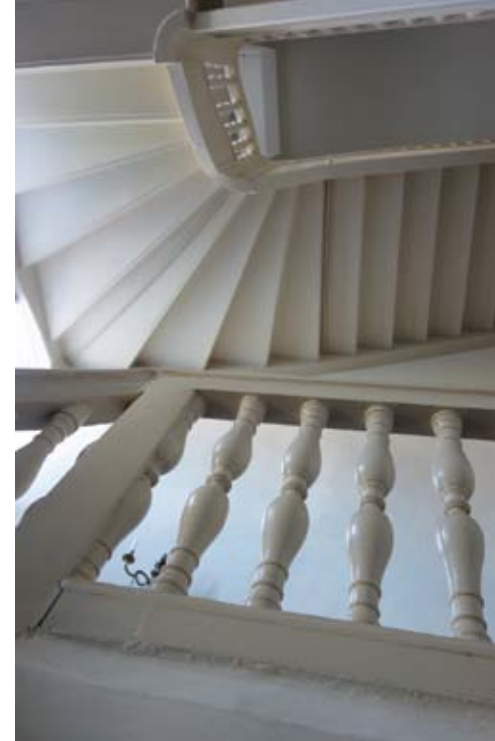
Restoration works performed by: SIA Arhitektoniskās izpētes grupa; works – SIA RE&RE, SIA RE&RE04, SIA Fēnikss, SIA Dzirnkalns, SIA Intarsija

Restoration period: 2008-2017

The Cēsis Castle Manor was bought in 1777 by K. E. von Sievers, who initiated the building of the manor house, the so-called New Castle. Partially incorporated into the new building were the walls of the medieval castle – the portion from the gate between the first and second bailey and also the Lademacher Tower. In front of the manor house a regular, symmetrical courtyard was created with a stable-cart house and a barn (the 18th century) forming its sides. The castle complex is surrounded by a landscape garden (the 1830s). Around this time, the manor house was transformed according to Neo-Gothic style – two more storeys were added to the tower, which obtained a characteristic Neo-Gothic shape.

The New Castle houses the Cēsis History Museum, which was founded in 1925. In 2007, construction of the new visitors' centre was initiated (architects A. Lapiņš, I. Markuse) and restoration of the new manor house. After a thorough investigation, now we can appreciate the paintings, decorative paintwork, heating elements, joinery and carpentry articles, floors with an illusory pattern, etc. Visitors can get a 19th century impression of the office of Count von Sievers, the Coffee Room, the castle library on two floors of the Lademacher tower, as well as the Rose Salon, with restored wall paintings with rose motifs dating from 1801.

J. Zilgalvis

Attēli / Photo: I. Berga- Muizniece, E. Šulcs

CĒSU VIDUSLAIKU PILS

Pils laukums 9, Cēsis

Restaurācijas darbu veicēji: projekts un izpēte – SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa"; restaurācijas darbi – SIA "Aqua Latvija", SIA "Kurmis būvniecība", SIA "RERE Būve"

Restaurācijas laiks: kopš 2014. gada

Domājams, ka Cēsu viduslaiku pils pirmsākumi meklējami 13. gadsimtā. Ar tiem saistās kapelas un kapitula zāles vieta. Konventa tipa pili šeit sāka celt tikai 14. gadsimtā. Uzplaukums pils izveidē saistās ar 15. un 16. gadsimta miju, kad ordeņa dzīvi vadīja mestrs V. fon Pletenbergs. Izmaiņas notika arī 16. gadsimta pirmajā pusē, kad uzcēla priekšpils torni dienvidrietumos. Kompleksa plānojums tādējādi ieguva visai sarežģītus apveidus. Trīs priekšpilis ar mūriem, grāvjiem un torņiem aptvēra konventa ēku no trim pusēm. Lai nokļūtu tajā, drošības apsvērumu dēļ bija jāiziet cauri priekšpilim, tad – pāri mūra tiltam un vēl cauri vairākiem vārtiem.

Cēsu pils mūri ir labi saglabājušies. Pilnīgi zudusi ir vienīgi pils ziemeļaustrumu mala ar kapelu un veco kapitula zāli. Kapelas pārsegums ar vēlinai gotikai raksturīgiem krusta velju ribu profilējumiem bija radies vēlāko pārbūvju rezultātā, jo pati telpa celta senāk. Šī pils daļa sagrauva 1577. gadā, kad pils aizstāvēja, cīnoties pret Ivana Bargā karaspēku, paši sevi uzspriecināja. Vēlāk apšaudes rezultātā bojā gājis arī rietumu korpuss un daļēji arī ziemeļu tornis. 20. gadsimta sākumā, 20. gadsimta 30. gados, no 1952. līdz 1960. gadam un vēlāk notikusi atsevišķu pils daļu konservācija, restaurācija un izpēte. Restaurēts pils rietumu tornis un Mestra zāle, iekārtots viduslaiku dārzs, savukārt pašlaik notiek restaurācijas darbi pils dienvidu tornī.

THE CĒSIS MEDIEVAL CASTLE

Pils laukums 9, Cēsis

Restoration works performed by: investigation and design – SIA Arhitektoniskās izpētes grupa; restoration work – SIA Aqua Latvija, SIA Kurmis būvniecība, SIA RERE Būve

Restoration period: since 2014

It is believed that the beginnings of the Cēsis Medieval Castle date back to the 13th century. The oldest parts were a chapel and a chapter hall. In the 14th century construction of a convent-type castle began. The castle flourished at the turn of the 16th century when Wolter von Plettenberg was the Master of the Livonian Order. In the first half of the 16th century there were further changes, when the South-West bailey tower was built. Thus the arrangement of the castle complex acquired a rather sophisticated shape. The convent building was surrounded from three sides by three baileys. To enter the main castle one had to pass through the baileys, then over a stone bridge and through several gates.

The walls of the Cēsis castle are well preserved. The only part that is completely lost is the North-Eastern part with the chapel and the old chapter hall. The chapel's late-Gothic cross vaults were created during later reconstructions of an older room. This part of the castle collapsed in 1577, when the castle was besieged by Russian troops of Ivan the Terrible and the defenders blew themselves up. Later, also the Western wing and parts of the North tower were destroyed during bombardment.

In the early 1900s, the 1930s, 1952–1960 and later, individual parts of the castle were conserved, restored and investigated. The restored parts include the West tower and the Master's hall. Also, a medieval garden has been recreated, and currently restoration of the South tower is taking place.

J. Zilgalvis

RAIŅA UN ASPAZIJAS VASARNĪCA

Jūrmala, Jāņa Pliekšāna iela 5/7

Restaurācijas darbu veicēji: projekta autore – arhitekte Ināra Caunīte, SIA “Arhitektes Ināras Caunītes birojs”, Lāsma Rengarte; darbi – pilsabiedrība “BBA un AE”, darbu vadītājs Egils Elksnis
Restaurācijas laiks: 2014-2016

Dzejnieka Raiņa muzejs iekārtots 1955. gadā trīs 20. gadsimta sākumā būvētu vasarnīcu apvienotā ēku kompleksā. Ņemot vērā, ka vasarnīcas 1966. gadā tika kompleksi pārbūvētas un pielāgotas muzeja vajadzībām ar laikmetam atbilstošu attieksmi un stilistiku, restaurācijas projekta izstrāde kļuva par izaicinājumu pasūtītājam, projekta autoriem un Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijai. Izvērtās profesionāla diskusija par to, cik daudz saglabājami muzeja ēku kompleksa modernisma laika uzslāņojumi. Pēc konstrukciju atseġšanas izrādījās, ka ēku tehniskais stāvoklis bija sliktāks, nekā sākotnēji prognozēts. Muzeja atjaunošanā tika izvēlēta kompleksa pieeja – ēku restaurācija, pārbūve un jauna ekspozīcijas koncepta realizācija. Pēc samērā sareġģīta projekta realizācijas un attiecību procesa, iegūts ļoti labs rezultāts – kvalitatīva vēsturiski vērtīgu ēku restaurācija, ievērojot autentiskuma pamatprincipus, un izcila noskaņa, kuru palīdz veidot veiksmīga, netradicionāla ekspozīcija ar kvalitatīva dizaina pieskārienu.

THE RAINIS AND ASPAZIJA SUMMER COTTAGE

Jūrmala, Jāņa Pliekšāna iela 5/7

Restoration works performed by: architect Ināra Caunīte, SIA *Arhitektes Ināras Caunītes birojs*, Lāsma Rengarte; works – BBA un AE, supervisor Egils Elksnis
Restoration period: 2014-2016

The museum of poet Rainis was created in 1955 in a complex of three summer cottages built in the early 20th century. Taking into consideration that the cottages underwent complex reconstruction in 1966 and were adjusted to the museum needs with contemporary attitude and stylistics, development of the restoration project became a challenge for the client, authors of the design and the State Inspection for Heritage Protection. There was a professional discussion about how many layers and additions of Modernism should be retained. After uncovering the structures it became evident that the technical condition of the buildings was worse than anticipated. A complex approach was chosen for renovating the museum – restoration and reconstruction of buildings, and implementation of a new exhibition concept. After a relatively complex process of project implementation, a very good result has been achieved – high-quality restoration of historically valuable buildings, by observing the key principles of authenticity, and creating great atmosphere, which is enhanced by a successful, unorthodox exhibition with a touch of high-quality design.

J. Dambis

ASPAZIJAS MĀJA

Z. Meierovica prospekts 18/20, Jūrmala

Restaurācijas darbu veicēji: būvprojekts – SIA “Belss”, būvuzņēmums SIA “Balsts-R”;

interjera speciāliste Ina Line

Restaurācijas laiks: 2012-2014

Ēka celta 1903. gadā un piesaista uzmanību ar grezni dekorētajām, Jūrmalas koka vasarnīcām raksturīgajām “šveiciešu stila” fasādēm. Vasarnīcā Aspazija pavadīja savu mūža pēdējos desmit gadus. 1996. gadā ēku atklāja apmeklētājiem kā dzejnieces piemiņas vietu.

Būvdarbu procesā atsegta ēkas Nr. 18 autentiskās konstrukcijas – guļplanku sienas, pārsegumi, aiļu aizpildījumi, grīdas, kā arī telpu vēsturiskās polihromijas atsegumi un dažādu tapešu slāņi, no kuriem senākie limēti uz 19. gadsimta 50. gadu avīzēm. Pateicoties muzeja vadītājas Ārijas Vanagas neatlaidībai un būvuzrauga Uģa Tērauda ieinteresētībai, tieši šīs ēkas autentiskuma saglabāšana ir muzeja vēsturiskā patiesuma atslēga. Konstrukciju atsegumos redzami materiāli (piemēram, strūgu plankas) liecina par sava laika pieticību materiālu izvēlē. Veids, kādā eksponētas vēsturiskās tapetes, ir labs paraugs šādai saglabāšanas praksei. Arī griestu dēļu, logu un stiklu, patinas un šeit izbūvējamā izjūta kombinācija ir nenoliedzama vērtība. Nekur citur Jūrmalā nav iespējams iepazīt īstu Jūrmalas “vasaras ķēķa” interjeru! Savukārt pašā Aspazijas vasarnīcā 20. gadsimta 80. gados veiktie “restaurācijas” darbi ēkā oriģinālo liecību apjomu diemžēl izdzēsuši visai nesaudzīgi.

Atjaunotie interjeri, īpaši Zilais salons, sniedz iespēju profesionāli un autentiski veidotas 20. gadsimta 30. gadu telpas sajūtas apvienot ar istām šīs mājas mēbelēm un mākslas priekšmetiem, par ko jāpateicas mākslas vēsturnieces un interjera izpētes speciālistes Inas Lines pieredzei un detaļu smalkumam.

ASPAZIJA'S HOUSE

Z. Meierovica prospekts 18/20, Jūrmala

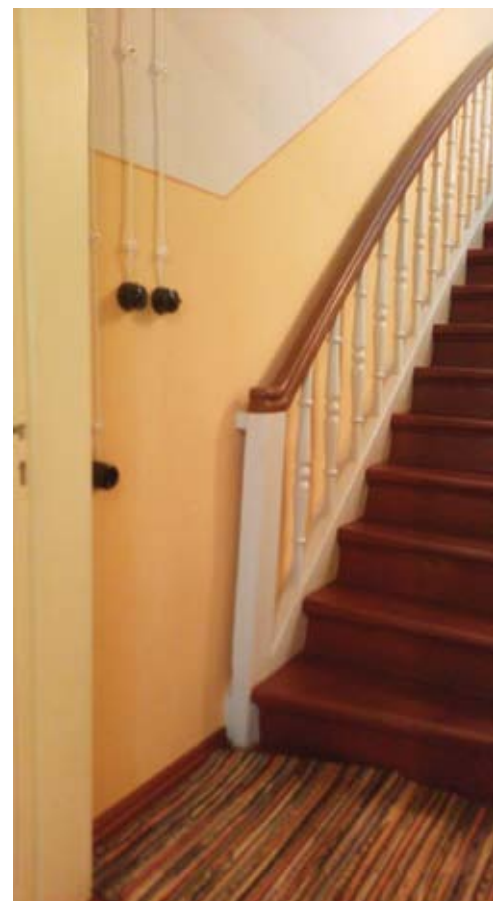
Restoration works performed by: building design – SIA *Belss*, construction company – SIA *Balsts-R*; interior expert Ina Line

Restoration period: 2012-2014

The house was built in 1903 and is notable for its richly decorated “Swiss-style” façade characteristic of Jūrmala wooden summer houses. In this summer house poetess Aspazija spent the last ten years of her life. In 1996, the building was opened to visitors as a memorial place of the poet.

During the construction works, authentic structures of the house at 18 Z. Meierovica prospekts were uncovered – horizontal plank walls, crosspieces, fillings of window and door openings, floors, historical polychromy of rooms and layers of wallpaper, the oldest of which were glued on the 1850s newspapers. Thanks to the tenacity of Ārija Vanaga, who is the manager of the Museum, and the interest of construction supervisor Uģis Tērauds, the preservation of the authenticity of this building is the key to the historical genuineness of the Museum. The uncovered materials (e.g. planks from barges) serve as evidence of modesty in choosing construction materials. The way of exposing historical wallpaper is a good example of such preservation practice. The combination of ceiling planks, windows and glazing, patina and the atmosphere that can be experienced here is also an undeniable value. Nowhere else in Jūrmala it is possible to see an authentic summer kitchen interior! Sadly, in Aspazija's summer house itself (20 Z. Meierovica prospekts), the “restoration” work carried out in the 1980s largely destroyed the original details of the house.

The restored interiors, in particular the Blue Salon, offer the experience of a professionally and authentically recreated 1930s room together with original furniture and works of art, which can be credited to the experience and attention to detail of art historian and interior investigator Ina Line.

Attēli / Photo: E. Šulcs, A. Kaurte, Aspazijas mājas arhīvs

RĀMAVAS (DEPKINA) MUIŽA

Rāmavas iela 9, Rāmava, Ķekavas pagasts

Restaurācijas darbu veicēji: Projektētājs: arhitekte Ināra Caunite,

ģenerāluzņēmējs: A/S "Restaurators"

Restaurācijas periods: 2000-2002

Muiža kopš 1723. gada piederējusi Rīgas virsmācītājam Depkinam, vēlākos gados tajā saimniekojuši vairāki citi vācu garīdznieki. Rāmavas muiža no 1808. -1850. gadam bijusi rakstnieka G. Merķeļa dzīvesvieta. Namu ieskauj ainavu parks ar vairākām reto augu sugām un nelielu upīti. 20. gs. kungu māja izmantota gan dzīvojamai, gan citām funkcijām, tajā notikušas dažādas pārbūves. Pēcāk pašvaldības īpašumā esošā ēka ilgstoši bija pamesta, vairākkārt tika izdemolēta, bija nonākusi katastrofālā stāvoklī, tai draudēja nojaukšana.

Pateicoties Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas (tag. – Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes) un Zviedrijas Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes īstenotajam kopprojektam, ēka tika glābta no bojāejas. Rekonstrukcijas un restaurācijas projekta ietvaros veikta iekštelpu pārplānošana, pielāgojot to mūsdienu izmantošanai, vienlaicīgi maksimāli saglabājot vēsturisko pamatplānojumu. Veikta fasāžu kompozīcijas atjaunošana, nesošo konstrukciju (t.sk. trupējušo sienu gulšņkautņņu, pārseguma un jumta konstrukciju) protezēšana/maiņa un apdares atjaunošana, kā arī ēkā esošo būvgaldniecības izstrādājumi restaurācija. Restaurētas arī ēkā esošās kāpnes, kas ir valsts nozīmes mākslas piemineklis. Restaurācijas darbi notikuši konsultējoties un sadarbojoties ar Zviedrijas speciālistiem, tādejādi veicinot pieredzes apmaiņu un apmācību. Pašlaik ēkā kalpo kā viesu nams, ka arī vieta svētkiem un semināriem.

THE RĀMAVA (DEPKIN) MANOR

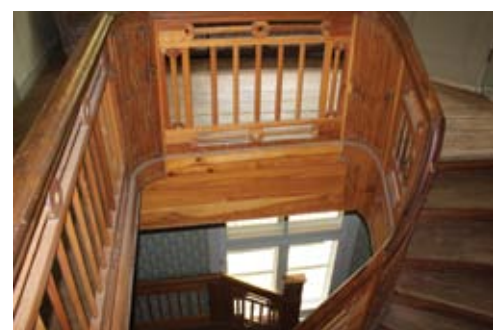
Rāmavas iela 9, Rāmava, Ķekavas novads

Restoration works performed by: design – architect Ināra Caunite;

general contractor – AS Restaurators

Restoration period: 2000-2002

This manor belonged to a senior clergyman from Riga, Depkin, who started to live there in 1723. Other German clergymen lived there in later years. From 1808 to 1850, the manor was the home of the legendary author Garlieb Merkel. The building is surrounded by a landscape park with several rare types of plants and a small stream. The mansion was built in the 20th century and has been used as a residence and for other purposes. It has been rebuilt several times. The building eventually became under the ownership of the municipality and started to deteriorate seriously because of vandalism. As a result, the collapse of the building seemed inevitable. It was only saved thanks to a joint project involving the State Inspection for Heritage Protection (the National Heritage Board today) and the Swedish National Heritage Board. The reconstruction and restoration project first involved new plans for interior rooms so that they could be adapted to modern needs while maximally preserving their historical arrangement. The compositions on the façades were restored, load-bearing structures such as rotting wall beams and the roof of the building were fortified or replaced. The cladding on the building, as well as furniture in the building were restored. Also, the stairwell in the mansion, which is an art monument of national importance, was restored. The work was done in partnership with specialists from Sweden who could provide consultations so as to encourage an exchange of experience and training of local specialists. Today the mansion is a guesthouse with room for parties and seminars.

Attēli / Photo: E. Šulcs, J. Dambis, V. Banga

LIMBAŽU VECĀ RĀTSNAMA SIENU GLEZNOJUMI

Burtnieku iela 4, Limbaži

Restaurācijas darbu veicēji: Gunita Čakare, Kristīne Širvinskas, Sandra Priēžčiekure, Dace Pāže, Gundega Jēruma

Restaurācijas laiks: 1998-1999, 2006

Pirms trīsdesmit gadiem nejausi atklātie sienu gleznojumi kādreizējā Limbažu rātsnama ēkas otrajā stāvā pavēra jaunu, plašāku skatu uz mazo, bet seno Hanzas pilsētīņu.

Pēc gleznojumu konstatēšanas 1989. gadā sākās vispārēja gleznojumu atsegšana centrālajā mezonīna telpā profesionālu restauratoru izpildījumā. Vajadzēja noņemt piecus, bet sienu apakšdaļā pat desmit krīta un līmes krāsojuma slāņus, nekavējoties veicot atsegto fragmentu konservāciju.

1995. gadā konstatēta līdzīga rakstura sienu apdare blakus telpā. Arī tur gleznojumi tika atsegti un konservēti. Pārkrāsojumu dēļ bija cietis gleznojumu virsējais slānis, tāpēc rodas iespajds par gleznojumu pasteltoņos.

Sienu gleznojumi attēlo svešādas ainavas, pilsētas, ostas skatus ar cilvēkiem, kuģiem, mucām un citām raksturīgām lietām. Ainavas ietver dekoratīvi ierāmējumi un ornamentālas joslas, ornamentāli rotātas arī griestu ieloces un plaknes, kas kopumā rada iespaidu par pārliecinošu un profesionālu pieeju interjera noformējumā.

Eksponēšanai sakārtoti visi atsegtie fragmenti, neveicot nekādus papildinājumus vai rekonstrukcijas. Lai telpas iegūtu pievilcīgu vizuālo tēlu, sienu plaknes tonētas atbilstoši gleznojumu koptonim.

Diemzēl restauratoriem nākas atkal un atkal atgriezties pie gleznojumiem, jo ēkas sienās ir nestabilas plaisas, ap kurām veidojas apmetuma nobirumi. Ēka celta 18. gadsimta vidū kā dzīvojamais nams, un tās interjera apdare raksturo pārtikušā tirgotāja dzīves stilu un intereses.

WALL PAINTINGS AT THE OLD LIMBAŽI TOWN HALL

Burtnieku iela 4, Limbaži

Restoration works performed by: Gunita Čakare, Kristīne Širvinskas, Sandra Priēžčiekure, Dace Pāže and Gundega Jēruma

Restoration period: 1998-1999 and 2006

The wall paintings accidentally uncovered thirty years ago on the second floor of the former Limbaži Town Hall building provided a new broader view of the small, but ancient Hanseatic town.

After the discovery of the paintings in 1989, comprehensive uncovering of the paintings was commenced in the central mezzanine room, executed by professional restorers. Five layers of chalk and paste paintwork had to be removed (ten on the lower section), with immediate conservation of the uncovered fragments taking place.

Similar wall rendering was found in an adjacent room in 1995. The paintings there were also uncovered and preserved. The top layer of the paintings had suffered through repainting, which is why the impression of paintings in pastel tones arose.

The wall paintings portray unusual scenes and views of towns and ports with people, ships, barrels and other typical items. The scenes are framed by decorative frames and ornamental belts, and the ceiling belts and planes are also ornamentally adorned, which creates an overall impression of a confident and professional approach to interior design.

All uncovered fragments have been exposed without any additions or reconstructions being done. The wall planes have been painted in tones corresponding to the paintings, giving the rooms an attractive visual appearance.

Unfortunately, the restorers must return to the paintings again and again, as the building's walls have unstable cracks, with the rendering around them crumbling off. The building was constructed in the mid-18th century as a residential building, and its interior characterizes the lifestyle and interests of a wealthy merchant.

Attēli / Photo: I. Berga-Muižniece

KATLAKALNA LUTERĀŅU BAZNĪCA

Katlakalns, Ķekavas pagasts, Ķekavas novads

Restaurācijas darbu veicēji: projektētājs SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa", Artūrs Lapiņš, kupola laternas nesošās konstrukcijas – SIA "Fidži", Aigars Fridrihsons, ģenerāluzņēmējs SIA „P.M.G.”, iekštelpu un fasāžu restaurācija – AS "Būvuzņēmums restaurators"

Restaurācijas laiks: 2014-2016

1791. gadā Rīgas pilsētas galvenais būvmeistars Kristofers Hāberlands uzsāka jaunās baznīcas projektēšanu, un tagadējo Katlakalna baznīcu iesvētīja 1794. gadā. Tā ir viena no retajām rotundas tipa baznīcām Latvijā, pēc formas nereti salīdzināta ar Romas Panteonu. Šāda kupola būve ar augšas laternu savam laikam bijusi novatoriska, iespējams, tādēļ pieļauta kļūda kupola jumta nestspējas aplēsē. Vien dažus gadus pēc baznīcas iesvētīšanas, kupola virsgaismas laternas izbūve negaisa laikā iebrukusi. Tolaik lemts laternu neatjaunot; līdz pat 2015. gadā restaurācijai kupolu rotāja tikai lode ar krustu.

Restaurācijas ietvaros pēc Broces zīmējuma atjaunota zudusī laterna. Ņemot vērā, ka kupols izbūvēts tikai viena ķieģeļa biezumā, laternas balstīšanai virs oriģinālā kupola izbūvēta metāla "zirnekļa" konstrukcija, veidojot dubulto pārsegumu, lai neradītu spiedienu uz oriģinālo kupola konstrukciju.

Aptuveni divus gadus ilgušie darbi aptvēra ne tikai laternas atjaunošanu, bet arī ēkas fasādes, jumtu, interjeru, logus un durvis, kā arī teritorijas labiekārtojumu, tostarp cokolam rīzāta daļā restaurēti granīta kvadri, interjerā atjaunots izpētē konstatētais vēsturiskais sienu krāsojuma tonis. Izceļama arī saglabātā un atjaunotā grīda, kas veidota no platiem vienlaidu dēļiem visā 7 m garumā.

THE KATLAKALNS LUTHERAN CHURCH

Katlakalns, Ķekavas pagasts, Ķekavas novads

Restoration works performed by: design – SIA Arhitektoniskās izpētes grupa and Artūrs Lapiņš; structures bearing the lanterns in the cupola – SIA Fidži and Aigars Fridrihsons; general contractor – SIA P.M.G.; restoration of the interior and the façades – AS Būvuzņēmums restaurators

Restoration period: 2014-2016

In 1791, the chief builder of the city of Riga, Kristofer Haberland, began to design a new church, and it was consecrated in 1794. The Katlakalns Lutheran Church is one of the rare rotunda-type churches in Latvia, and it is often compared to that of the Pantheon in Rome. The cupola with an upper lantern was innovative at the time, and it may be the reason why there was a mistake when calculating the load-bearing capacity of the roof. A few years after the consecration, the structure that bore the lantern collapsed during a storm. It was decided not to reinstall the lantern, and until restoration works in 2015, the cupola was only decorated with a cross atop a sphere. Old drawings were used to reproduce the lost lantern. Because the cupola has a thickness of only brick, a metal "spiderweb" structure was installed above the original cupola so as not to put pressure on the original structures. The work took about two years to complete, including not just the restoration of the lantern, but also the renovation of the building's façade, roof, interior, windows, doors and surrounding territory. Granite blocks in the plinth of the avant-corps were restored, and historical colours that were identified after an examination of the interior were restored. The preserved and renovated floor that is made of broad seven-metre boards is also important to mention.

D. Barbars

Attēli / Photo: E. Šulcs, V. Banga, D. Cebule

LATVIJAS ETNOGRĀFISKĀ BRĪVDABAS MUZEJA FILIĀLE "VĒVERI"

Vecpiebalgas novads, Vecpiebalgas pagasts, Vēveri

Restaurācijas darbu veicēji: Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs, SIA "Balga"
Restaurācijas laiks: kopš 2006. gada

Ziņas par Vēveriem rodamas jau 1605. gada zviedru kartēs, savukārt pašreiz redzamās zemnieku-amatnieku māju komplekss ļauj spriest par to, kā vieta bija attīstījusies līdz 20. gadsimta pirmajai pusei.

20. gadsimta 70. gados vienā elpā ar Eiropas tendencēm kultūras pieminekļu saglabāšanā, kas fokusu no atsevišķu objektu saglabāšanas vērta uz kultūrvēsturisko vidi kopumā, Vecpiebalgas Vēveru ciems kā apdzīvota vieta iekļauts valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā, un to dokumentēja Latvijas Etnogrāfiskā brīvdabas muzeja speciālisti un arhitektūras studenti. Vēveru ciemam nonākot muzeja pārraudzībā 20. gadsimta 80. gados, sākotnēji tika plānoti plaši darbi, kas paredzēja ēku restaurāciju un atvietošanu, jo, piemēram, neviena no Vēveru trīs rījām nav saglabājusies. Kopš tā laika Vēveros veikts sistemātisks un pacietīgs darbs, atjaunojot zemnieku-amatnieku māju apbūves kompleksa ēkas, kas bija saglabājušās, taču laika zoba skartas, kā, piemēram, 20. gs. 30. gados celtais Vīrolvēveru šķūnis (2017), Lejasvēveru mājas (2015), vējdzirnavas (2008) un citas.

Vēveri ir vieta, kur muzeja koptā vide, darbinieku radītā sajūta, ka esi ciemos pie labiem ļaudīm, kā arī māju mantinieku apdzīvotā sēta, kurā muzeja ēku ielokā turpinās ikdienas gaitas, raisa patīkamas izjūtas un pārdomas par publiskās un privātās telpas attiecībām un ikkatra lomu kvalitatīvas dzīves telpas veidošanā.

THE VĒVERI BRANCH OF THE ETHNOGRAPHIC OPEN-AIR MUSEUM OF LATVIA

Vēveri, Vecpiebalga Municipality

Restoration works performed by: Ethnographic Open-Air Museum of Latvia, SIA Balga

Restoration period: since 2006

Vēveri is a village that first appeared on Swedish maps in 1605, and the current homes of farmers and craftspeople make it possible to see how the location developed until the first half of the 20th century. During the 1970s, a trend in Europe was to shift focus from the preservation of specific cultural monuments to thinking about the overall cultural and historical environment. Vēveri is now on the list of nationally protected cultural monuments, and it has been documented by specialists from the Ethnographic Open-Air Museum of Latvia and students of architecture. The museum took charge of the village in the 1980s, initially planning extensive restoration and replacement work. None of the three threshing barns that had existed in Vēveri in the past had survived. Since then, systematic and patient work has been done to restore the surviving houses of farmers and craftspeople, which were not in particularly good condition. Examples include the Vīrolvēri barn, which was built in the 1930s (2017), the Lejasvēveri homestead (2015), a windmill (2008), etc. Vēveri is an environment that is nurtured by the museum. Employees of the museum branch make guests feel as though they are welcome to a place where the heirs of buildings still live. Among the museum buildings, people engage in everyday activities, thus giving rise to nice feelings and thoughts about the relationship between the public and the private space, as well as the role of each and every individual in ensuring that places where people live are at a high level of quality.

A. Kaurāte

Attēli / Photo: K. Ābele, A. Kaurāte

ZEMGALE

BAUSKAS JAUNĀS PILS KRĀSNIS

Bauskas pils muzejs, Pilskalna iela, Bauska

Restaurācijas darbu veicēji: projekta autore Ina Line; darbu veicēji SIA "Intarsija", SIA "Rokajs"; kopiju podiņu izgatavošana – Viktors un Tatjana Pankovi, Staņislavs Viļums, Viola Anna Biriņa, Pēteris Gailums; krāšņu durvīņu izgatavošana – Juris Balakāns

Restaurācijas laiks: 2011-2014

Vairāku gadu desmitu laikā veiktajā Bauskas Jaunās pils arheoloģiskajā izpētē kopumā atrasts vairāk nekā 15 000 krāšņu podiņu un to lausku. Lielāko daļu šīs kolekcijas veido podiņi, kas izgatavoti laikā no 16. gadsimta beigām līdz 18. gadsimta sākumam. Līdztekus Bauskas Jaunās pils restaurācijai, ilgstoši tika strādāts arī pie kolekcijas izpētes, kā rezultātā 2013. gadā tapa projekts astoņu hronoloģiski un stilistiski atšķirīgu krāšņu atjaunošanai, kas izstrādāts, balstoties uz arhīvu materiālu studijām, fundamentālas arheoloģiskā materiāla izpētes (tostarp drupās atrasto krāšņu pamatņu un škursteņu vietu izpētes), kā arī plašas analogiju bāzes.

Četras krāsnis Bauskas Jaunajā pilī tika uzbūvētas, izmantojot speciāli izgatavotas arheoloģisko podiņu kopijas, savukārt četrās citās līdzās kopiju podiņiem tika integrēti arī līdz 68% no podiņu kopskaita restaurētu oriģinālo podiņu, kas atjaunotajām krāsnīm piešķir īpašu autentiskumu.

Istenojot projektu, pirmoreiz Latvijā vēsturisku krāšņu rekonstrukcijā tika izmantoti tikai malkas ceplī dedzināti podiņi. Krāsnis kļuvušas par nozīmīgu Bauskas Jaunās pils telpu rotu, būtiski bagātinot tās interjeru, vienlaikus sniedzot priekšstatu gan par attiecīgā laikmeta podiņu specifiku (rotājuma veidiem, ornamentu, glazūrām u. tml.), gan vēsturisko apkures ietaišu uzbūvi un lietošanu.

THE STOVES OF THE BAUSKA NEW CASTLE

Bauskas pils muzejs, Pilskalna iela, Bauska

Restoration works performed by: design author – Ina Line; works – SIA *Intarsija*, SIA *Rokajs*; making of tile copies – Viktors Pankovs and Tatjana Pankova, Staņislavs Viļums, Viola Anna Biriņa, Pēteris Gailums; making of stove doors – Juris Balakāns

Restoration period: 2011-2014

During the decades-long archaeological investigation in the Bauska New Castle, over 15 thousand stove tiles and fragments were found. Most of this collection dates from the late 16th century up to the early 18th century. Parallel to the restoration of the Bauska New Castle, a lot of work was dedicated to studying the collection, and in 2013 this resulted in a project for rebuilding eight chronologically and stylistically different stoves. It was based on studying archive materials, fundamental investigation of archaeological material (including investigation of the stove bases and chimney locations discovered in the ruins), and an extensive basis of analogies.

Four stoves of the Bauska New Castle were built by using copies of archaeological tiles, and in the other four stoves, in addition to the newly-made copies, up to 68% of the tiles consist of the restored original tiles, which gives special authenticity.

In this project, 100% of the tiles were baked in a kiln using firewood – a first such occasion in the history of stove restoration in Latvia. The stoves have become an important interior decor of the Bauska New Castle, and at the same time they also give an insight into the specifics of tiles of the particular era (types of decoration, ornaments, glazing, etc.), as well as the construction and use of historical heating appliances.

D. Bruģis

Attēli / Photo: D. Bruģis

BAUSKAS PILS FASĀŽU SGRAFITO DEKORATĪVĀS APDARES RESTAURĀCIJA

Bauskas pils muzejs, Pilskalna iela, Bauska

Restaurācijas darbu veicēji: I/U „Miloš Gavenda – restorator” (Čehija)

Restaurācijas laiks: 1998-1999; 2008; 2011

Bauskas pils hercogu rezidences trīs korpusi radušies 16. gadsimta beigās, pārbūvējot ordeņa cietokšņa priekšpili. Fasāžu noformējumam izmantots vienslāņa sgrafito apmetums, kura dekoratīvais efekts balstās uz gludo un uzirdināto laukumu kontrastu. Zīmējuma pamatelements ir no labās puses apgaismots četrslīpju dimanta rusts ar gludu apmali. Ornamentētais, plastiskais apmetums nosedza dažādos laikos no daudzveidīgiem materiāliem celtās sienas un piešķīra valdnieka rezidencei reprezentablu izskatu. Izpētē ziemēlaustrumu torņā, austrumu un ziemeļu korpusu fasādēs tika konstatēti visi dekoratīvo kompozīciju veidojošie elementi, noteikts javas sastāvs, uzklāšanas tehnoloģija un secība. Oriģinālajiem apdares fragmentiem veikta virsmas konsolidācija un restaurācija – masas papildinājumi vai iluzori gleznojumi ar minerālpigmentu lazūru. Rezidencei veikta pilna fasāžu rekonstrukcija, apdarē integrējot oriģinālos fragmentus. Javai izmantota vairāku frakciju un krāsu toņu grants, kvalitatīvs baltkaļķis. Kā piedevas lietotas smalcinātas kokogles, pelni, drupināti ķieģeļi. Liela vērība veltīta apmetuma plastikas atbilstībai oriģinālam – pamatnes viļņveidīgai struktūrai, virsmas blīvēšanai ar apmetēju lāpstiņām, ornamenta gravēšanai ar brīvu roku, pieļaujot neprecizitātes un nejaušības.

Rezultāts – saglabāts Latvijas apstākļiem rets apdares veids un veikta pamatota un ticama rekonstrukcija, parādot kultūras mantojuma daudzslāņainību tiešā un simboliskā nozīmē.

RESTORATION OF THE SGRAFFITO FAÇADE DECOR OF THE BAUSKA CASTLE

Bauskas pils muzejs, Pilskalna iela, Bauska

Restoration works performed by: I/U *Miloš Gavenda – restorator*
(The Czech Republic)

Restoration period: 1998-1999; 2008; 2011

The three parts of the Bauska Castle, which served as the residence of the Duke of Courland, were built at the end of the 16th century by reconstructing the forecastle of the older crusaders' fortress. The façade decor consists of a single layer of sgraffito plaster, the decorative effect of which is created by the contrast between smooth and uneven areas. The basic element of the drawing is diamond-shaped rustication lighted from the right-hand side and having a smooth edge. The ornamented figurative plaster covered the walls that had been built at various times and from a range of different materials, thus giving respectable look to the Duke's residence. During investigation, all elements forming the decorative composition were identified on the façade of the North-East tower, East and North buildings, and the composition, as well as technology and sequence of application of the plaster were determined. Original decoration fragments underwent surface consolidation and restoration, which included addition of extra material or illusory paintings using mineral pigmentation glazing. Full reconstruction of the Duke's residence was performed, and original decoration fragments were integrated. Plaster was made from several grades of gravel with different sizes and colours, and high-quality white lime. Crushed charcoal, ashes and crushed bricks were used as additives. A lot of attention was paid to ensuring that the sculpting of the plaster corresponded to the original. This included the waving structure of the base, compaction of the surface using trowels, free-hand engraving of the ornament, which allowed imperfections and a degree of randomness.

As a result, a wall finish type that is rare in Latvia has been preserved, and a substantiated and credible reconstruction has been created, revealing the multi-layered nature of heritage directly and symbolically.

M. Skanis, D. Čoldere

Attēli / Photo: R. Hofmanis

JAUNAUCES MUIŽAS INTERJERS

Jaunaucē muiža, Saldus novads, Jaunaucē pagasts, Jaunaucē
Restaurācijas darbu veicēji: Gunārs Grīnfelds, Zane Kēlere, Dmitrijs Laščetko,
Dmitrijs Ojārs Grāvis, Līga Jansone, Māris Gulbis, Eduards Krilovs
Restaurācijas laiks: 2003-2019

Jaunaucē pils celta 19. gadsimta pirmajā pusē klasicisma vēlinā perioda stilā – ampīrā. Ar nelielām pārmaiņām tā saglabājusi savu sākotnējo apjomu. No 1930. gada līdz 2009. gadam ēkā atradās Jaunaucē pagasta skola. Telpās regulāri tika veikti remontdarbi, bet aizvien to interjers bija saglabājis stilistisku viendabīgumu. Viena no izcilākajām vērtībām ir ovālās zāles kupola iluzorais gleznojums, kas optiski paplašina iespaidu par telpas dimensijām. Saglabājušies arī citi klasicisma interjera elementi – cilņu grupas vairākās telpās, krāsnis, būvgaldniecība.

Ēkā jau vairākus gadus secīgi notiek restaurācijas un rekonstrukcijas darbi, meklējot un piesaistot finansējumu katram no posmiem. Pakāpeniski tiek restaurētas krāsnis, saglabājot to sākotnējo funkciju, kā arī cilņi, logi, durvis, grīdas. Vairākkārt veikta kupola gleznojuma konservācija. Pēc interjeru izpētes vairākās telpās veikta vēsturisko dekoratīvo krāsojumu fragmentu restaurācija, kam pieskaņots pārējais sienas krāsojums. Rekonstruēts vēsturiskais parkets, par paraugu izmantojot izpētē konstatētos fragmentus.

Pateicoties apsaimniekotāju (biedrības “Mēs – Jaunaucēi”) apņēmībai, darbi veikti augstā profesionālā līmenī. Ēka un apkārtējā vide mērķtiecīgas darbības rezultātā pamazām atgūst kopējo vēsturisko veidolu, kam piemīt augsta autentiskuma pakāpe. Atgūstot sakoptu un piepildītu vidi, pils ieņem stabilu vietu sabiedrības kultūras dzīvē.

THE INTERIOR OF THE JAUNAUCĒ MANOR HOUSE

Jaunaucē Manor, Saldus novads, Jaunaucē pagasts, Jaunaucē
Restoration works performed by: Gunārs Grīnfelds, Zane Kēlere, Dmitrijs Laščetko,
Dmitrijs Ojārs Grāvis, Līga Jansone, Māris Gulbis, Eduards Krilovs
Restoration period: 2003-2019

The Jaunaucē Manor House was built in the first half of the 19th century in the late Neoclassical (Empire) style. It has retained its original shape with little change. Between 1935 and 2009 the building housed the Jaunaucē school. Despite regular repairs in the rooms, the interior has fortunately remained stylistically homogeneous. One of the most outstanding values is the illusory painting of the oval hall cupola, which optically expands the impression of the room's dimensions. Other remaining elements of the Neoclassical interior include groups of reliefs in several rooms, stoves and construction carpentry. Restoration and reconstruction work has been going on in the building in stages after attracting funding for each stage. Stoves are gradually restored and their original function is retained. Reliefs, windows, doors and floors are also renovated. The cupola painting has been conserved several times. After interior investigation, fragments of historical decorative paintings have been restored in several rooms, and the surrounding wall paint has been stylistically adapted. Historical parquet flooring has been reconstructed using fragments discovered during the investigations.

Thanks to the determination of the managers (association *Mēs – Jaunaucēi*), work has been performed highly professionally. Owing to the determined efforts, the building and its surroundings are gradually regaining their overall historical image with a high degree of authenticity. The environment is recovering its image and purpose, and the manor house has obtained a stable place in public cultural life.

I. Jekševica

Attēli / Photo: R. Kaminska

BLANKENFELDES MUIŽA

Jelgavas novads, Vilces pagasts

Restaurācijas darbu veicēji: arhitekts Aldis Polis

Restaurācijas laiks: kopš 2019. gada

Blankenfeldes muiža atrodas plašajā Zemgales līdzenumā. 1462. gadā Livonijas ordeņa mestrs izlēnoja zemi starp Svētes un Platones upēm Klausam fon Mēdemam. 1561.–1562. gadā, veidojoties Kurzemes hercogistei, lēnis kļuva par privātu muižu. Blankenfeldes muižas apbūve tapusi 18. gadsimta 40. gados. Tagad muiža atkal ir privātipašums, un tā tiek atjaunota par īpašnieku līdzekļiem, piesaistot apmēram 10% ES fondu atbalstu. Restaurācija un rekonstrukcija veikta vārtu mājai, atgriežot muižai dižciltīgo izskatu un iegūstot telpas pasākumiem un viesībām. Atjaunotajā zirgu stallī izveidota viesnīca, moderna sulu un vīna ražotne, zvanu muzejs. Pēc arhīvos iegūtiem zīmējumiem atjaunoti celiņi ainavu parkā, rekonstruēts muižas pagalms un saimniecības ēkas.

Restaurācijas procesā saglabāts ēku ārējais izskats, atjaunoti kārnīņu jumti, maksimāli izmantojot vecās jumta konstrukcijas un pārseguma sijas. Iekštelpu risinājumos iekļautas vēsturiskās daļas: mantelškursteņi savā pirmatnējā izskatā vārtu mājā, koka kāpnes, durvju vērtnes. Dzīvojamās mājas centrālajā telpā restaurēti sienu gleznojumi (S. Astičs). Pielāgojot telpas mūsdienai vajadzībām, to apdare, logi un durvis izgatavotas saskaņā ar izpētes datiem, zīmējumiem un arhīvu materiāliem.

Ēkas kopumā veido acij un ērtai dzīvošanai tīkamu vienotu ansambli. Par muižas vēsturi un restaurācijas darbiem apmeklētājiem pieejams plašs izziņu materiāls, ir sagatavota arī grāmata par muižu.

THE BLANKENFELDE MANOR

Jelgavas novads, Vilces pagasts

Restoration works performed by: architect Aldis Polis

Restoration period: since 2019

The Blankenfelde Manor is situated in the wide Semigallia plain. In 1462, the Master of the Livonian Order granted Claus von Medem a fief between the River Svēte and the River Platone. In 1561–1562 along with the creation of the Duchy of Courland, the fief became a private estate. The buildings of the Blankenfelde Manor were constructed in the 1740s. Today the Manor is privately owned and its restoration is funded by its owners with approximately 10% contribution from the EU funds. The restored and reconstructed gatehouse has returned to the Manor its aristocratic appearance and created space for events and parties. The renovated stable houses a hotel, a modern juice and wine making facility and a bell museum. Footpaths in the landscaped garden have been reconstructed using drawings from archives, and the courtyard and ancillary buildings have been reconstructed.

During the restoration process, the exteriors of the buildings have been retained, with tile roofs and maximum use of the old roof structures and beams. Indoor solutions incorporate historical elements: mantel chimneys in the gatehouse, wooden stairs and door leaves. Wall paintings have been restored in the central room of the living house (S. Astičs). In the process of adjusting the rooms for today's needs, their decoration, windows and doors have been created according to the investigation data, drawings and archive materials.

Overall, the buildings form a harmonic ensemble that is both visually pleasing and comfortable for living. For visitors, extensive information is available about the history and restoration of the Manor, and a book has been prepared.

V. Jēkabsons, D. Čoldere

Attēli / Photo: V. Jēkabsons

DOBELES MŪZIKAS SKOLA

Skolas iela 2, Dobele

Restaurācijas darbu veicēji: projekts – SIA "MARK arhitekti"; darbi – specializētā celtniecības un montāžas sabiedrība "Dzirnākmens"

Restaurācijas laiks: 2016-2018

Dobeles mūzikas skola sastāv no trim daļām – vecākā ir celta 19. gadsimta beigās. 1923. gadā Dobeles pilsētas pašvaldība namu atpirka un uzsāka remontu, lai iekārtotu ģimnāziju (projekta autors Aleksandrs Rāčenis). 2018. gadā ar mecenāta Alekseja Kudrīna atbalstu skolas ēkai pievienots jauns bloķēts būvprojoms ar modernu akustisko koncertzāli, foajē un klašu telpām, bet vēsturiskā celtne renovēta un daļēji restaurēta. Vēsturiskā interjera izpēte ļāva restaurēt 19. gadsimta krāsojuma kompozīcijas, atjaunot zāles vēsturiskos griestus un sienu krāsojumu, rekonstruēt fasādes. Jaunais būvprojoms atrodas aiz vēsturiskās ēkas fasādes un ļauj pilnībā eksponēt 19.–20. gadsimta arhitektūras pieminekli.

Aktu zālē restaurēts griestu dekors, kur atrodas keramikas lustra – valsts prezidenta Kārļa Ulmaņa dāvana skolas 15. gadu jubilejā. Lustru pēc mākslinieka Pēteris Feders meta veidojis Latvijas Mākslas Akadēmijas profesors Konstantīns Rončevskis. Zāles krāsojums veidots, respektējot laikmeta stilu. Vairākās telpās saglabājušās podiņu krāsnis, restaurētas ēkas ieejas durvis un citas detaļas atsevišķās telpās – grīdas segums, 19. gadsimta beigu sienu krāsojuma oriģinālais fragments. Kā laikmeta liecība saglabāta uz klases sienas uzkrāsota D. Mendelējeva ķīmisko elementu tabula. Piemērojot ēku modernas skolas vajadzībām un prasībām, respektēts tās vēsturiskais tēls gan apjoma, gan saglabājušos detaļu aspektā.

THE DOBELE MUSIC SCHOOL

Skolas iela 2, Dobele

Restoration works performed by: design – SIA MARK arhitekti; works – specialised construction and assembly company Dzirnākmens

Restoration period: 2016-2018

The Dobele Music School consists of three parts, the oldest of which was built at the end of the 19th century. In 1923, the Dobele Town Council bought the building and began repairs to house a secondary school (design by Aleksandrs Rāčenis). In 2018, with the support of philanthropist Aleksejs Kudrins a new block was added to the school building, housing a modern acoustic concert hall, foyer, and classrooms, while the historical building has been renovated and partially restored. Investigation of the historical interior allowed to restore the 19th century paintwork compositions, restore the historical ceiling and wall paintwork and reconstruct the façades. The new block is situated behind the façade of the historical building and allows to fully display this 19th-20th century architectural monument.

In the school hall the ceiling decor with a ceramic light fixture – a gift from Latvian President Kārlis Ulmanis for the 15th anniversary of the school – has been restored. The lamp was made by Konstantīns Rončevskis, professor of the Latvian Art Academy according to the drawing by artist Pēteris Feders. The paintwork of the hall was created with due respect for the period style. In several rooms tile stoves have remained, the entrance doors of the building and other details in individual rooms have been restored – the flooring, and a fragment of the original late 19th century wall paintwork. Mendeleev's periodic table of elements painted on the wall of a classroom has been preserved as testimony of the era. When adapting the building for the needs of a modern school, the historical appearance has been respected in terms of spatial composition and preserved details.

G. Kurlovičs, D. Čoldere

Attēli / Photo: J. Dambis, J. Berga-Muižniece

JAUNPILS BAZNĪCAS ALTĀRIS

Jaunpils novads, Jaunpils pagasts, Jaunpils

Restaurācijas darbu veicēji: **Aida Podziņa, Ilga Galviņa, Laura Ikerte, Vilnis Līdaka**, mācekļi: **Edvins Balodis, Jānis Balodis**
Restaurācijas laiks: **2001; 2005; 2009-2015**

Bagātīgi ornamentētais divstāvīgais altāris ir viena no ievērojamākajām manierisma iekārtām Kurzemes luterāņu baznīcās. To Jaunpils baznīcai 1648. gadā dāvināja Matias Dītrihs fon der Reke un viņa sieva Kristīne Zuzanna kā laulību derību apliecinājumu.

Vairākkārt veikta altāra polihromijas un tehniskā stāvokļa izpēte. Lai arī pirmie darbi sākti 20. gadsimta sākumā, par aktīvu restaurāciju ar pamatotu programmu var runāt tikai no 2009. gada. Pirms darbu sākšanas tika konstatēts, ka kokgriezumi bija mehāniski bojāti, daļa bija pazudusi, koksni skārusi trupes sēne, pilnībā inficējot altārgaldus, kā arī pazudušas piecas skulptūras. Divas no tām 2012. gadā tika atdotas baznīcai un novietotas to sākotnējā atrašanās vietā. Altāris ir vairākkārt pārkrāsots, iegūstot neizteismīgu un degradējošu kopiespaidu.

Krāsojumu izpētē ir konstatēta grezna, laikmetam atbilstoša polihromija, kas tika rekonstruēta pēc kokgriezumu attīrīšanas no vēlākajiem pārkrāsojumiem. Par paraugu ņemot vēsturiskos attēlus, ir atjaunoti trūkstošie dekoratīvie kokgriezumi un skulptūras. Zudušo gleznu vietā rentabla otrajā stāvā un atikas daļā ir ievietotas renesanses laika gleznu kopijas (A. Markeviča, A. Začests). Ir veikta altārgalda rekonstrukcija. Altāris pēc ilgstoša laika ir atguvis savu sākotnējo manierisma apjomu un apdari, kas pārsteidz ar savu zeltījumu spožumu un daudzkrāsainību.

THE ALTAR OF THE JAUNPILS CHURCH

Jaunpils novads, Jaunpils pagasts, Jaunpils

Restoration works performed by: **Aida Podziņa, Ilga Galviņa, Laura Ikerte, Vilnis Līdaka** and apprentices **Edvins Balodis and Jānis Balodis**
Restoration period: **2001, 2005, 2009-2015**

A richly ornamented, two-level altar at the Jaunpils Church is one of the most significant examples of Mannerism in Lutheran churches in the Latvian region of Courland. It was given as a gift in 1648 by Matthias Dietrich von der Recke and his wife, Christina Susanna, as a testament to their wedding. The polychrome and technical condition of the altar has been analysed several times. First, the altar was approached in the beginning of the 20th century, but actual restoration work can be said to have begun only in 2009. Specialists found that the wood carvings on the altar were damaged, and some were lost. Fungus rot had completely infected the altar table, and five sculptures had disappeared. Two of these were returned to the church in 2012 and were put in their original location. The altar had been repainted several times, thus creating an inexpressive and degrading appearance. During the examination of the altar, experts found ornate polychrome features that were typical of the era when the altar was created. After removing several layers of paint, it was decided to reconstruct the original appearance. Historical images were used to restore the missing decorative wood carvings and sculptures. Lost paintings on the second level and attic part of the retable were replaced with the copies of Renaissance paintings (A. Markeviča and A. Začests). The altar table was reconstructed, and for the first time in a long period of time the altar has regained the scope and finishing of the Mannerism style, pleasing viewers with the brilliance of its gilding and the many colours that it has.

Attēli / Photo: I. Krūtiņa

EVERTU ZEMNIEKU SĒTA

Vecumnieku novads, Bārbeles pagasts, Everti
Darbu veicēji: klēts, kūts un saimniecības ēku fasāžu vienkāršota atjaunošana; SIA KAMALAFT
Darbu veikšanas laiks: 2017. gada rudens

Evertu zemnieku sētas apbūve sākusi veidoties 19. gs. pirmajā pusē. Tā ir Zemgalei raksturīga, turīga zemnieka sēta, kas lielā mērā saglabājusi savu sākotnējo plānojumu un apbūvi.

Sētas apbūvi šodien veido 19. gs. celtā tēstu guļbaļķu dzīvojamā ēka, kas var lepoties ar netipiski greznām ieejas durvīm, kā arī 1871. gadā celtā masīvā divtelpu klēts ar vaļēju lieveni, kas būvēta no tēstiem guļbaļķiem ar kaķējumu, kuri savienoti krusta pakšos. Klēts joprojām balstās uz vienkāršiem akmens paviļu pamatiem. Sētas apbūvē ietilpst arī ap 1877. gadu celtā māla kleķa konstrukcijas kalpu kūts ar šķūni, kas balstīta uz kalķu javā mūrētiem šķeltu laukakmeņu pamatiem, kā arī 20. gs. 30. gados celtais lielais šķūnis un ap to pašu laiku tapusi nelielā saimniecības ēka jeb tā dēvētā kalpu māja. Sētā saglabāties arī Zemgalei raksturīgais puķu dārziņš pie mājas, kā arī plašs ābeldārzs.

Sētai papildu memoriālo vērtību piešķir arī fakts, ka savulaik vasaras šeit pavadījis gleznotājs Nikolajs Rutkovskis.

2017. gada rudenī sētas īpašnieki īstenoja LAD finansētu projektu par trīs ēku fasāžu vienkāršotu renovāciju. Nomainīts klēts, kūts un kalpu mājas jumts, kā arī atjaunota kūts fasāde. Visām trim ēkām padomju okupācijas laika viļņotās azbestcements loksnes nomainītas ar plēstām jumta skaidām. Mainītas arī bojātās jumta konstrukcijas. Īpaši jāpiemin kūts māla kleķa fasādes atjaunošana. Tā nostiprināta ar svaigu māla klājumu, bet saglabājot visus fasādes nelīdzenumus, izliekumus un virsmas reljefu.

THE EVERTI FARM

Everti, Bārbele Parish, Vecumnieki Municipality

Restoration works carried out by: SIA KAMALAFT, simplified restoration of the façades of the granary, cattle shed and ancillary building

Restoration period: autumn 2017

Work on the Everti farm began during the first half of the 19th century. It is a typical farm of a wealthy farmer in Semigallia, and it has largely retained its initial arrangement and structures. There is a log house that was built in the 19th century. It boasts atypically ornate entrance doors. There is also a massive two-room granary that was built in 1871 and has an open veranda. It is made of logs that are joined with cross corners. The foundation for the granary is made up of simple boulders. There is also a servants' house that was made of clay and was built around 1877. It is alongside a barn that was built of field stones and gypsum mortar. A large barn was built during the 1930s, along with a small ancillary building that was also known as a servants' house. A little flower garden that is typical of Semigallia is in the yard, as is a large apple orchard. Additional value is added to the farm by the fact that artist Nikolajs Rutkovskis once spent his summers there. During the autumn of 2017, the owners of the farm received funding from the Rural Support Service to renovate the façades of three buildings. The roofs of the granary, cattle shed and servants' house were replaced, and the façade of the cattle shed was restored. During the Soviet occupation, the three roofs were covered with asbestos and cement sheets. These were replaced with torn roofing laths. The restoration of the clay adobe façade of the cattle shed was of particular note. Restorers added a fresh clay layer while preserving all of the uneven and curved parts of the façade, as well as the texture of the surface.

A. Artmanis

DURBES PILS TUKUMĀ

M. Parka iela 7, Tukumā

Restaurācijas darbu veicēji: koncepcijas autore Anita Marinska, arhitekte Ināra Caunīte, darbu ģenerālmuzņēmējs SIA "Amatnieks"

Restaurācijas laiks: 1997-2008

Durbes pils bijusi vienstāva ēka, kas 18. gadsimtā paplašināta, bet pēc 1818. gada ieguvusi klasicisma stila formas. Kungu mājas, kalpu mājas un klēts pārbūvi, kā arī jauna vāgūža būvniecību vadīja mūrniekmeistars J. G. Ā. Berlics, kas jau bija strādājis muižās Elejā un Mežotnē. Viņa vadībā uz vietas izgatavotas arī dekoratīvās, tostarp fasādes, būvdetaļas, kuru veidnes saglabājušās pils bēniņos. No 1928. līdz 1991. gadam kompleksa ēkas izmantoja sanatorijas, kara hospitāļa, atpūtas nama un slimnīcas vajadzībām un veiktas pārbūves, radikāli mainot plānojumu, jumta segumu, interjera apdari.

Kopš 1991. gada komplekss pieder pašvaldībai. Durbe bija pirmā pašvaldībai piederošā pils, kas tika restaurēta. Daudziem pils deva iespēju apgūt un padziļināt zināšanas un prasmes restaurācijā vai arī uzņemties nebijušu izaicinājumu. Restaurācijas process bija sarežģīts, jo trūka materiālu. Lai nodrošinātu kvalitatīvus dakstiņus jumta seguma atjaunošanai, tika noslēgts pirmais trīspusējais līgums starp Tukuma muzeju, Valsts kultūras un pieminekļu inspekciju un rūpnīcu Lodē. Durbes pils atjaunošana bija ļoti saliedēts komandas darbs, kura laikā visas iesaistītās puses cieši sadarbojās, meklējot labākos risinājumus. Darbu gaitā mainīta sākotnējā Durbes pils atjaunošanas un izmantošanas koncepcija: no idejas pielāgot pils telpas tradicionāla muzeja vajadzībām uz ēkas vēsturiskā plānojuma, interjera apdares un iekārtojuma pilnīgi rekonstrukciju, lai parādītu Kurzemei raksturīgas kungu mājas vērtības.

THE DURBE PALACE IN TUKUMS

M. Parka iela 7, Tukums

Restoration works performed by: the author of concept - Anita Marinska; architect - Ināra Caunīte; general contractor - SIA Amatnieks

Restoration period: 1997-2008

The Durbe Palace was a single-storey building, which was extended in the 18th century, acquiring the forms of the Classicist style after 1818. The reconstruction of the master's house, the servant's houses and the barn, as well as the construction of the new carriage-shed was led by master mason J. G. A. Berlitz, who had already been employed at the Eleja and Mežotne Manors. The decorative building details, including those on the façade, the moulds of which were preserved in the attic, were made on-site under his leadership. From 1928 to 1991, the buildings at the complex were used as a sanatorium, military hospital, hotel and a hospital. Reconstruction works took place, radically changing the arrangement, roofing and interior finish.

The complex has been owned by the local municipality since 1991. Durbe was the first palace owned by a local municipality to be restored. The Palace provided the opportunity for many people to learn and extend their knowledge and skills in restoration or to take on an unprecedented challenge. The restoration process was complex due to a shortage of materials. The first tripartite contract between the Tukums Museum, the State Culture Monuments Inspectorate and the Lode Factory was concluded to provide high quality tiles for the roofing's renewal. The restoration of the Durbe Palace was an example of great teamwork, during which all the parties worked closely to find the best solutions. During the work, the initial concept for the restoration and utilization of the Durbe Palace was changed from adapting the Palace rooms to the needs of a traditional museum. Instead, there was a complete reconstruction of the building's historical arrangement and interior finish to show the typical values of a master's house in Courland.

Attēli / Photo: K. Ozola

RAKSTNIEKA E. BIRZNIEKA-UPĪŠA DZIMTĀS SĒTAS REKONSTRUKCIJA

Tukuma novads, Zentenes pagasts, Dzirciemā, Bisniekos

Restaurācijas darbu veicēji: pēc I. Caunītes projekta SIA "KJABI", SIA "WARS+"

Restaurācijas laiks: 2005-2016

Rakstnieks Ernests Birznieks-Upītis (1871–1960) dzimis un uzaudzis Zentenes pagasta "Bisniekos", kas rakstos minēta jau 1607. gadā. Tā vairāk nekā 100 gadus piederēja Birznieku dzimtai, tostarp rakstnieka brālim Kārlim (1864–1941), kas izveidoja modernu saimniecību un uzbūvēja jaunas ēkas. 1967. gadā "Bisnieku" dzīvojamās mājas divās istabās atvēra rakstniekam veltītu memoriālo muzeju, kas 1998. gadā pārdēvēts par Pastariņa muzeju, akcentējot rakstnieka ieguldījumu tradicionālās lauku kultūrvides atspoguļošanā.

Apbūves atjaunošana sākās ar 20. gadsimta sākumā būvētas pirts-dāres pārvešanu (2007) neizjauktā veidā no Sēmes pagasta "Sudmaļiem". Lejassaksijas brīvdabas muzeja metodikas pielietojums ļāva saglabāt visas ēkas detaļas, ieskaitot vēsturiskos stiklus. Pirts un arī dzīvojamās ēkas restaurāciju veica restauratori no Igaunijas, ļaujot iepazīt kaimiņvalsts praksi. Atjaunota arī 1830. gadā būvēta dziļā kūts (2014) un 1894. gadā būvēta rindu klētis (2014), kā arī rekonstruēta 1896. gadā būvēta māla kleka seklā kūts (2015). Atjaunotajās ēkās iekārtotas jaunas ekspozīcijas. Paraleli būvniecības darbiem veikta apkārtnes ēku un būvniecības tradīciju dokumentēšana, kā arī arheoloģiskā izpēte (2009-2015) Dr. hist. R. Brūža vadībā, kas ļāva precīzēt sētas apbūves attīstības posmus aptuveni 400 gadu ilgā periodā un izveidot maketu dārzā, kas atspoguļo "Bisnieku" sētas plānojumu rakstnieka bērnībā pirms sētas modernizācijas.

RECONSTRUCTION OF WRITER E. BIRZNIEKS-UPĪTIS'S FAMILY FARM

Tukuma novads, Zentenes pagasts, Dzirciems, Bisnieki

Restoration works performed by: according to I. Caunīte's plan, SIA KJABI and SIA WARS+

Restoration period: 2005-2016

Writer Ernests Birznieks-Upītis (1871–1960) was born and grew up at *Bisnieki* in Zentene Rural Municipality, which was already mentioned in written records in 1607. It belonged to the Birznieks family for over 100 years, including the writer's brother Kārlis (1864–1941), who created a modern farm and constructed new buildings. In 1967, two rooms in the residential building at *Bisnieki* were opened for a memorial museum dedicated to the writer. It was renamed as the Pastariņš Museum in 1998, emphasising the writer's contribution to the portrayal of traditional rural cultural environments.

The renewal of the buildings began with the un-deconstructed transfer of the *pirts-dāre* [sauna-granary] (2007) built in the early 20th century, from *Sudmaļi* in Sēme Rural Municipality. The utilization of the method from the Lower Saxony Open-Air Museum allowed for the preservation of all building details, including the historical glass. The restoration of the *pirts* [sauna] and the residential building was undertaken by restorers from Estonia, allowing for the practice from the neighbouring country to be observed. The deep cattle-shed, built in 1830 and the row barn, built in 1894, were also renovated in 2014, while the clay adobe shallow cattle-shed built in 1896, was reconstructed in 2015. New expositions have been set up in the restored buildings. Documentation of the surrounding buildings and the building traditions, as well as archaeological research (2009-2015) headed by Dr. hist. R. Brūzis, was also undertaken in parallel with the building work, which allowed for the clarification of the development stages of the Farm's buildings over a period of about 400 years and the creation of a model in the garden, reflecting the arrangement of the *Bisnieki* Farm during the writer's childhood, prior to the Farm's modernization.

Attēli / Photo: K. Ozola, reklāmas aģentūra "Espanāde"

ELEJAS MUIŽAS PARKA TĒJAS PAVILJONS

Jelgavas novads, Elejas pagasts, Eleja

Restaurācijas darbu veicēji: projektētājs – arhitekts Ēriks Cērpiņš; būvuzņēmējs AS “Būvuzņēmums Restaurators”; restaurācijas darbu vadītājs Valdis Uzariņš; restaurācijas darbi – SIA “Būvfirma INBUV”, restauratores Saiva Kuple, Zane Kēlere, Zaļenieku arodividusskolas restaurācijas asistenta profesijas absolventi un studenti
Restaurācijas laiks: 2015

Latvijas muižu 19. gadsimta arhitektūras un dārzu mākslas vēsturē plaši pazīstams objekts ir Elejas muiža. Latvijas muižu klasicisma arhitektūras attīstībā Elejas muižas pili, kuru īstenoja arhitekts J. G. Ā. Berlits 1806.–1810. gadā, bija liela ietekme, jo tās iespaidā viņš 19. gadsimta pirmajā ceturksnī Kurzemē radījis vairākus ievērojamus klasicisma pieminekļus.

Parka galvenā daļa atradās aiz pils. No tās logiem pavērās skats uz galveno lauci, kuras galā, cauri koku lapotnēm bija redzama aleja uz Tējas paviljonu – nelielu parka būvi, kas tapusi reizē ar parku, bet otro reizi paplašināta 1863. gadā, kad tajā tika novietots pēdējās Kurzemes hercogienes Dorotejas piemineklis.

Ilgus gadu desmitus parks netika pienācīgi kopts, gāja bojā arī Tējas paviljons. 2014. gadā Tējas paviljona jumts bija daļēji iebrucis. Restaurācijas gaitā atjaunoti jumta pārkari balstošie stabi, nomainīti bojātie pārseguma elementi, atjaunots jumta skārda segums, restaurēti fasāžu dekoratīvie elementi. Liela vērība tika pievērsta arī polihromās dekoratīvās apdares restaurācijai. Tas bija ritmiski kārtotas akantu lapu vītnes, monohromā krāsojumā veidota olinājuma josla, simboliskas zīmes – pūķi un pelikāni akcentētos laukumos.

THE TEA PAVILION AT THE ELEJA MANOR PARK

Jelgavas novads, Elejas pagasts, Eleja

Restoration works performed by: designer – architect Ēriks Cērpiņš; contractor – AS Būvuzņēmums Restaurators; head of restoration work – Valdis Uzariņš; restoration work – SIA Būvfirma INBUV, restorers Saiva Kuple, Zane Kēlere, graduates and students of the Zaļenieki Vocation School with a speciality of restorer's assistant.
Restoration period: 2015

The Eleja Manor has a prominent place in the architecture and garden art history of the 19th century Latvian manors. The Eleja Manor House had strong influence on the development of Neo-Classical architecture of Latvian manors. It was designed by Johann Georg Adam Berlitz in 1806-1810, and it inspired him to create several outstanding Neo-Classical monuments in the region of Courland in the first quarter of the 19th century.

The main part of the park was behind the manor house. From its windows a view opened on the main lawn at the end of which an alley leading to the Tea Pavilion could be seen through the canopy of trees – a small park structure created simultaneously with the park and later expanded in 1863 when the monument of Dorothea – the last Duchess of Courland – was placed there.

The park was neglected for many years and the Tea Pavilion also decayed. In 2014, the roof of the Tea Pavilion had partially collapsed. During the restoration, the pillars supporting the roof overhang were repaired, damaged ceiling elements were replaced, tin roof was repaired and decorative façade elements were restored. Meticulous attention was paid to restoring the polychrome decoration. This includes rhythmically arranged acanthus leaf twines, monochrome bead-and-real, symbolical signs – dragons and pelicans in accentuated fields.

J. Zilgalvis

Attēli / Photo: A. Bistere, A. Kaurāte

RUNDĀLES PILS ANSAMBLIS

Pilsrundāle, Rundāles novads, Rundāles pagasts

Restaurācijas darbu veicēji: Kultūras pieminekļu restaurēšanas projektēšanas kantoris, Zinātniskās restaurācijas pārvalde (līdz 1992. gadam), IU "Rokajs", SIA "Intarsija", IK "Koks A.S."
Restaurācijas laiks: 1974-2015

Rundāles pils ir lielākais un greznākais muižas ansamblis Latvijā, daudzu izcilu mākslas un kultūras vērtību krātuve. Pils projektu Krievijas galma arhitektam Frančesko Bartolomeo Rastrelli (1700-1771) pasūtīja grāfs Ernsts Johans Biron (1630-1772), turpmākais Kurzemes hercogs. Pils celtniecība uzsākta 1736. gadā. 1971. gadā dibināts Rundāles pils muzejs, 1981. gadā apmeklētājiem atvērtas pirmās restaurētās telpas, bet visa pils ansambļa restaurācija pabeigta 2014. gadā. Kā būtiska ansambļa sastāvdaļa ir rekonstruēts regulārais franču tipa parks.

Rundāles pils atjaunošana ir viens no veiksmīgākajiem un konsekventākajiem ilgtermiņa zinātniskās restaurācijas piemēriem Eiropā. Kā lielākais un greznākais muižas ansamblis ne tikai Latvijā, bet plašākā reģionā, Rundāles pils ir bijusi izaicinājums kultūras mantojuma saglabāšanas idejas attīstībai. Skaidra koncepcija un vizija procesa sākumā, centieni restaurācijā sasniegt augstāko kvalitāti, neskrīet līdzī modei, bet ar nemainīgu un konsekventu pieeju pilnībā respektēt unikālu baroka laika vērtību, ir devusi izcilus panākumus. Atbilstoši laika garam ir uzburta laikmeta noskaņa, sajūtu pasaule. Restaurācija izceļ sajūsmas un apbrīnas vērtu skaistumu un harmoniju, piepilda ar vērtību kopuma radītu noskaņu, demonstrējot materiālā un nemateriālā mantojuma vērtību vienotību. Piecdesmit gadu ar entuziasmu piepildīts komandas darbs, kurā vadošā loma pieder izcilai personībai – Imantam Lancmanim, ir radījis augstāko restaurācijas skolu un standartus kultūras vērtību atjaunošanas kvalitātei.

THE RUNDĀLE PALACE ENSEMBLE

Pilsrundāle, Rundāles novads, Rundāles pagasts

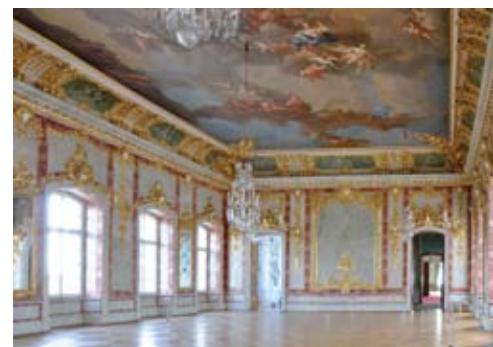
Restoration works performed by: The Cultural Monument Restoration and Design Office, the Scientific Restoration Board (until 1992), IU Rokajs, SIA Intarsija, and the IU Koks A.S.

Restoration period: 1974-2015

The Rundāle Palace is the largest and most ornate estate ensemble in Latvia, and it houses many outstanding artistic and cultural values. Duke Ernst Johann von Biron (1630-1772) commissioned the design from the royal court architect in Russia, Francesco Bartolomeo Rastrelli (1700-1771). Construction began in 1736. The Rundāle Palace Museum was established in 1971, and a targeted programme of restoration was launched. The first restored rooms were opened to public in 1981, and the restoration of the entire ensemble was completed in 2014. A reconstructed French-type park is an essential component of the ensemble.

Restoration of the Rundāle Palace was one of the most vivid, successful and consistent long-term scholarly restoration examples in Europe. As the largest and most ornate ensemble of its type not just in Latvia, but also in a broader region, the Palace has been a challenge for the development of the concept of preservation of cultural heritage. A clear concept and vision at the start of the process, efforts to achieve the highest level of quality in restoration without following the latest trends, and a stable, unchanging and consistent approach toward the values of the unique Baroque era ensured outstanding achievements. The mood and world of emotions of the era were conjured up in accordance with the spirit of the age. The restoration emphasises beauty and harmony that are worthy of joy and admiration, filling the Palace with a mood that relates to certain values and demonstrating the unity of tangible and intangible heritage values. The team has worked with much enthusiasm for 50 years, and the leading role has always been performed by an outstanding individual – Imants Lancmanis, who essentially created a high-level restoration school and a set of standards to ensure quality in the restoration of cultural values.

J. Dambis

Attēli / Photo: M. Vanaga, K. Abele, J. Dambis

LESTENES BAZNĪCA

Tukuma novads, Lestenes pagasts, Lestene

Restaurācijas darbu veicēji: atjaunošanas koncepcijas un projekta autors SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa", iekārtas restaurācija – IU "Rokajs", darbi baznīcā – Valdis Jānis Platais
Restaurācijas laiks: no 2008. gada

Lestene ir pati skaistākā, pati izcilākā vietējo meistarū radītā baznīca Kurzemē (Nikolauss Sefrenss bija no Ventspils!). 20. gadsimts pašā 18. gadsimta sākumā celtajai baznīcai bija ļoti skarbs – daļēji sagrauta Otrā pasaules kara beigās, pēc draudzes padzišanas 1962. gadā graužīgi pārbūvēta 1967. gadā (ši pārbūve patiesībā bija nekas cits kā dievnama demolēšana), baznīca atjaunotni piedzīvo tikai ar draudzes atgriešanos 2002. gadā.

Liela apņēmība bija nepieciešama, lai likvidētu rupjās pārbūves sekas un ēku savestu tādā kārtībā, ka tajā varētu atgriezties no iznīcības izglābtās un Rundāles pils muzejā uzglabātās iekārtas daļas. Kaut arī postījumu un pārbūvju rezultātā bija zudusi liela daļa no iekštelpu apdares, restaurācija notika, maksimāli saglabājot atlikušo oriģinālo apmetumu, delikāti un skaisti tam pievienojot jauno.

Jau 2014. gadā uz baznīcu atveda pirmo restaurēto iekārtas priekšmetu – biktssolu, kam sekoja kancele. Tagad jau arī altāris nostājies savā vietā, taču tā restaurācija vēl turpinās. Iekārtas priekšmeti joprojām ir Rundāles pils muzeja krājumā, un to restaurācijai seko un procesus uzrauga muzeja speciālisti.

Restaurācijas darbu mērķis ir atjaunot baroka arhitektūras un dekoratīvās mākslas ansambli tā sākotnējā krāšņumā. Tas izdarāms, pateicoties bagātīgajam vēsturiskajam fotomateriālam, iepriekš veiktajai konservācijai un restauratoru prasmēm.

THE LESTENE CHURCH

Tukuma novads, Lestenes pagasts, Lestene

Restoration works performed by: renovation concept and project author - SIA Arhitektoniskās izpētes grupa; restoration of furnishings – IU Rokajs; contractor – Valdis Jānis Platais
Restoration period: since 2008

The Lestene Church is the most beautiful and most outstanding church created by local master craftsmen in Courland (Nikolauss Sefrenss was from Ventspils!). The 20th century was very harsh for the church, which was built at the very beginning of the 18th century. It was partly destroyed at the end of World War II. It was very badly rebuilt in 1967 (this rebuilding was really nothing more than a demolition of the church) after the congregation had been banished in 1962 and was only renovated with the return of the congregation in 2002. Great determination was required to eliminate the consequences of the crude rebuilding and to restore the building appropriately, so that the sections of the furnishings which had been saved from destruction and stored at the Rundāle Palace Museum could be returned and placed in it. Even though a large proportion of the interior finish had disappeared as a result of the destruction and rebuilding, restoration works took place, with the original rendering being retained to the maximum extent, and additions being delicately and beautifully added to it.

The first restored furnishing item, the confessional, was already brought to the church in 2014, with the pulpit also being returned. The altar is also now back in its place, with its restoration continuing. There are still furnishing items in the collection of the Rundāle Palace Museum, and museum specialists are monitoring their restoration process.

The aim of the restoration work is to renovate the Baroque architecture and decorative art ensemble to its original splendour. This is possible due to the rich body of historical photos, the previous conservation that has been undertaken and the skill of the restorers.

Attēli / Photo: J. Dambis, G. Grīnfelds, G. Diedziņš

LIELPLATONES MUIŽAS VEŠŪZIS

"Vešūzis", Lielplatone, Lielplatones pagasts, Jelgavas novads

Restaurācijas darbu veicēji: projektētājs SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa", Artūrs Lapīnš, ģenerāluzņēmējs SIA "Warss+"

Restaurācijas periods: 2018. g.

Lielplatones muižas kompleksa veļas māja jeb vešūzis datējams ar 19. gs. beigām. Ēkas sākotnējo arhitektūru noteikusi tās funkcija – pirmais stāvs celts kā guļbūve, savukārt otrais stāvs veidots ažūrs, lai radītu telpu veļas žāvēšanai. Laika gaitā ēka piedzīvojusi vairākas pārbūves – tā savulaik pārveidota par piennīcu, pēcāk tajā izbūvēti dzīvokļi. Funkciju maiņa arī atstājusi negatīvu ietekmi uz ēkas tehnisko stāvokli.

Ēkas restaurācijas ietvaros remontēts cokols, mainīti, protezēti bojātie sienu guļbaļķi un citas konstrukcijas, kas laika gaitā ievērojami trupējušas. Demontētas sekundārās starpsienas, atjaunota būves konstruktīvā noturība. Jumtam atjaunots koka šindeļu segums. Pirmajā stāvā izveidota ekspozīcija, kas ataino veļas mazgāšanas procesu, otrajā stāvā saglabāta veļas žāvētavas funkcija, savukārt trešajā stāvā izvietota vešerienes istabiņa.

Neskatoties uz sliktu tehnisko stāvokli pirms atjaunošanas, ēku izdevies saglabāt un autentiski atjaunot kā savdabīgu 19. gs. saimnieciskās apbūves tipoloģisku paraugu, kas papildina Lielplatones muižas kompleksa apbūvi un parka ainavu. Vešūža restaurācija liecina, ka arī funkcijas ziņā šķietami necils objekts var būt ne mazāk interesants un izglītojošs mantojums, kā, piemēram, Latvijas greznās pilis un muižas. Par to liecina arī fakts, ka objekts ieguvis "Latvijas Būvniecības Gada balvu 2018" nominācijā "Restaurācija".

THE LIELPLATONE MANOR LAUNDRY

"Vešūzis", Lielplatone, Lielplatones pagasts, Jelgavas novads

Restoration works performed by: designer SIA Arhitektoniskās izpētes grupa, Artūrs Lapīnš, general contractor SIA Warss+

Restoration period: 2018

The Lielplatone Manor complex's laundry or *vešūzis* was built in the late 19th century. The initial architecture of the building was determined by its function – the ground floor was constructed as a log building, whereas the first floor was created as an open-work to create a space for drying clothes. Over time, the building has gone through several reconstructions – at one time it was converted into a dairy and then apartments were later set up within it. The changes in function have also left a negative effect on the building's technical condition.

As part of the building's restoration, the plinth was repaired and defective wall logs and other parts of the construction, which had visibly decayed over time, were replaced. The secondary partition walls were removed, and the constructive stability of the building was renewed. The tiled roof was also renewed. An exposition portraying the laundry process has been created on the ground floor. The laundry's drying function has been preserved on the first floor, while a room was set up for the laundress on the second floor.

The building has been saved despite its poor technical condition prior to the restoration and has been authentically renewed as a typological example of an original 19th century auxiliary building, supplementing the Lielplatone Manor complex buildings and park landscape. The restoration of the laundry shows that even a seemingly humble item, in the functional sense, can be a no less interesting and educative heritage item than, for example, Latvia's splendid palaces and manors. This has also been confirmed by the fact that the item won the 2018 *Latvian Building Annual Award* in the *Restoration* category.

D. Barbars

Attēli / Photo: A. Ruppenheite, J. Berga-Muižniece, J. Dambis

PIEZĪMES

PIEZĪMES

PIEZĪMES

PIEZĪMES

